

Міністерство освіти і науки України

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**«ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ І МЕТОДИКА
ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ»**

**Матеріали Всеукраїнської
науково-методичної конференції з міжнародною участю**

(Лист ІМЗО № 21/08-57 від 12 січня 2024 року)

18 квітня 2024 року

Харків, ХНАДУ

Інноваційні технології і методика викладання гуманітарних дисциплін: теорія і практика технічних закладів вищої освіти : матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції з проблем вищої освіти і науки, м. Харків, 18 квітня 2024 року. Харків: ХНАДУ, 2024. 140 с.

У збірнику репрезентовано наукові розвідки учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції з проблем вищої освіти і науки «Інноваційні технології і методика викладання гуманітарних дисциплін: теорія і практика технічних закладів вищої освіти». Тезові матеріали подано в авторській редакції й автори публікацій несуть персональну відповідальність за порушення правил академічної доброчесності.

Головні тематичні напрямки наукової конференції: *історико-культурологічні дисципліни: новітній зміст для формування ціннісних проукраїнських поглядів; інноваційні технології ефективного навчання фахової мови в технічних закладах вищої освіти; поєднання новітніх і традиційних методів навчання у мовній підготовці освітніх мігрантів на початковому етапі навчання ; психолого-педагогічні засади організації навчального процесу: питання адаптації та інтеграції іноземних студентів у освітній простір ЗВО.*

Збірник матеріалів конференції стане в нагоді для широкого кола зацікавлених осіб – науковців, викладачів закладів вищої освіти, викладачів закладів фахової передвищої освіти.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ГОЛОВА:

Батракова А.Г. – професор, доктор технічних наук, перший проректор Харківського національного автомобільно-дорожнього університету;

ЗАСТУПНИКИ:

Холодов А.П. – доцент, кандидат технічних наук, декан факультету підготовки іноземних громадян ХНАДУ;

Нікуліна Н.В. – доцент, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри українознавства ХНАДУ;

Опришко Н.О. – доцент, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри філології та лінгводидактики ХНАДУ;

Моргунова Н.С. – доцент, кандидат психологічних наук, завідувач кафедри мовної підготовки ХНАДУ;

Ніколаєнко О.О. – професор, доктор історичних наук, професор кафедри історії України ХНПУ імені Г.С.Сковороди;

Міняйло Р.В. – доцент, доктор філологічних наук, професор кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської облради;

ЧЛЕНИ ОРГКОМІТЕТУ:

Книшенко Н.П. – доцент, кандидат філологічних наук, доцент, заступник завідувача кафедри українознавства ХНАДУ;

Приходько С.О. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філології та лінгводидактики ХНАДУ;

Рязанцева Д.В. – доцент, кандидат філологічних наук, доцент кафедри мовної підготовки ХНАДУ.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР:

Книшенко Н.П. – доцент, кандидат філологічних наук, доцент, заступник завідувача кафедри українознавства ХНАДУ.

ЗМІСТ

Вітальне слово Батракової Анжеліки Геннадіївни	9
--	---

Секція 1. ІСТОРИКО-КУЛЬТОРОЛОГІЧНІ ДИСЦИПЛІНИ: НОВІТНІЙ ЗМІСТ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ПРОУКРАЇНСЬКИХ ПОГЛЯДІВ

Бадєєва Л.І.

Патріотичне виховання студентів (на прикладі подвигу героя України Євгена Котляра).....	10
--	----

Бондаренко Н.С.

Кольористика в українській культурі	14
---	----

Варипаєв О.М., Міносян А.С.

Світогляд фахівця як основа професійної діяльності.....	16
---	----

Давидченко І.Д.

Лінгвокультурологічний опис концепту «щастя»	19
--	----

Золотарьов В.С.

Соціально-економічні перетворення української держави Павла Скоропадського	21
---	----

Олешко Н.П.

Формування ціннісних проукраїнських поглядів під час викладання дисципліни «Історія та культура України»	24
---	----

Ostapenko Ya.

Teaching humanities in time of warfare	26
--	----

Солошенко О.М., Шкуропадська І.С.

Родильна обрядовість як маркер української ідентичності	28
--	----

Секція 2. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ ФАХОВОЇ МОВИ В ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бабай Л.В.

Адаптація студентів старших курсів до майбутньої професійної діяльності..... 31

Бугаєвська Ю.В.

Удосконалення мовленнєвих навичок професійного спілкування..... 34

Карась А.В.

Інноваційні тенденції у процесі підготовки майбутніх фахівців 36

Кібенко Л.М.

Цифрова компетентність – важлива складова академічної успішності здобувачів вищої освіти..... 38

Книшенко Н.П.

Професіоналізація терміноосвіти здобувачів дорожньо-будівельної галузі як одна з умов результативної діяльності..... 41

Князь Т.М.

Формування мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців з геодезії та землеустрою 43

Ланова І.В.

Професійна мовленнєва компетентність – обов'язкова складова підготовки майбутніх фахівців 46

Михайлюк Н.В.

Фахова іноземна мова 48

Нікуліна Н.В.

Навчальна дисципліна «Науковий стиль мовлення» як вибіркового компонента циклу третього освітньо-наукового рівня вищої освіти 50

Рязанцева Д.В.

Комунікативні заходи у структурі курсу української мови як іноземної: практичне застосування	52
---	----

Салюкова К.Р., Мицюра І.О.

Інтеграція віртуальної реальності та мультимедійних інструментів у процес викладання фахової мови для студентів технічних спеціальностей: перспективи та виклики	54
--	----

Северин Н.В.

Використання дистанційних курсів в умовах онлайн-навчання.....	57
--	----

Смольська А.В.

Щодо законодавчого забезпечення українського мовного питання.....	59
---	----

Chaika O.

Teaching English diplomacy: innovative technologies in education.....	64
---	----

Секція 3. ПОЄДНАННЯ НОВІТНІХ І ТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У МОВНІЙ ПІДГОТОВЦІ ОСВІТНІХ МІГРАНТІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

Артьомова О.І., Valentina V.

Organization of a non-native language remote education	67
--	----

Архипенко Л.М.

Про деякі труднощі у навчанні української мови в іноземній авдиторії	69
---	----

Haidei K., Опришко Н.О.

Integration of soft skills at the foreign language classes	72
--	----

Колган О.В., Колган Т.В., Ревуцький Д.А.

Роль соціокультурного змістового складника в мовній підготовці освітніх мігрантів	77
--	----

Lohinova O.V.

Use of project method in teaching foreign
languages 79

Опришко Н.О., Rodriguez R.

Використання ші у мовній підготовці іноземних студентів-початківців:
перспективи та виклики 81

Приходько С.О.

Використання коучингу у навчанні іноземних студентів
на початковому етапі навчання 85

Тараненко В.В.

Особливості структури робочого зошита з української мови
як іноземної 87

Артьомова О.І., Ушакова Н.В. Використання сучасних

інструментів формування діяльнісного алгоритму самостійної роботи
студента-початківця 89

Секція 4. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ: ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ЗВО

Альохіна С.В.

Формування та розвиток креативної особистості у процесі мовного
навчання іноземних студентів 92

Богиня Л.В.

Деякі проблеми міжкультурної адаптації іноземних студентів
у вивченні української мови як іноземної 94

Borisova A.O.

The role of personal resources as an important factor
for the successful intercultural adaptation of foreign students
in the country of their education 97

Варава І.М.

Формування соціокультурної компетенції іноземного фахівця
за допомогою освітнього інтернет-контенту..... 99

Завгородня В.В.

Розвиток творчого мислення в процесі викладання української мови
іноземним студентам..... 101

Korniienko T.

Incorporating visualization into teaching ukrainian
as a foreign language 103

Коцюбовська Г.А.

Соціокультурна складова в опануванні української мови
як іноземної..... 106

Kruusmaa K.

Language teaching of foreign students in a multilingual educational
and social environment..... 108

Kushnir I.

Ways of presenting the phraseological minimum of foreign medical
students 110

Любецька В.В.

Розвиток в іноземних студентів компетентностей міжкультурної
комунікації 112

Моргунова Н.С.

Шляхі підвищення академічної доброчесності серед іноземних
студентів 114

Муляр І.В.

Вивчення іноземної мови та культури: сучасні психолого-педагогічні
підходи..... 117

Нуршаїхова Ж.А.

Місце національних цінностей в освітньому іншомовному
середовищі..... 119

Руснак Ю.М.

Використання особистісно-орієнтованого підходу на заняттях
української мови як іноземної..... 121

Рязанцева Д.В.

Робота з іноземними студентами в багатокультурному середовищі:
основні труднощі для викладача..... 123

Саденова А.Е.

Міжкультурна комунікація у практиці мовної підготовки іноземних
студентів 125

Семененко І.Є.

Заходи підвищення якості професійної підготовки іноземних
студентів 128

Соколова Г.П.

Інтерактивні підходи до навчання як умова оптимізації процесу
професійної підготовки іноземних студентів..... 130

Уварова Т.Ю.

До питання популяризації англійської мови в українських
навчальних закладах 132

Ушакова Н.І.

Дисципліна «Міжнародний діловий науковий етикет» у підготовці
іноземних здобувачів наукового ступеня доктора філософії 135

Чернявська С.М., Немерцова О.Є.

Структурні компоненти забезпечення гуманізації навчального
процесу. 137

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Батракової Анжеліки Геннадіївни – професора, доктора технічних наук, першого проректора Харківського національного автомобільно-дорожнього університету

Вельмишановні колеги і колежанки!

Щиросердно вітаю з початком роботи

Всеукраїнської науково-методичної конференції

«Інноваційні технології і методика викладання гуманітарних дисциплін: теорія і практика технічних закладів вищої освіти»!

Особлива історична відповідальність за умов сучасної політичної нестабільності й російської агресії покладається на науково-педагогічні кадри, покликання яких навчати і виховувати гідних громадян, які сприятимуть підвищенню добробуту нації, розвитку науки і культури, братимуть активну участь у розбудові демократичного суспільства.

Важливу роль у вихованні національно зорієнтованої молоді відіграють дисципліни гуманітарного циклу, програмне забезпечення і кредитні обсяги яких наразі зазнають дискримінаційних змін.

Дякую, що попри затяжні воєнні дії все одно проводите освітні заходи. Зичу всім учасникам наукового заходу плідної роботи!

Секція 1

ІСТОРИКО-КУЛЬТОРОЛОГІЧНІ ДИСЦИПЛІНИ: НОВІТНІЙ ЗМІСТ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ПРОУКРАЇНСЬКИХ ПОГЛЯДІВ

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ (НА ПРИКЛАДІ ПОДВИГУ ГЕРОЯ НЕБЕСНОЇ СОТНІ ЄВГЕНА КОТЛЯРА)

Бадєєва Людмила Іванівна

доцент кафедри українознавства ХНУРЕ

кандидат історичних наук, доцент, e-mail: liudmyla.badieieva@nure.ua

20 лютого 2024 р. виповнилось десять років з дня смерті Євгена Котляра, який загинув на Майдані в 2014 р. За Революцію 2013–2014 рр. віддали свої життя понад ста кращих громадян України. Революція Гідності стала найбільш масштабним протестом в новітній історії України, боротьбою українських патріотів за свої права і демократичний європейський вибір. Молоде покоління повинне знати свою історію, бути вдячними тим героям, які віддали найдорожче, що в них було – життя заради змін в країні, яку вони так любили.

Про Євгена Котляра знято два документальні фільми. Володимир Чистилін присвятив фільм «Герої не вмирають» [2] усім трьом харків'янам – Героям України. Активісти екологічної організації «Зелений фронт» зняли фільм «Герой України Євген Котляр» [3]. Батько Євгена – Микола Іванович – записав збірку спогадів рідних і друзів сина під назвою «Памяти Героя Евгения Котляра посвящается» [1].

Автор статті ставить за мету – проаналізувати риси характеру Євгена, поведінку та вчинки Героя, які можуть слугувати за приклад для наслідування та виховання молоді.

Про Євгена Миколайовича Котляра ми повинні згадувати не лише 21 листопада – в День гідності та свободи, 20 лютого – в День Героїв небесної сотні. Ми на заняттях згадуємо Євгена, коли мова заходить про випускників ХНУРЕ, про виховання особистості, про альтруїзм, небайдужість, громадянську позицію.

Життєвий шлях та подвиг Героя Небесної Сотні можуть слугувати за зразок, на який повинна орієнтуватися наша молодь. Народився Євген Миколайович 14 квітня 1980 р. в м. Харкові в родині інтелігентів. Сім'я приділяла значну увагу всебічному розвитку дітей. Малий Євген ходив на фігурне катання та до музичної школи.

Юнак мав гарний музичний слух, розумівся на музиці, любив слухати класичну музику, найбільше йому подобався Бетховен, а ще фізично був міцним і дуже витривалим.

А ще хлопця відрізняла міцна воля. Незважаючи на отриману травму, грати на скрипці хлопчик не кинув. Зі слів Аеліти Єрмоленко, подруги Євгена Котляра: «Хоча Женя був високий, худорлявої статури, була одна особливість – неймовірна витривалість, що зовсім не притаманна таким людям. Його зріст був більше ніж 180 см, а важив він 60 кг, проте в походах тягав величезні рюкзаки за 100 кг і почувався чудово» [3].

Вважаємо, що великий вплив на формування Євгена як особистості відіграла його родина.

Уперше громадянську позицію Євген виявив разом з мамою, коли сім'я отримала квартиру в новобудові та переїхала туди жити. Робітники житлово-комунальної служби висадили біля будинку газон трави. ... На проїжджій дорозі в дощову погоду збиралася величезна калюжа. ... Декілька водіїв проявили «вигадливість»: намагаючись об'їхати калюжу, заїхали на газон, затоптуючи та вириваючи міцними шинами коліс разом із землею, яка розм'якла від сильної зливи дощу, коріння молоді зеленої трави. ... Але на захист природи та краси стала небайдужа сім'я Котлярів – Наталія Василівна та

син Євген. Вони непохитно стояли під дощем, закриваючи своїми мокрими тілами щойно засіяний зелений газон, доки загроза не минула [1, с. 5].

Після закінчення школи 1998 р. Євген вступив до Харківського державного технічного університету радіоелектроніки на факультет «Комп'ютерна інженерія та управління» на спеціальність «Комп'ютерні системи та мережі» на контрактну форму навчання.

Євген був дуже відповідальний та вимогливий, в першу чергу до себе. Він просто не міг залишатися байдужим та стояти осторонь від тих подій, які відбувалися в рідному місті. Він залучається до громадської діяльності – стає активістом екологічної організації «Зелений фронт». 2010 року патріотичні мешканці Харкова боролися проти вирубки дерев у Центральному парку відпочинку ім. Горького. Там він познайомився з багатьма цікавими людьми, волонтерами. Він був серед тих, хто будував барикади на захист дерев. А коли в парку виник табір захисників зелених насаджень, поселився у наметі, пильнуючи за збереженням дерев і вдень, і вночі.

Євген ніколи не ховався за спинами інших товаришів, був у перших лавах, готовим прийти на допомогу, а якщо треба – витримати удар першим. За ці якості, за його громадянську позицію, принциповість Євгена поважали, з його думкою рахувалися. Саме тут Герой здобув фах альпініста, проявив сміливість, мужність, готовність йти до кінця. Кадр із відео знімками про людину-птаха, яка сиділа на дереві, що пиляв лісоруб, облетів весь світ. Цим хоробрим юнаком був Євген Котляр.

2013 р. Євген з перших днів був серед учасників харківського Євромайдану. А після розгону студентів у Києві одразу поїхав до столиці. Не міг він спокійно спостерігати за тим, що відбувається в державі.

Записався до третьої сотні. Ночі проводив на Майдані – чергував на барикадах. За весь час перебування в Києві Євген декілька раз повертався до Харкова на кілька днів, бо вдома залишався тато. Востаннє Євген поїхав додому за декілька днів до «мирного наступу». А коли все почалося, то

повернувся вечірнім експресом, і в ніч з 18 на 19 лютого вже знову був на київському Євромайдані. Достовірно відомо, що останню в своєму житті ніч він провів на килимах у коридорі Мінагрополітики, разом із харків'янами, які приїхали на підмогу. Справа від Євгена спав Владислав Зубенко, патріот з Харкова, смертельно поранений того дня на вулиці Інститутській.

Існують декілька відео, на яких Євген щитом прикриває евакуацію як мінімум трьох товаришів.

Один із харківських побратимів бачив, як Є. Котляр виводив цілий ряд із пораненими, вже краще за інших орієнтуючись, у якому напрямку треба рухатись. І кожного разу повертався назад, у саме «пекло». Так вчинити могла лише дуже мужня та хоробра людина, в якій почуття громадянського обов'язку, відповідальність та відданість Батьківщині виявилися вищими за безпеку власного життя.

20.02.2014 р. о 9.55 безжалісний снайпер, який виконував наказ свого керівництва, через оптичний приціл вибрав наступну жертву – нею став Євген Котляр. Снайперська куля пройшла крізь шию на виліт. Юнак підскочив і, зробивши декілька кроків назад, упав, прикриваючись своїм жерстяним щитом. І тут друга куля в стегно наздогнала його знову. Машина швидкої допомоги зірвалася з місця, але доїхати до лікарні Євгену не судилося... Йому назавжди залишилось 33 роки.

Євген віддав своє життя за краще майбутнє. Зі слів Світлани Шкурат: «Женя до останнього вірив у те, що Харків буде щасливим, красивим, багатим містом, а Україна стане передовою європейською країною» [2].

Отже, Євген Котляр був патріотом, представником української нації з великої літери. На прикладі життєвого шляху Євгена, його громадянської позиції, небайдужості, відповідальності, патріотизму, готовності відстоювати свою думку та йти до кінця, а також подвигу, мужності Євгена та його відданості Батьківщині ми повинні виховувати сучасну молодь.

Список джерел

1. ДАХО, ф. 6560, оп. 1, спр. 1. Спогади рідних, знайомих та друзів про учасника Революції гідності, героя Небесної Сотні Євгена Котляра. URL: <http://archives.kh.gov.ua/wp-content/uploads/2015/03/> (дата звернення: 31.10.2021).
2. Герої не вмирають: документальний фільм. URL: <https://drive.google.com/file/d/19jcvuCGohppd6zn4JpsN5x29lrnyIYRB/view>
3. Герой України Євген Котляр: документальний фільм. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=iU6Kjek4XdQ>.

КОЛЬОРИСТИКА В УКРАЇНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ

Бондаренко Наталя Сергіївна

викладач кафедри історії та мовознавства, УкрДУЗТ,

e-mail: nataliborki@ukr.net

У сучасній українській культурі кольоронайменування має особливе значення. Людину оточує світ кольорів. Багато людей рідко задумуються про те, як кольори впливають на їхню підсвідомість в повсякденному житті. Проте наукові дослідження про взаємодію кольорів із людською підсвідомістю підтверджують, що це важлива тема. Кольори є постійним супутником людини і мають вплив на її психічний стан на підсвідомому рівні [2].

Дослідження символіки кольору є актуальним напрямом у різних галузях знань, таких як психологія, культурологія, мовознавство, літературознавство, та інші. Це свідчить про міждисциплінарний характер цього явища. С. Якімова наголошує, що кольори в культурі можна розглядати як систему знаків і правил, які використовуються для шифрування, дешифрування, перенесення й зберігання інформації. Вона співвідносить ці кольорові коди з архетипічними образами, а зміни кольорів у різних сферах, таких як релігія, мистецтво, мода і

т. д., пов'язує з якісними змінами у свідомості та самосвідомості людей, їхньому інтелектуальному та духовному розвитку [3].

Завжди люди користувалися мовою кольорів для вираження своїх думок, настроїв, почуттів і емоцій. Розуміння значень кольорів та їх назв дуже важливе для успішного спілкування. Поняття кольору взаємозв'язане з особливостями людського мислення та розвитком, а також з особливостями національної культури та прогресом наукової думки.

Символічне значення кольору в лінгвістиці і культурології не є статичним. З часом трактування символічного навантаження кольору може змінюватися, первинне значення може втрачати свою актуальність і створювати нові інтерпретації [2]. Ю. Веклич зазначає, що в кожній культурі значення однакового кольору може бути різним [1].

О. Назаренко вказує на те, що народна кольорова культура має своє коріння у первісних часах, коли формувалася і розвивалася міфологічна уява про світ, в якій відображалися ключові аспекти людського існування. Кольори відображали чуттєву оцінку різних аспектів багатокольорового світу та слугували засобом перетворення хаосу навколишнього у впорядковану кольорову матеріальну форму [2].

В українській національній культурі можна виявити важливі символічні значення кольорів, які відображають систему цінностей, сформовану протягом тисячоліть існування етносу в природних умовах.

У деяких випадках ця семантика кольорів має глобальний характер (наприклад, білий і чорний як контраст), а в інших вона пов'язана з більш конкретним значенням (наприклад, білий як символ чистоти, блакитний як символ неба або духовної висоти) [2].

Отже, сучасна українська культура виявляє значний інтерес до символіки кольорів, а дослідження у цій області підтверджують важливість цієї теми в різних галузях знань.

Список використаних джерел

1. Веклич Ю. І. Значення кольорів у культурах народів світу у контексті формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів початкової школи
URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/3170/1/Veklych_Y_PSPO_13_FLMD_PI.pdf
2. Назаренко О. В., Національно-культурний контекст символіки кольорів в українських фразеологізмах URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v46/part_2/12.pdf
3. Якімова С.Е. Символіка позначень кольору в іспанському та українському художньому текстах. URL: <http://oljournal.in.ua/archive/v3/34.pdf>

СВІТОГЛЯД ФАХІВЦЯ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Варипаєв Олексій Михайлович

*доцент кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування»
та соціально-гуманітарних дисциплін, кандидат філософських наук, доцент*
e-mail: varypaev@ukr.net

Міносян Андрій Сергійович

*професор кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування»
та соціально-гуманітарних дисциплін, кандидат історичних наук, доцент*
e-mail: minosian02@gmail.com,

В сучасних умовах загострення глобальних проблем у сфері освіти важливим є формування гуманістичного світогляду фахівців будь-якої професії, серцевиною якого є ціннісна система сприйняття світу. Світогляд являє собою гранично узагальнені погляди особистості на навколишній світ, місце людини в

ньому, відношення людини до цього світу і до самої себе. Базовими елементами світогляду особистості є ієрархія цінностей індивіда і його ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності. Цінності і ціннісні орієнтації є найважливішою соціальною характеристикою людини, системою координат її життєдіяльності в соціальному середовищі.

Світогляд фахівця слугує основою його професійної діяльності. Його ядром є розуміння індивідом ролі своєї професії в забезпеченні функціонування суспільства і задоволенні потреб особистості, а також співвіднесеність з цим розумінням усвідомлюваного фахівцем змісту власної професійної діяльності.

Першочергове значення в умовах збройної агресії Росії та захисту української державності, подальшої демократизації суспільних процесів у сучасній Україні грає громадянсько-політичний і моральний елементи світогляду будь-якого фахівця [2, с. 59].

Наявність у людини громадянської позиції свідчить про розвиненість у неї такої соціальної якості, як соціальна відповідальність – відповідальність за прийняте рішення, за результати і соціальні наслідки (для суспільства, окремої спільноти, іншої людини, власного розвитку) його здійснення або нездійснення, що підвищує рівень професійної компетентності фахівця, сприяє гуманізації всієї системи суспільних відносин.

Також справжній професіоналізм найбільш проявляє себе у наявності моральної домінанти, яка є свідченням глибокого розуміння фахівцем свого професійного обов'язку, у педантичному відношенні до питань професійної честі, у високому ступені професійної відповідальності, емпатії до інших та розвитку емоційного інтелекту [1, с. 29].

Таким чином, аналіз світоглядної структури свідомості студентської молоді є значимим у зв'язку з пошуком ефективних механізмів здійснення гуманітаризації освіти, що є одним з провідних напрямків перетворення української вищої школи.

Освіта, як інститут соціалізації, покликана не тільки забезпечити оволодіння студентами системою знань, навичок, умінь та компетенцій, але й допомогти молоді відшукати зміст свого громадського, професійного і навіть особистого життя, а також доцільні способи його реалізації. Це тим більше важливо, що трансформація українського суспільства на шляху розвитку демократичних європейських цінностей призводить до зростання ролі ціннісно-мотиваційної основи людської поведінки.

Список використаних джерел

1. Варипаєв О.М, Міносян А.С, Юрченко Л.І Методологія застосування концепції емоційного інтелекту в гуманітарних дисциплінах. Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців: тези доп. Третьої Міжнар. наук.-метод. конф., м. Харків, 27 трав. 2021 р. Харків: ХДУХТ, 2021. С. 29-30.

2. Міносян А. С., Варипаєв О. М. Історико-культурна компонента у навчально-виховному процесі // Викладання гуманітарних та українознавчих дисциплін засобами дистанційного навчання: теорія і практика закладів вищої освіти: матеріали наук. інтернет-конф. з проблем вищої освіти і науки, м. Харків, 24 листопада 2022 року. Харків: ХНАДУ, 2022.– С. 59.

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ОПИС КОНЦЕПТУ «ЩАСТЯ»

Давидченко Інна Дмитрівна

*доцентка кафедри української лінгвістики, літератури та методики
навчання КЗ «ХГПА» ХОР, кандидатка педагогічних наук, доцентка
e-mail: davidchenkoid@ukr.net*

Лінгвокультурологія виникла як результат осмосу, що характеризується знанням історичного розвитку української держави, духовної та матеріальної культури, фольклору, традицій, звичаїв та обрядів, а також умінням застосовувати лінгвокультурологічні знання у професійній діяльності [2].

З точки зору лінгвокультурології концепт «ЩАСТЯ» містить історичну, культурну, інтелектуальну та емоційну інформацію. «ЩАСТЯ» як концепт відображається в об'єктивній дійсності, впливає на фізичний та психоемоційний стан людини, містить ресурси логічного та чуттєво-образного світосприйняття, є естетичною, моральною та етичною категорією.

Вираження концепту «ЩАСТЯ» у мові відбувається за допомогою різних лексичних засобів, фразеологічних одиниць, словосполучень і простих речень. Зокрема, репрезентацію лексичних одиниць концепту «ЩАСТЯ» у своїх дослідженнях розглядали Т. Братусь, С. Волкачев, У. Дробишевська, О. Маричук, С. Музичук, А. Семиретова та інші дослідники. Дослідники апробували концепт українською, англійською, польською та німецькою мовами.

За допомогою слів було простежено внутрішню форму концепту «ЩАСТЯ». Концепт «ЩАСТЯ» трактується як сприйняття суб'єктом об'єктивної реальності, тобто участь суб'єкта у сприйнятті середовища, в якому суб'єкт є творцем свого існування. Звідси можливий сценарій участі суб'єкта у цьому процесі, здатність суб'єкта переживати та сприймати об'єктивну світову ситуацію. У цьому випадку концепт «ЩАСТЯ» вербалізується в універсальному вимірі.

Згідно з етимологічними словниками, етимологія ЩАСТЯ є праслов'янською, буквально означає «добра доля, частина»[3]. З етимологічної точки зору, ЩАСТЯ – це спільнослов'янське слово, що означає «частина, той, хто залишається зі здобиччю». ЩАСТЯ визначалося і як побутове поняття, наприклад, і *нескінченного щастя, без щастя в ліс по гриби не ходи*, і як поняття, що існує в континуумі *нескінченного щастя, вічного щастя, швидкоплинного щастя і короткочасного щастя* [1].

Концепт «ЩАСТЯ» характеризується такими групами або фреймами: фактори ЩАСТЯ (*чесноти, бажання зробити інших щасливими тощо*), ознаки ЩАСТЯ (*щедрість, відсутність заздрощів тощо*), тривалість щастя (мінливість – ЩАСТЯ співвідноситься з часом), суб'єкти ЩАСТЯ (*наречені, здорові люди, розумні люди, мудрі люди, люди, які задовольняються малим*).

Таким чином, джерелом емоції ЩАСТЯ є краса, гармонія, мрії, досконалість, розкіш і тиха мінливість, що характеризують людське життя і навколишній світ. Концепт «ЩАСТЯ» втілюється також у просторових назвах, таких як *хвиля, море, земля, світ*, і вербалізується за допомогою образних засобів. Світ прекрасно сяє, життя тече хвилями, а мрії розчиняються у морі.

Список використаних джерел

1. ВТССУМ: Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.
2. Давидченко І. Д. Формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Слов'янськ, 2018. 359 с.
3. Загоруйко О. Я. Великий універсальний словник української мови. Харків : Торсінг плюс, 2010. 768 с.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ПАВЛА СКОРОПАДСЬКОГО

Золотарьов Віктор Степанович

доцент кафедри українознавства ХНАДУ, кандидат історичних наук, доцент

e-mail: zolvist@i.ua

Нещодавно, відзначалося 150 років з дня народження Павла Скоропадського та 105 років встановлення Української Держави. Тому є сенс звернутися до аналізу тих подій та дослідити соціально-економічні реформи.

Прийшовши до влади у квітні 1918 року Павло Скоропадський добре розумів, що земельна реформа – це не тільки стрижень аграрної політики, а й домінуючий чинник стабільності державного ладу і відносин із німецьким командуванням. Підготовка і проведення реформи покладалося на Міністерство земельних справ. Принципові засади аграрної політики були сформульовані у грамоті від 29 квітня 1918 р. "Про відновлення приватної власності", згідно з якою повною мірою відновлювалася приватна власність, відповідно скасовувався закон Центральної ради "Про соціалізацію землі". Низкою законодавчих актів передбачалося реалізувати такі принципи:

- 1) створення Державного земельного фонду за рахунок державних, церковних і частини приватних земель із повним відшкодуванням за них;
- 2) продаж земельних ділянок малоземельним господарям;
- 3) створення дрібних, але економічно міцних господарств;
- 4) забезпечення ефективної роботи цукрової промисловості як базової галузі України;
- 5) вдосконалення сільськогосподарського кредитування. 8 червня 1918 р. було схвалено закон, згідно з яким Державний земельний банк дістав необмежене право придбання земель для їх продажу селянам.

Розмір приватного землеволодіння не повинен був перевищувати 25 десятин. Маєтки, що мали велике господарське значення (обслуговували цукроварні, розводили елітну худобу тощо), могли мати до 200 десятин землі, але вони підлягали акціонуванню.

Проте реформа мала дуже суперечливий характер щодо відносин селян і поміщиків-землевласників. У цей час селяни вже звикли до думки, що земля, яку Центральна Рада декларувала надати безкоштовно, за революційним правом належить їм, і повертати її ніхто не збирався, а тим більше викуповувати. Що стосується великих землевласників то, абсолютизуючи трактування закону про відшкодування за користування панською землею, поміщики проводили конфіскаційні рейди та погроми у селянських оселях. Надто сильною була інерція мислення в колишніх латифундистів, котрі з гетьманом пов'язували можливість соціального реваншу. Не на високому рівні виявився низовий виконавчий апарат, що не перейнявся в основній своїй масі новими завданнями, які ставило життя.

Уряду Української держави не вдалося пом'якшити продовольчу кризу, забезпечити міста достатньою кількістю харчів, щоб зменшити соціальну напругу в країні, і тим самим він сам собі окреслив короткотривале існування. Щодо промислової сфери, то на час приходу Скоропадського до влади вона перебувала в жалюгідному стані. Ще за Тимчасового уряду й Центральної Ради в країні розпочався масовий спад виробництва. Проаналізувавши складність становища, Гетьманат починає процес денаціоналізації в промисловій політиці.

П. Скоропадський проголошує відбудову повної свободи торгу і надання широкого простору приватному підприємництву та ініціативі, а для пом'якшення можливих наслідків передачі підприємств у приватну власність гарантувалося забезпечення прав робітничого класу. Для керівництва цими процесами і втілення їх у життя у складі Ради міністрів було утворено Міністерство торгу і промисловості. Але проблеми все одно з'явилися. Показовим у цьому плані є з'їзд промисловців, банкірів та поміщиків України,

котрий відбувся в Києві у травні 1918 р. Вітаючи відновлення прав приватної власності на засоби виробництва, з'їзд висунув вимогу: знайти державні можливості для надання державних кредитів з метою відновлення продуктивних сил у великих маєтках, бо без таких кредитів виробництво неможливе. Це означає, що проблему фінансового забезпечення перекласти на підприємців державі не вдалося. Очевидно, що за таких умов уряд Скоропадського був змушений спиратися на державне фінансування промислових об'єктів. Та не слід забувати, що відповідних коштів на той час бракувало й державі.

Тож процес відбудови промисловості зіткнувся з певними труднощами. На початку травня 1918 р. уряд видає постанову про вилучення з ужитку на ринку цукру вільного продажу і з 7 травня встановлює державну монополію на цукрову промисловість. Згодом була встановлена державна монополія на виробництво і продаж горілчаних виробів, а також палива в Донбасі. Завдяки цим рішенням уряд зміг отримувати значні прибутки до скарбниці. Було взято курс на електрифікацію країни. Особлива увага приділялася сільськогосподарському машинобудуванню, відновленню роботи відповідних заводів на Харківщині. У промисловості уряд гетьмана діяв доволі активно, спрямовуючи свої зусилля на формування потужного промислового потенціалу краю.

Отже, соціально-економічна політика Павла Скоропадського мала малоефективний характер. Цьому сприяла низка причин суб'єктивного і об'єктивного характеру: це і непослідовність, і нерішучість дій апарату управління, і соціальні конфлікти між різними верствами населення, і брак часу – 7 місяців очевидно недостатньо, щоб здійснити докорінні зміни в аграрній і промисловій сфері – і окупаційний режим на території України. Все це викликало масове незадоволення громадян і врешті-решт вилилось у скасування влади Гетьманату у грудні 1918 року.

**ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ПРОУКРАЇНСЬКИХ
ПОГЛЯДІВ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ»**

Олешко Наталія Петрівна

доцент кафедри українознавства ХНАДУ, кандидат історичних наук

e-mail: sufika19@gmail.com

Нагальним завданням для історико-культурологічних дисциплін, як і раніше, так і особливо на сучасному етапі, в умовах повномасштабної російсько-української війни, є формування ціннісних для українського суспільства проукраїнських поглядів. Поки наші захисники та захисниці відстоюють зі зброєю в руках існування нашої країни України, українську ідентичність та наш оєвропейський вибір, дане завдання є важливим для нашої молоді, оскільки вона наше майбутнє. Від її сформованого національного світогляду, громадянської та патріотичної позиції залежить подальше відбудова та розбудова суверенної України як важливого політичного, економічного та культурного суб'єкта на світовій арені.

На тлі наших реалій, коли країна-агресор Росія, в особі її очільника Путіна та його пропагандистів, намагається й надалі нав'язувати ганебні фейкові наративи про єдність народів, про те, що ніколи не існувало і не існує самостійної держави України, а створив її Ленін лише у XX ст., що українські території споконвіку були російськими, що ніколи не існувало і не існує окремої української мови, культури тощо, завданням дисципліни «Історія та культура України» є спростування цих фейків і викладання та показ реальної історії та культури України, запобігання спотворенню свідомості не тільки українців, а й світовій спільноті.

Нами багато разів уже наголошувалося на тому, що знання історії та культури України запобігають маніпулюванню свідомістю наших громадян з

боку російської пропаганди та є запорукою формування проукраїнських поглядів у нашої студентської молоді.

Процес отримання знань з дисципліни «Історія та культура України» на сьогодні відбувається в дистанційному режимі за допомоги курсів-ресурсів на навчальній платформі Moodle, шляхом використання різних методів (словесних, наочних, практичних тощо). Студенти, відповідно, отримуючи знання на заняттях, передають їх своєму оточенню, що сприяє поширенню знань серед українського суспільства.

А це, в свою чергу, впливає на формування проукраїнських поглядів і серед українського суспільства.

Констатуємо, що з початком повномасштабної російсько-української війни 24 лютого 2022 р. відбулося переосмислення у свідомості українців, які до цього або толерантно ставилися до агресивної російської політики щодо України, або підтримували цю політику. Але, на жаль, досі залишаються окремі індивіди серед студентської молоді, які продовжують розповсюджувати російське ПСО щодо історії та культури України, використовують радянське трактування тих чи інших подій.

Отже, вивчаючи дисципліну «Історія та культура України», у студентів формуються проукраїнські погляди:

- сприйняття, що Україна не штучно створена у XX ст. держава, а має свій унікальний понад тисячолітній державотворчий та культурний процес і наша держава, яка в різні періоди свого існування називалася по різному, була і залишається потужною європейською державою зі впливовим авторитетом;

- що демократичні цінності (право вибору, наявність політичних прав і свобод тощо), відстоювання національних інтересів та української ідентичності були важливою складовою історії та розвитку культури України;

- за часи Московської держави відбувається крадіжка нашого етноніму «Русь» (грецькою Русія, Росія) і з XVIII ст. починається привласнення укра-

їнської історії та культури російським урядом і знищення всього українського для виправдання своїх імперських амбіцій;

- що українці є нащадками давньої й унікальної не тільки культури, а й Трипільської цивілізації, на сьогодні це, до речі, генетично підтверджено.

TEACHING HUMANITIES IN TIME OF WARFARE

Ostapenko Yana

Lecturer, BA, M.Ed., MTeach(Sec,) PhD

e-mail: y.ostapenko@latrobe.edu.au

In the current historical reality, it is increasingly expected that lecturers and tutors teach warfare, especially at the undergraduate level. Research and public discussions have considered many assumptions about how to teach various aspects of warfare in general, and especially contemporary warfare, in classrooms with student cohorts who have experienced warfare themselves or have families in the war conflict zone

Cook argues that “the ability to teach students who have experienced warfare is an important skill to have” [3, p. 38]. It might include:

- trauma-informed teaching practices
- critical evaluation of facts and interpretations
- engaging in critical cultural analysis [3, p. 39].

In the class, the teaching of war histories incorporates critical thinking strategy with the reality of dealing with often confronting content and confronting ideological lies of Russian propaganda and historical narratives [4, p.168]. Acquiring critical thinking skills can also support students who have experienced warfare or organised conflict to empathise and reflect on their fellow students’ experiences, without the need for direct peer-to-peer confrontation.

Teaching critical thinking skills became as vital as teaching the right content. According to Brookfield, what we understand under the term ‘critical thinking’ is a process that happens when we “discover the assumptions that influence the way we think and act...check whether our assumption is valid and reliable, accurate ... and we take action” [2, p. 12].

Having these skills students effectively would navigate their learning through the curriculum topics such as the Euromaidan, the Revolution of Dignity, the annexation of Crimea and the beginning of the war in the Donbas in 2013/14, current invasion of Ukraine by Russia.

When focusing on specific theatres of war, and warfare in Ukrainian history, student learning can be supported by initially deflecting the focus from content that may be distressing for them (current war) to similar examples found in the Ukrainian history of the early XX century. By asking the students to research and critically analyse the different examples of Ukrainian history over time, the students learn about many forms of warfare while also becoming aware that war has been an almost present part of Ukrainian history.

An important aspect of teaching is to help students to build resilience while dealing with fake news and data, including ‘Russia’s psychedelic propaganda’, and make sense of various of the Russian war in Ukraine [5, p. 2].

Limitations of teaching warfare are subjectivity and emotional components present in both educators and learners [1, p.205].

Therefore, educators must continue to develop their pedagogy and teaching strategies and support to students. Certainly, when both educators and students embrace their responsibilities for creating a learning community, with strong critical thinking it becomes empowering.

References

1. Astramowicz-Leyk, T., Marszałek-Kawa, J., & Turchyn, Y. (2023). The Need for Knowledge and the Fear of War: Ukrainian Students and Lecturers in the

Face of War. In *War in Ukraine. Media and Emotions* (pp. 205-221). Cham: Springer Nature Switzerland.

2. Brookfield, S. D. (2011). *Teaching for critical thinking: Tools and techniques to help students question their assumptions*. John Wiley & Sons.

3. Cook, B. (2024). Teaching war histories to students with personal experiences of warfare. *Agora*, 59(1), 38-40.

4. Rudolph, J., & Tan, S. (2022). The war in Ukraine as an opportunity to teach critical thinking. *Journal of Applied Learning and Teaching*, 5(1), 165-173.

5. Vorbrugg, A., & Bluwstein, J. (2022). Making sense of (the Russian war in) Ukraine: On the politics of knowledge and expertise. *Political geography*, 98, 102700.

РОДИЛЬНА ОБРЯДОВІСТЬ ЯК МАРКЕР УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Солошенко Олена Михайлівна

доцент кафедри теорії і методики викладання суспільно-правових

дисциплін ХНПУ імені Г.С.Сковороди

кандидат історичних наук, доцент, e-mail: soloshenkoelena@hnpu.edu.ua

Шкуропадська Інна Сергіївна

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

факультету історії і права ХНПУ імені Г.С. Сковороди

e-mail: innaq140102@gmail.com

Провідне значення для утвердження національної самосвідомості та визначення ідентичності мають народні звичаї та традиції. Сімейна обрядовість є тим компонентом традиційної культури, який виступає маркером етнічної іден-

тичності. Вона є втіленням багатовікового досвіду, життєвої мудрості та національної самобутності українського народу.

Традиції та звичаї відіграють важливу роль та супроводжують українців на кожному етапі життя. Серед усього спектру родинної обрядовості однією із найважливіших для маркування специфіки української ідентичності виступає родильна обрядовість, оскільки це не тільки народження нової людини, а і продовження роду, залучення її до родинного кола.

Традиції народження дитини в Україні сягають давніх часів і поділяються на три цикли: передродовий власне родильний та післяродовий, кожен з яких втілює знання поколінь, норми, символи, етичні та моральні цінності. Наприклад, обряди та звичаї післяродового циклу спрямовані на охорону матері і новонародженого від «злих сил», «забезпечення» дитині міцного здоров'я та щасливої долі, на прилучення новонародженого до родини та громади - можемо віднести до складових маркування української ідентичності.

Одразу після народження дитину купали. Це було зумовлено гігієнічними потребами та доцільністю, за звичаями, захисту новонародженого від злих сил. Вода в народних уявленнях була символом сили, чистоти та здоров'я. Першу купіль супроводжували магічні дії. У воду вкидали освячене зілля (рум'янок, любисток), вливали освячену воду (проти нечистої сили), вкидали монети (для багатства), клали хліб (щоб дитина «при хлібі була»). У купіль дівчинки, крім цього, вливали мед і клали квіти (щоб була солодкою, як мед, та гарною, як квітка).

Скупану дитину обсушували перед палаючою піччю. Це було пов'язано з давнім звичаєм прилучення новонародженого до домашнього вогнища та роду [2, с.352]. Вугілок або глина з печі виконували охоронну функцію: їх клали під подушку або у мішечок і прив'язували до ручки немовля. Таки чином, поширювалась захисна сила оселі та роду.

Залучення до громади відбувалось, зокрема, відвідуванням породіллі заміжніми жінками з родини, сусідками, подругами, які допомагали діями та порадами молодій матері, вітали та пригощали продуктами: яйцями, молоком,

сиром та іншими. В різних регіонах України цей звичай називався «родини», «одвідки», «радосник» [3, с.65].

Неодмінним його елементом було частування. «Окрім традиційних страв (каші, калачів та пиріжків) гостей пригощали горілкою і медом, що «забезпечувало» солодке життя новонародженому» [1, с.106]. Турбота про ближнього, підтримання родинних та добросусідських відносин завжди були характерною ознакою життєвих цінностей українців.

Отже, родильна обрядовість, зокрема традиції післяродового циклу, втілюють звичаї та традиції, які можемо вважати маркером української ідентичності.

Література

1. Борисенко В. Традиції і життєдіяльність етносу: на матеріалах святково-обрядової культури українців. К., 2000. 191с.

2. Гонтар Т.О. Сімейні свята, звичаї та обряди в системі духовного відродження України//Науковий вісник НЛТУ України. Львів, 2011. Вип. 21.6. С.350-355.

3. Пахолок С. Звичай гостинності в родильній обрядовості українців західних областей// Етнічна історія народів Європи. Львів, 2008. Вип.25. С.64-70

Секція 2

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ ФАХОВОЇ МОВИ В ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ СТАРШИХ КУРСІВ ДО МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Бабай Людмила Володимирівна

старша викладачка кафедри європейських мов

Державного біотехнологічного університету

e-mail: Lydmila_babay@ukr.net

Процес удосконалення професійної підготовки в Україні надав можливість готувати висококваліфікованих, конкурентоздатних фахівців. Завданням вищої освіти є підвищення якості навчання, широке впровадження самостійної роботи, дистанційної освіти та підготовка спеціалістів до вимог безперервного професійного розвитку протягом усього професійного життя. Завдання щодо поглиблення рівня засвоєння професійних знань, практичних навичок та підготовка їх до самостійної практики. Особливості соціальної адаптації студентів до професійної діяльності є необхідною умовою зворотного зв'язку між вузом і зовнішнім середовищем, яка формує потреби сучасного суспільства.

Адаптація до професійної діяльності є складним динамічним процесом формування системи відносин до професійно-трудового середовища, розвитку і самореалізації професійних намірів і планів. Практична підготовка студентів має на меті набуття ними професійних навичок і вмінь, і є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття кваліфікаційного рівня. Підготовка майбутнього спеціаліста має ґрунтуватися на здобуванні теоретичних знань та оволодіння практичними навичками.

Основними факторами, які визначають особливості соціальної адаптації студентів до майбутньої професійної діяльності у вузі, є:

- 1) вуз – як агент соціальної адаптації до професії;
- 2) організація, в якій студенти проходять виробничі практики - як агент соціальної адаптації до професії;
- 3) особистісні особливості студентів.

Практична підготовка студентів є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття кваліфікаційного рівня і має на меті набуття ними професійних навичок і вмінь.

На сьогодні теоретична підготовка стає основною завдяки електронним навчальним платформам у той час як вдосконалення практичної підготовки фахівців на до дипломному етапі залишається актуальним питанням (Неруш, Родинський, Мозгунов, 2008: 2).

Відповідаючи на нові вимоги життя, слід говорити не про навчання, а про формування спеціаліста як професіонала, творця, організатора, людини з демократичним, високогуманним державницьким світоглядом (Туркіна, 2011: 6). Не втратили сьогодні своєї актуальності і слова великого українського поета Т.Г.Шевченка «Учітесь, читайте, чужому научайтесь, й свого не цурайтесь». Сучасна система підготовки майбутніх фахівців орієнтована, головним чином, на забезпечення студентів необхідним обсягом знань. Звичайно, фахівець зобов'язаний мати певний рівень знань і практичних навичок.

Науково-технічний прогрес, який у багатьох країнах світу вимагає від усього трудового населення чималої кваліфікації, зажадав піти на гігантські вкладення матеріальних коштів у педагогіку, ефект від яких очікується через 20–25 років. Вирішальне значення набуває проблема підвищення інтелектуального освітнього рівня населення.

Статистичні дані показують, що максимум творчого мислення припадає на вік 25–35 років, тобто це вік нинішнього студента, аспіранта, молодого спеціаліста.

З різноманітності первинної підготовки студентів випливає необхідність розроблення та застосування гнучких індивідуальних прийомів, щоб у будь-якому різноплановому колективі менш обдаровані не відчували себе неповноцінними, «середняки» не були приречені на відмову від зусиль, а більш підготовлені й обдаровані отримували б достатнє навантаження, а головне, не сповнювалися б комплексом надповноцінності.

У процесі професійної підготовки кадрів все ширше використовується комп'ютерна техніка, інтерактивні дошки, бази даних, мультимедійні електронні засоби, автоматизовані системи тестування, телекомунікаційні та інформаційні ресурси мережі Інтернет (Іванов, 2006: 6).

Список використаних джерел

1. Притика Ю. Проблеми впровадження стандартів Болонського процесу. *Правовий тиждень*. 2009. 26 трав. С.6.
2. Неруш П.О., Родинський О.Г., Мозгунов О.В. [та ін.] Інтеграція навчального процесу – основа ефективності кредитно-модульної системи навчання. *Медична освіта*. 2008. №4. С.16-17.
3. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки: Закон України від 09.01.2007р. № 537-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. №12 С. 102.
4. Суліма Є. Невідкладні завдання системи вищої освіти на новому етапі Болонського процесу. *Вища школа*. 2010. №11. С. 5-13.
5. Туркіна М.В. Сутність поняття самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів у психологічній літературі. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2011. №5 (216). С.110-114.
6. Іванов В.Ф. Сучасні комп'ютерні технології і засоби масової комунікації: аспекти застосування. Київ. ІЗМН, 2006. 352 с.
7. Вища освіта України і Болонський процес. Навч. посібник за ред. В.Г.Кременя. Тернопіль. Навчальна книга – Богдан, 2004. 384 с.

УДОСКОНАЛЕННЯ МОВЛЕННЄВИХ НАВИЧОК ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

Бугаєвська Юлія Володимирівна

доцент кафедри українознавства ХНАДУ,

кандидат педагогічних наук, доцент

e-mail: bugaevskaylia@ukr.net

У зв'язку із завданнями вдосконалення процесу навчання у ЗВО предметом розгляду стає управлінська діяльність викладача, спрямована на оптимальну організацію навчального процесу. В основі управління процесом навчання теоретичних дисциплін повинна бути організація самостійної роботи студента з понятійним апаратом певної галузі знань. Оволодіти наукою, науковою галуззю, науковою дисципліною означає опанувати її термінологію. Для цього студенти повинні засвоїти обсяг і зміст наукових понять, що позначаються термінами, мати уявлення про наукову понятійну систему в цілому – як таку, що відображає внутрішньотермінологічні зв'язки і відносини.

Для успішного формування професійної мовнокомунікативної компетентності студентів ЗВО необхідне проектування їхньої діяльності, системна технологія навчання мови. Під час занять з УМЗПС вони повинні навчитися добре орієнтуватися в термінології свого фаху, користуватися довідковою літературою та словниками, розрізняти риси та мовні засоби офіційно-ділового і наукового стилів. Комунікативні вміння і навички формуються завдяки самостійності у виконанні завдань, наближенню їх до реальних ситуацій професійної діяльності та спілкування.

Від сучасних фахівців вимагаються вміння вести ділову документацію, отримувати службову інформацію, читати фахову літературу з метою поповнення професійних знань, виступати на презентаціях чи конференціях, брати участь у дискусіях професійного спрямування, вести службові бесіди українською мовою,

тобто висуваються вимоги високої фахової мовної компетентності як однієї зі складових культури особистості. Багатий термінологічний запас – це наочне підтвердження сформованості фахової термінологічної компетенції.

Основним способом утворення термінів у сфері термінології економіки є лексичний спосіб, що полягає у запозиченні іншомовних термінів, використанні інтернаціональних елементів. Іншомовні запозичення в галузі економічної термінології складають численну групу, що являє собою відкритий ряд, який поповнюється з різних мов, найчастіше – з англійської, авторитетного джерела оригінальної економічної термінології [1: 14-19].

Логічний аналіз словникового визначення забезпечує повне розкриття змісту позначуваного наукового поняття. Необхідними умовами побудови повного тексту словникового визначення як засобу навчання і самонавчання є попереднє виявлення істотних ознак поняття, яке визначається. Логіко-понятійна схема є формою моделювання спеціальних знань, відображає логічні типи відносин між економічними поняттями, позначеними термінами цієї терміносистеми (родовидові, синонімічні, однорідні і т.п.) [2].

Організуючим початком для вузькоспеціальних термінів є наявність у кожній із терміносистем і в термінології (як загальній сукупності спеціальних слів) типових категорій понять, за якими розподіляється основний корпус термінів. Усередині галузевої термінології класифікація має неповторний характер, особливо якщо всередині термінологічних об'єднань, утворених на основі універсальних категорій понять, вичленовувати тематичні групи.

Головною є методика навчання, обробка навчальних матеріалів відповідно до цієї методики, добірка словникових джерел, вибір стратегії роботи з лексикою, складання вправ на презентацію і тренінг термінологічних одиниць, визначення форм і методів контролю розуміння і запам'ятовування. З метою посилення внутрішньої мотивації, як одного з ефективних чинників стимулювання до засвоєння фахових термінів, треба застосовувати міжпредметну

координацію з дисциплінами за спеціальністю й визначати коло тем і ситуацій, за якими слід добирати навчальний матеріал.

Список використаних джерел

1. Артемчук Л.М. Інформаційно-аналітичні системи та технології у професійній підготовці студентів напряму менеджмент. Педагогічний процес. Теорія і практика. Збірник наукових праць. №4. Київ, 2008. С.13-19.

2. Козловська Л.С. Культура мови. Усна наукова комунікація. Київ. КНЕУ. 2011. 170 с.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Карась Алла Володимирівна

старший викладач кафедри європейських мов ДБТУ,

e-mail: allakaras1960@gmail.com

Розвиток інноваційних технологій визначає необхідність реформ, які перетворюють освіту на продуктивний сектор , що забезпечує активний, інноваційний розвиток її за допомогою оновлення змісту освіти та організації навчально-виховного процесу. По- перше, система освіти акумулює нові технології шляхом підготовки майбутніх фахівців, з іншого боку, – в контексті євроінтеграції. В Україні, слушною є думка про формування пріоритетних напрямів підвищення якості освіти, про модернізацію її змісту та форм організації навчально-виховного процесу, впроваджуються освітні інновації та інформаційні технології.

Передусім, навчальний процес трансформується з використанням індивідуалізації освітньої взаємодії, навчання, формується творче мислення і

самостійна робота студентів відіграє важливу роль. Сьогодення, громадська гідність, світогляд як у глобальному, так і в локальному вимірі, змінюється. Все це вимагає інших аспектів, підходів до підготовки фахівців у різних галузях, зокрема, засобами освіти. Традиційна освіта, згідно з визначенням, відстає від потреби дня, від перспектив, які очікують молодь у майбутньому. Слід зазначити, що процес інновації полягає у формуванні й розвитку змісту й організації нового в освіті. Освітня, перш за все, під інноваційним процесом розуміють комплексну діяльність у розробці, освоєнні, використанні нововведень. Навчальні заклади акцентують увагу на інноваційності розвитку освіти, йдеться про нововведення в навчально-виховному процесі, що є нагальною потребою, без чого вона втратить свій творчий потенціал майбутніх фахівців, перетвориться в рутину.

Певна річ, життя потребує інтенсифікації пошуку і введення новітніх технологій, застосовуючи нові методи та засоби навчання. Зрозуміло, у цій діяльності науково-педагогічних працівників потрібно застосовувати досвід науковців, який в минулому приводив до відомих, а в майбутньому – до видатних педагогічних успіхів. У низці підходів цей досвід вважається актуальним ще й сьогодні.

Таким чином, інформаційні технології інтерпретують імпульс нововведень як основний засіб її інноваційного розвитку. Вчені і педагоги висвітлюють питання про інформатизацію освіти як закономірний процес соціально-педагогічних перетворень, освітні системи насичені інформаційною продукцією, що базуються на мультимедійних технологіях. Зауважимо, використання мультимедійних інформаційних технологій в освіті дозволяє корегувати зміст програми в залежності від результатів її апробації; уможливають процес опрацювання різномірної інформації, що впливає на розвиток індивідуальних здібностей майбутніх фахівців, на формування у студентів прагнення до самовдосконалення.

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА АКАДЕМІЧНОЇ УСПІШНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Кібенко Любов Михайлівна

старший викладач кафедри європейських мов ХДБТУ

e-mail: kibenkolubov57@gmail.com

Технологічні зміни, що спостерігаються останніми роками, особливо зумовлені стрімким розвитком ІКТ, пропонують потенціал для трансформації освіти, економіки та інших галузей. У цифрову епоху гнучка та швидка адаптація майбутніх фахівців до цифрових, інформаційних систем має вирішальне значення. «Концепція цифрових навичок для громадян України», розроблена Міністерством цифрової трансформації та схвалена Кабінетом Міністрів у березні 2021 підняла питання низького рівня цифрових навичок серед працюючих фахівців та інших цільових аудиторій, а також основні принципи, підходи, завдання та заходи, спрямовані на покращення ситуації. Саме тому набуття здобувачами цифрової компетентності є важливим завданням сьогодення. Цифрова компетентність – це здатність використовувати цифрові технології для ефективного виконання завдань та досягнення цілей. Вона є важливою складовою академічної успішності, оскільки дозволяє здобувачам швидко та легко знаходити інформацію, потрібну для навчання, надає доступ до різноманітних ресурсів, таких як електронні книги, відеоуроки та онлайн-курси, тощо.

Цифрові навички можуть допомогти здобувачам спілкуватися з іншими людьми з усього світу, надають доступ до соціальних мереж, електронної пошти та інших інструментів для спілкування. Цифрова компетентність є важливою навичкою, яка допомагає здобувачам освіти бути успішними в академічній та професійній сферах. Тому важливо, щоб здобувачі розвивали свою цифрову компетентність на всіх рівнях освіти.

Сучасний світ є цифровим, і інформаційно-комунікаційні технології відіграють все більш важливу роль у всіх сферах життя, у тому числі в освіті. Нові технології, пов'язані з цифровою трансформацією, обіцяють покращити ефективність освіти, навчання та роботи, але вимагають компетенцій, які необхідно вдосконалювати. У Законі України «Про освіту» термін «компетентність» визначений як «динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність». Зазначимо, що цифрова компетентність - це здатність використовувати цифрові технології для ефективного виконання завдань та досягнення цілей. Вона є важливою складовою академічної успішності, оскільки забезпечує здобувачів:

- Доступом до інформації та ресурсів, адже цифрові технології дозволяють здобувачам швидко та легко знаходити інформацію, потрібну для навчання. Вони також надають доступ до різноманітних ресурсів, таких як електронні книги, відеоуроки та онлайн-курси.

- Самостійне навчання. Цифрові технології можуть допомогти здобувачам навчатися самостійно та у своєму власному темпі, вони надають доступ до інтерактивних навчальних матеріалів, які можна адаптувати до індивідуальних потреб студентів.

- Співпрацю з іншими, адже цифрові технології можуть допомогти здобувачам співпрацювати з іншими здобувачами та викладачами. Вони надають доступ до інструментів для спільної роботи, таких як онлайн-форуми та чат-кімнати.

- Комунікацію з іншими. Цифрові технології можуть допомогти здобувачам спілкуватися з іншими людьми з усього світу. Вони надають доступ до соціальних мереж, електронної пошти та інших інструментів для спілкування.

Розвиток цифрової компетентності – це процес, який триває все життя. Здобувачі можуть розвивати свої цифрові навички, беручи участь у курсах та

програмах, які навчають цифрових навичок, досліджуючи цифрові технології та практикуючись у їх використанні. Розвиток цифрової компетентності здобувачів є важливим завданням для закладів освіти, суспільства та кожного здобувача, також це впливає позитивно на їх академічну успішність.

Бібліографічний список

1. ITU Report – digital skills development ukraine good practice case study. URL: <https://www.itu.int/en/ITU-D/Regional-Presence/Europe/Documents/Publications/2021/Digital%20Skills%20Development%20%E2%80%93%20Ukraine%E2%80%93%20Good%20practice%20case%20study.pdf> (дата зверення 01.12.23)
2. Hauck M., Kurek M. Digital Literacies in Teacher Preparation. *Language, education and technology, Encyclopedia of language and education*. Cham: Springer International Publishing. 2018 URL: https://doi.org/10.1007/978-3-319-02328-1_22
3. HolonIQ. Education in 2030. Five scenarios for the future and talent. 2020. URL: <https://www.holoniq.com/wp-content/uploads/2020/01/HolonIQ-Education-in-2030.pdf>
4. Кудлай В. О. Цифрова грамотність особистості в контексті розвитку інформаційного суспільства. *Вісник Маріупольського державного університету*. 2015. Вип. 10. С. 97–104.
5. Самойленко О. Формування цифрової компетентності у майбутніх фахівців з інформаційної безпеки. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. №60
6. Закон України «Про освіту» від 5.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ТЕРМІНООСВІТИ ЗДОБУВАЧІВ ДОРОЖНЬО-БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ЯК ОДНА З УМОВ РЕЗУЛЬТАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Книшенко Наталія Петрівна

доцент кафедри українознавства ХНАДУ,

кандидат філологічних наук, доцент

e-mail: knishenko@meta.ua

Професіоналізація - це оволодіння якою-небудь професією як своїм постійним заняттям; перехід у ряди професіоналів [2, с. 332].

Сьогодні в усіх вишах України, які забезпечують підготовку студентів технічного профілю за напрямом «Будівництво та цивільна інженерія», зокрема таких спеціальностей, як «Автомобільні дороги та аеродроми», «Мости і транспортні тунелі», «Геодезія та землеустрій», викладання здійснюється державною мовою. Тому зростає необхідність формування високої мовної культури майбутніх фахівців, ознайомлення з нормами української літературної мови, опанування мови спеціальності й досконалого вивчення термінологічного інструментарію сучасних дорожньо-будівельних термінів і понять залежно від мети спілкування. Успіх вивчення студентами фундаментальних і професійно орієнтованих дисциплін значною мірою залежить від їхніх знань з мови спеціальності.

Дорожнє будівництво існує як окрема економічна галузь досить давно, тому необхідність вивчення цього шару лексики зумовлена суспільними потребами творення наукових галузевих метамов терміносистем на основі лексико-граматичного ресурсу української мови.

Лексикологи зазначають, що в межах спеціальної лексики термінологія різних галузей знання посідає центральне місце, причому обсяг такої лексики має тенденцію до максимального примноження. Констатована тенденція цілком

зрозуміла, оскільки роль науки й техніки в житті сучасного суспільства постійно зростає, у зв'язку з чим збільшуються й обсяги наукової інформації (адже не дарма сучасну цивілізацію прийнято кваліфікувати як інформаційну). Новітня цивілізація потребує швидкого оброблення та передавання інформації, що можливе лише за умови точного називання відповідних понять або явищ, а отже, за умови існування лексем, яким притаманна водночас і значеннєва вузькість, і вичерпна сигніфікативна глибина. Саме завдяки таким ознакам спеціальних лексем можна ефективно й раціонально використовувати мову як засіб, за допомогою якого формуються, закріплюються та передаються людські знання.

Закономірним у межах лінгвістики стало виокремлення спеціальної галузі наукового пізнання – термінознавства як науки, орієнтованої на вивчення термінологічної (фахової) лексики.

Виокремлення термінознавства зумовлене не лише специфічністю пізнаваного предмета (термінологічної лексики), а й тим, що розв'язання антиномії між нормативним і дескриптивним підходом до терміна неможливі ні в рамках лінгвістики, ні в рамках логіки, а тільки в рамках такої науки або наукової дисципліни, у якій термін є основним предметом і де його суттєві ознаки можуть визначатися з необхідною повнотою завдяки використанню як лінгвістичного інструментарію, так і методів інших наук, зокрема логіки, семіотики, наукознавства, загальної теорії систем, інформатики тощо.

На думку багатьох дослідників, пріоритетами для сучасного українського термінознавства є такі: дослідити історію формування національних термінологічних систем і водночас виробити концептуальні засади термінотворення й терміновживання, виявити каркасні моменти системної організації термінів на рівні номінації та парадигматики, на функціональному рівні з'ясувати питання термінологізації та детермінологізації. Ці завдання, як видається, передусім орієнтовані на вивчення теоретичних основ для різноаспектного дослідження спеціальної лексики.

Важливістю вивчення будь-якої спеціальної лексики, зокрема й дорожнього будівництва, є те, що вона сприяє поліпшенню взаєморозуміння між фахівцями, а отже, в контексті специфіки досліджуваної нами галузі сприяє активному науковому обміну з відповідних питань, спрощує створення дорожньо-будівельної наукової й науково-технічної літератури.

Список використаних джерел:

1. Панько Т. І. Українське термінознавство : підручник / Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк. – Львів : Світ, 1994. – 216 с.
2. Словник української мови : в 11-ти т. – К. : Наук. думка, 1970 – 1980.

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ГЕОДЕЗІЇ ТА ЗЕМЛЕУСТРОЮ

Князь Тетяна Миколаївна

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри європейських мов ДБТУ

e-mail: knyaz_tm@ukr.net

Сучасні вимоги до викладання навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» у закладах вищої освіти (ЗВО) активізують пошуки нових методів і прийомів, що забезпечують необхідні умови для оволодіння нормами сучасної української мови. У цьому аспекті важливого значення набуває вибір лінгводидактичного матеріалу, що мав би не лише високий навчальний потенціал, а й уможливив формування мовленнєвої компетентності як невід’ємної складової й обов’язкової ознаки освіченості та професіоналізму майбутніх фахівців з геодезії та землеустрою.

Питання формування мовленнєвої компетентності є актуальним для методики викладання навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», оскільки саме під час навчання у ЗВО формуються засади фахового лексичного запасу. Уміння спілкуватися мовою професії підвищує ефективність праці, дає змогу краще орієнтуватися у професійній ситуації та ділових контактах.

Підвищення загальномовної культури майбутніх фахівців з геодезії та землеустрою та їхньої фахової мовної культури неможливе без опанування мови в усіх її аспектах. У формуванні мовленнєвої компетентності лінгводидактична роль наукових текстів, зокрема робота з термінами спеціальності, вагома, що визначає актуальність роботи.

Як відомо, невід'ємною ознакою власне наукового підстилю наукового стилю є широке використання науково-термінологічної лексики, пов'язаної зі сферою застосування. Під час організації навчальних занять для формування мовленнєвої компетентності передбачено аналіз лексичного складу тексту спеціальності, який здобувачі здійснюють відповідно до запропонованого зразка.

Наприклад: 1. Прочитайте текст *«Основні періоди розвитку землевпорядної термінології»*. 2. Випишіть з тексту терміни, визначте ступінь спеціалізації (загальнонауковий, міжгалузевий, вузькогалузевий). 3. З'ясуйте способи творення термінів (словотвірний, вторинна номінація, запозичення, синтаксисний): *теодоліт, пантограф, мензульне знімання, ґрунтовтома, приорювання, заорювання, оранка, гідрофільність* тощо. 4. Випишіть терміни з міжнародними терміноелементами (агро-, біо-, гео-): *геодиметр*. 5. Підкресліть загальнонаукові терміни, згадайте, у яких галузях знань їх використовують. 6. Користуючись словником, розкрийте значення термінів, які в різних галузях науки набувають інших значень: *конструкція, елемент, корінь, аерація*.

Завдання, пов'язані з ознайомленням із терміном, аналізом і засвоєнням його словотвірних і правописних особливостей сприяють поповненню словникового запасу [1, с.53].

Одним з ефективних завдань для формування мовленнєвої компетентності виділяємо укладання термінологічного словника до запропонованого фахового тексту.

Терміни слід аналізувати за схемою:

а) дефініція (визначення терміна);

б) іншомовний еквівалент (скориставшись «Словником іншомовних слів Мельничука» або «Словником іншомовних слів»);

в) похідна форма;

г) з термінами на вибір необхідно скласти речення, пояснити їх функціональну специфіку.

Наприклад: *геодезія – наука про методи визначення форми і розміри Землі, зображення земної поверхні на картах і планах, а також точних вимірювань на місцевості; грец. γεωδαίσια, від γη – земля і δαίω – поділяю; геодезичний, геодезист.*

Отже, спеціально дібрані завдання і вправи сприяють засвоєнню лексики і термінології спеціальності, умінню вибирати комунікативно доцільні мовні засоби, формуванню мовленнєвої компетентності як обов'язкової ознаки професіоналізму майбутніх фахівців з геодезії та землеустрою.

Література

1. Князь Т.М., 2016. Формування мовної компетентності фахівців інженерного профілю. *Історичні, мовні і методологічні тенденції розвитку сучасної освіти: мат-ли III Всеукр. наук. -практ. конф. студ. і мол. наук.* Харків, с.52-53.

ПРОФЕСІЙНА МОВЛЕННЄВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – ОБОВ'ЯЗКОВА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Ланова Ірина Вікторівна

викладачка кафедри професійної

та соціально-гуманітарної освіти КНУ

e-mail: lanovaya@ukr.net

Формування відповідного професійного рівня кадрового потенціалу є ключовою передумовою для сталого соціально-економічного розвитку країни. У зв'язку з проведенням реформаційних процесів у всіх сферах виробництва виникла потреба у підготовці високоосвічених, висококваліфікованих та висококультурних фахівців, які здатні не лише володіти високим рівнем професіоналізму у своїй галузі, але й ефективно застосовувати його на практиці. Національна доктрина розвитку освіти акцентує увагу на нагальних та перспективних вимогах до фахівців, вимагаючи самоосвіти, постійного підвищення професійного рівня та готовності до професійної діяльності. Майбутні спеціалісти мають стати головною динамічною силою у відродженні та формуванні якісно нової незалежної України.

В Україні, яка визнала стратегію Європейського вибору, активно впроваджується професійно орієнтована освіта, де однією з ключових навичок є вміння самостійно навчатися. Компетентнісний підхід у галузі освіти є відповіддю на вимоги сучасності. На сучасному етапі розвитку української вищої освіти акцент зроблено на реалізацію цього підходу, зокрема на проблему формування професійної мовленнєвої компетентності у студентів технічних спеціальностей вищих закладів освіти.

У контексті вищої освіти, спрямованої на гармонійний розвиток особистості, акцент на зв'язок між змістом навчання та обраною професією набуває особливого значення для формування мовленнєвої компетентності

студентів, які не займаються філологією. Покращення змісту вищої освіти зокрема означає, що у студентів технічних спеціальностей мають розвиватися конкретні професійні якості, включаючи мовну підготовку, яка передбачає володіння українською фаховою мовою на рівні вільного володіння.

Сучасні теорії та підходи до мовленнєвої діяльності, розглядані як важливий аспект професійної готовності майбутніх фахівців, визначають напрямки та методи формування професійних вмінь. Рівень мовленнєвого розвитку студентів технічних спеціальностей визначається якістю їх мовленнєвої діяльності, що проявляється у професійній практиці та особистісному самовираженні, а також у свідомому розумінні сутності професійної мовленнєвої діяльності.

Студенти, які не спеціалізуються у філології, формують професійну мовленнєву компетентність під час занять курсу "Українська мова (за професійним спрямуванням)". Цей курс враховує особливості викладання мови у непов'язаних з філологією вищих закладах освіти й покладає акцент на професійну комунікацію, спрямовану на конкретного фахівця у певній професійній галузі. Швидкі зміни в житті створюють потребу у таких фахівцях, які можуть гнучко й оперативно адаптуватися до нових вимог, адекватно реагувати на виклики, продовжувати вчитися протягом усього життя, розвиватися й творити.

Основи будь-якої професії розпочинаються з освоєння загальних та спеціальних знань, що включає ознайомлення фахівця з науковими поняттями та термінологією своєї галузі, а також уміння ефективно користуватися ними в різних професійних ситуаціях.

Завданням вищої освіти є навчання майбутніх фахівців, які будуть мати глибокі знання у своїй галузі та здатні використовувати їх на практиці, майстерно володіти державною мовою у всіх її формах та виявляти високий рівень професійного мовлення.

Отже, сьогодні необхідно шукати нові рішення в питанні професійної мовленнєвої культури майбутніх спеціалістів, удосконалювати механізми, які регулюють якість їхньої мовленнєвої діяльності.

ФАХОВА ІНОЗЕМНА МОВА

Михайлюк Наталія Володимирівна

старший викладач кафедри іноземних мов

та міжкультурної комунікації ХНЕУ імені Семена Кузнеця

e-mail: mnv_fr@ukr.net

Основне призначення іноземної мови полягає у сприянні в оволодінні студентами уміннями і навичками спілкуватися в усній і писемній формах відповідно до мотивів, цілей і соціальних норм мовленнєвої поведінки у типових сферах і ситуаціях.

Навчання фахової мови базується на формуванні в студентів фахової комунікативної компетенції, базою для якої є комунікативні уміння, сформовані на основі мовних знань і навичок, що відповідають стандарту B2. Розвиток фахової комунікативної компетенції залежить від соціокультурних і соціолінгвістичних знань, умінь і навичок, які забезпечують входження особистості в інший соціум і сприяють її соціалізації в новому для неї суспільстві.

Фахова комунікативна компетенція – це навички і вміння, які забезпечують кваліфіковану професійну діяльність у приватній, суспільній, професійній та освітніх сферах спілкування в багатонаціональному суспільстві з представниками інших культур. Ця компетенція розвивається насамперед через формування навичок і вмінь в основних видах мовленнєвої діяльності, що охоплює рецепцію, продукцію, інтеракцію, медіацію та реалізується як у письмовій, так і в усній формах. Вони формуються, розвиваються та вдосконалюються у межах як повсякденних, так і фахово зорієнтованих ситуаціях.

До цієї компетенції належать передовсім фахові навички та знання, досвід, розуміння специфічної фахової постановки питання та міжпредметних взаємозв'язків, а також уміння цілеспрямовано та технічно бездоганно вирішувати професійні завдання та проблеми. Фахова компетенція на заняттях з

іноземної мови формується через розвиток навичок і вмінь: володіти основними вміннями на загальному професійному рівні (ведення розмови, аргументація, унаочнення, презентація тощо); розкривати та відтворювати фаховий зміст комунікативними прийомами зі специфічним фаховим наповненням (дефініція, опис тощо).

Реалізації поставленої мети сприяє використання текстів спеціальної тематики, робота із галузевою термінологією, підготовка повідомлень, пов'язаних із обраним фахом.

Основними комунікативними вміннями є: уміння розуміти зі слуху зміст автентичних текстів; уміння здійснювати усномовленнєве спілкування (у монологічній і діалогічній формах) в процесі ділових контактів, ділових зустрічей, нарад; уміння розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту, розглядаючи їх як джерело різноманітної інформації і як засіб оволодіння нею; уміння вести ділову та професійну кореспонденцію з високим ступенем граматичної коректності.

Вивчаючи фахову іноземну мову, студенти повинні розуміти повідомлення та інструкції в академічному та професійному середовищі; розуміти наміри мовця і комунікативні наслідки його висловлювання; чітко аргументувати свої позиції відносно актуальних тем в академічному та професійному житті, володіти мовним етикетом спілкування: мовні моделі звертання, ввічливості, вибачення, погодження тощо; оформлювати у вигляді перекладу і реферування рідною мовою інформацію, одержану з іноземних джерел; створювати і готувати ділову та професійну кореспонденцію з високим рівнем граматичної коректності; вести дискусію на запропоновану тематику, передбачену програмою; здійснювати переклад автентичної літератури за профілем спеціальності [1].

Список використаних джерел:

1.Фахова іноземна мова. URL: http://www.liberal1.chnu.edu.ua/?page_id=697.

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА «НАУКОВИЙ СТИЛЬ МОВЛЕННЯ» ЯК ВИБІРКОВИЙ КОМПОНЕНТ ЦИКЛУ ТРЕТЬОГО ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Нікуліна Неля Василівна

завідувач кафедри українознавства ХНАДУ,

кандидат філологічних наук, доцент

e-mail: nykulina@ukr.net

Аспірантура ХНАДУ на сьогодні має великий арсенал навчальних дисциплін, що пропонуються як вибіркового компонента циклу третього освітньо-наукового рівня вищої освіти. Зі запропонованих навчальних курсів у 2023/2024 навчальному році дисципліни гуманітарної і соціально-економічної підготовки складають 23, 5%, на відміну від інших освітніх рівнів, наприклад на бакалавраті маємо лише 12, 6 % означених дисциплін. Принагідно зазначаємо, що з кожним роком статистично більшає кількість аспірантів, які обирають гуманітарну навчальну дисципліну «Науковий стиль мовлення», цього року її обрали 9 здобувачів другого року навчання.

Мета навчального курсу «Науковий стиль мовлення» полягає у вивченні системи стилістичних засобів сучасної української мови, визначення їхніх особливостей та функцій у науковому стилі, формуванні впевнених навичок правильно добирати необхідні мовні засоби залежно від жанру та призначення наукового тексту.

Після вивчення дисципліни здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти (аспірант) повинен знати правила дотримання академічної доброчесності та заходи щодо попередження й виявлення плагіату; форми та жанри наукового мовлення; особливості стилістичного оформлення наукового тексту; мовні засоби вираження наукової думки; лексико-граматичні норми сучасного наукового стилю; основи культури мовлення на публічних заходах.

У перебізі вивчення дисципліни аспірант повинен уміти генерувати наукові ідеї державною мовою, моделювати наукові знання й організовувати процес академічного письма; обирати оптимальні форми та жанри мовлення для подання наукової інформації; послуговуватися репрезентаційними й аргументаційними формами мовлення в академічній комунікації; створювати фрагменти текстів-розповідей, текстів-описів, текстів-міркувань, текстів-доказів, текстів-визначень, урахувувати особливості їхньої побудови; вести наукову дискусію, доводити або спростовувати актуалізовані твердження.

Також важливо навчитися піддавати компресії чужий текст, групувати джерела, систематизувати матеріал, покликатися на авторитетних науковців, унормовано цитувати їхні позиції; правильно укладати науковий текст, використовуючи відповідні засоби вираження наукової думки; вільно користуватися спеціальними довідковими джерелами, зокрема термінографічними; вдосконалити мовні навички, що застосовуються як у навчально-науковій, так і власне науковій галузях спілкування; з'ясувати особливості пошуку й добору бібліографічних джерел і методи роботи з ними; готувати самостійні інформаційні повідомлення; вивчити основні принципи створення електронних презентацій та здобути навички підготовки презентаційних матеріалів до власних наукових виступів.

На заняттях навчального курсу «Науковий стиль мовлення» на особливу увагу заслуговують питання мовного оформлення наукових розвідок, тому працюємо над удосконаленням мови й стилю текстів дисертаційних досліджень. Можна констатувати, що причиною основного загалу передусім лексичних помилок у наукових роботах є «росіянізми» (слова чи мовні звороти, утворені за зразком російських мовних форм, що можуть зазнавати часткової адаптації до фонетичного складу чи словотворчих особливостей української мови). Чимало уваги приділяємо усному спілкуванню, вмінням вести дискусію й навичкам офіційної наукової комунікації під час захисту дисертаційної роботи. Поточний контроль з дисципліни здійснюється у формі усного і письмового опитування, виконання практичних завдань, тестів, написання есе, а підсумковий контроль – у формі заліку.

КОМУНІКАТИВНІ ЗАХОДИ У СТРУКТУРІ КУРСУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ: ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ

Рязанцева Дар'я Володимирівна

доцент кафедри мовної підготовки ХНАДУ,

кандидат філологічних наук, доцент

e-mail: nannyhelp24@gmail.com

Проблемні завдання – вдала форма проведення комунікативного заходу. Їхня мета – навчити стисло висловлювати свою думку, вносити пропозиції, запитувати інформацію, порівнювати, погоджуватися або спростовувати твердження інших учасників заходу, при цьому використовувати раніше вивчену лексику, у тому числі найбільш розповсюджені фразеологічні одиниці. У якості проблемних завдань іноземним студентам можна запропонувати наступне:

1. Проведіть інтерв'ю на тему «Які цікаві фразеологізми ви знаєте?» (*вище лоба очі не ходять; дешева рибка, погана юшка; не родись у платтячку, а родись у щастячку; хто пізно встає, тому хліба не стає; гарні гості, та не в пору і т. д.*).

2. Розкажіть про свій маршрут до університету; запитайте у незнайомої людини, як дістатися певної вулиці; розкажіть про свою країну Використайте фразеологізми даної тематичної групи (*язик і до Кракова доведе; нема на світі другої України, немає другого Дніпра і т. д.*).

Дискусія відноситься до найбільш продуктивних видів комунікативних заходів. Бажання реагувати, аргументувати, сперечатися на цікаву тему – це стимул для породження непідготовленої мови, що сприяє розвитку та формуванню комунікативних навичок та вмінь. Студентам можна запропонувати наступні теми для проведення дискусій:

1. «Що краще: гірка правда чи солодка брехня?». Використайте фразеологізми певної тематичної групи (*морочити голову; бабусині казки і т. д.*).

2. «Роль праці в житті людини». Використайте фразеологізми поданої тематичної групи (*господар той, хто працює; де нема праці, там сади не цвітуть; хто працює, той радість чує* і т. д.).

Створення розповіді або діалогу також є популярним комунікативним заходом, який стимулює студентів до зв'язного висловлювання. Цей вид роботи краще використовувати для повторення вивченого раніше матеріалу. Подібні завдання можуть мати наступний вигляд:

1. Складіть короткі діалоги, використовуючи фразеологізми тематичної групи «Моя родина» (*який батько, такі й діти, яка мати, така й дочка, де чоловік – голова, а жінка – серце, там і сім'я щаслива* і т. д.).

2. Керівник курсової роботи дорікає студентові, що він мало працює. Студент виправдовується великим навантаженням з інших дисциплін.

Ще одним ефективним засобом залучення студентів у комунікацію з є рольові ігри. Їхня мета – створити на занятті таку атмосферу, щоб використовувати лексику та фразеологічні одиниці, використання яких в іншій ситуації було б неможливим або штучним та нецікавим. Під час проведення рольової гри можливі два варіанти: студенту пропонується роль іншої людини; студент грає самого себе, який потрапив у певну ситуацію.

Практика доводить, що недостатнє ознайомлення з мовною картиною світу спричиняє безліч комунікативних проблем у житті іноземних студентів, стає прикормом джерелом ситуацій, коли їхня поведінка сприймається як неадекватна. Саме тому проведення різних комунікативних заходів не тільки значно збагачує заняття з української мови як іноземної, а й робить їх корисними для студентів та підтримує інтерес до вивчення української мови.

Список використаних джерел:

1. Дударенко О. Українські паремії як автосеманти народного дискурсивного мовлення. *Лінгвістичні дослідження*. 2001. № 6. С. 67–72.

ІНТЕГРАЦІЯ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ ТА МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ПРОЦЕС ВИКЛАДАННЯ ФАХОВОЇ МОВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ

Салюкова Карина Русланівна,

голова Студентської ради, студентка 512м групи

Мищюра Ірина Олександрівна,

викладач кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання,

Харківської гуманітарно-педагогічної академії, м. Харків, Україна

salukovaa.k@gmail.com

В сучасному світі, де технології стають все більш інтегральною частиною нашого повсякденного життя, освіта також виходить на новий рівень, шукаючи інноваційні підходи до навчання. Особливо важливо це для студентів технічних спеціальностей, які потребують володіння фаховою мовою для успішної кар'єри. У цьому контексті, інтеграція віртуальної реальності (VR) та мультимедійних інструментів у процес викладання фахової мови в технічних закладах вищої освіти набуває особливого значення.

Забезпечення ефективного навчання фахової мови для студентів технічних спеціальностей – це завдання, яке вимагає творчих підходів та інноваційних методик. Використання сучасних технологій, таких як віртуальна реальність та мультимедійні інструменти, може значно покращити якість навчання, забезпечуючи студентам можливість практичного застосування мови у віртуальних технічних середовищах. Водночас, це відкриває шлях до створення захоплюючих та змістовних навчальних матеріалів, які стимулюють зацікавленість студентів та мотивують їх до активного навчання.

Розглянемо переваги та можливості інтеграції віртуальної реальності та мультимедійних інструментів у процес викладання фахової мови для студентів

технічних спеціальностей, а також викличні аспекти цього підходу. Дослідимо перспективи розвитку цієї сфери та шляхи подолання потенційних перешкод на шляху до покращення якості освіти технічних студентів.

Інтеграція віртуальної реальності та мультимедійних інструментів у процес викладання фахової мови в технічних закладах вищої освіти відкриває безліч переваг, які можуть значно поліпшити якість навчання та підвищити ефективність засвоєння матеріалу студентами.

По-перше, використання віртуальної реальності дозволяє створювати іммерсивні навчальні середовища, в яких студенти можуть взаємодіяти з реалістичними ситуаціями, що розширює їхні можливості використання мови у різних контекстах.

Наприклад, використання віртуальних сценаріїв може дозволити студентам практикувати комунікацію в професійних ситуаціях, таких як презентації або ділові зустрічі, що сприяє покращенню їхніх навичок.

По-друге, мультимедійні інструменти дозволяють створювати різноманітні навчальні матеріали, які відображають реальні ситуації та стимулюють зацікавленість студентів. Наприклад, аудіо- та відеоматеріали можуть включати в себе аутентичні розмовні ситуації, інтерв'ю з фахівцями та інші відтворення реального мовного середовища, що робить процес навчання більш цікавим та ефективним.

Крім того, інтерактивні методи навчання, що використовують мультимедійні інструменти та віртуальну реальність, сприяють активізації навчального процесу та стимулюють студентів до більш активної участі. Вони можуть включати в себе ігрові елементи, віртуальні лабораторії та інші форми інтерактивної діяльності, що сприяють кращому засвоєнню матеріалу.

Проте, на шляху до успішної інтеграції віртуальної реальності та мультимедійних інструментів у навчання фахової мови існують деякі виклики. Найважливішим з них є необхідність розробки відповідних курсів та матеріалів, а також підготовка викладачів до роботи з цими технологіями. Крім того,

інтеграція нових технологій може потребувати значних інвестицій у технічне обладнання та програмне забезпечення.

Інтеграція віртуальної реальності та мультимедійних інструментів у процес викладання фахової мови для студентів технічних спеціальностей відкриває шлях до нових можливостей в навчанні та підвищенні якості освіти. Попри виклики, цей підхід має значний потенціал у поліпшенні комунікаційних навичок та підготовки студентів до успішної кар'єри в технічній сфері. Розробка та впровадження ефективних методик навчання у поєднанні зі сучасними технологіями є важливим кроком у напрямку покращення якості освіти в технічних закладах вищої освіти.

Список літератури

1. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/ [https://lib. iitta. gov.ua/ 727353/1/Collection%20of%20materials%20of%20the%20I%20Scientific %20and%20Practical%20Conference%20with%20International%20Participation_.pdf](https://lib.iitta.gov.ua/727353/1/Collection%20of%20materials%20of%20the%20I%20Scientific%20and%20Practical%20Conference%20with%20International%20Participation_.pdf)
2. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/[https://knute.edu. ua/ file/MjIxNw==/109664606dc6a9db927e7ec06f000e5a.pdf](https://knute.edu.ua/file/MjIxNw==/109664606dc6a9db927e7ec06f000e5a.pdf)
3. Положення про дистанційне навчання. [https://zakon.rada.gov.ua/ laws/ show/z0703-13#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text)
4. Овсяннікова В. В. Дистанційне навчання в освітньому процесі вищого навчального закладу. Вісник Запорізького національного університету. 2016. № 2(27). С. 56–60

ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ В УМОВАХ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

Северин Надія Василівна

доцент кафедри української мови НТУ «ХПІ»,

кандидат філософських наук, доцент

e-mail: severin.nadiya@gmail.com

Вже розпочав свій відлік п'ятий рік від переходу українських освітніх закладів на дистанційну форму навчання. В умовах воєнного стану електронна освіта безальтернативно увійшла в наше життя. Зараз саме час переосмислити і перебудувати моделі викладання та навчання з метою більшої стійкості і результативності у майбутньому. Тому викладачі різних освітніх закладів шукають нові прийоми, платформи, технології, щоб зробити дистанційне навчання ефективним. Використання спеціальних платформ зі структурованим навчальним матеріалом у вигляді модулів, що включають методичні рекомендації з теми заняття, наочні і теоретичні ресурси, пояснення до практичних завдань, посилання на необхідну літературу допомагає в засвоєнні матеріалу [1]. Забезпечення студентів додатковими матеріалами сприяє отриманню міцніших і глибших знань, допомагає їм стати більш конкурентоспроможними фахівцями.

Викладачі-практики дійшли висновку, що зараз набуло актуальності використання у викладанні мовних дисциплін дистанційних курсів, що за останні роки повною мірою увійшло у практику освітньої діяльності провідних закладів вищої освіти. Слід зазначити, що історія створення дистанційних курсів у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» (НТУ «ХПІ») бере початок на межі тисячоліть. Вже протягом 2003-2005 років викладачами кафедри міжкультурної комунікації та іноземних мов Національного технічного університету „ХПІ” були розроблені електронні

дистанційні курси для студентів денного і заочного навчання: „Business Across Cultures” (Бізнес-англійська мова з точки зору міжкультурних зв’язків), „Communication in Science” (Спілкування науковців), „English for Information Technologies” (Англійська для спеціалістів з інформаційних технологій) – автори О. Горошко, А. Молодих, Є. Соколинська, І. Лойченко. Останнє десятиліття позначилося швидким зростанням кількості вітчизняних електронних дистанційних курсів, що стало можливим завдяки дослідженню теоретичних та методологічних основ дистанційного навчання іноземних мов.

У зв’язку з переходом на дистанційну форму навчання в 2020 році практика створення дистанційних курсів отримала подальший імпульс та набула широкого використання. Так, викладачами кафедри гуманітарних наук та української мови НТУ «ХПІ» було створено низку дистанційних курсів з метою покращення знань іноземних студентів початкового та просунутого етапів, вдосконалення їхніх умінь та покращення результатів оволодіння українською мовою як іноземною.

Були розроблені курси за темами, які викликали труднощі у засвоєнні або недостатньо розкриті у підручнику, наприклад: «Особові займенники», «Ступені порівняння прикметників та прислівників», «Дієслова руху без префіксів», «Родовий відмінок», «Давальний відмінок» та ін. Розробка дистанційних курсів зумовила створення навчальних матеріалів на основі визначення цільової групи учнів, а також складання календарного плану занять з покроковою інструкцією виконання навчальних дій і відповідною оцінювальною шкалою. Зауважимо, що такі курси можуть використовуватись у навчанні широкого кола студентів, які опановують українську мову з різними цілями.

Застосування в навчальному процесі дистанційних курсів для вивчення української мови як іноземної має значні переваги: допомагає здійснювати початкову мовну підготовку; дозволяє урізноманітнити навчальний процес для студентів, які вже проходять навчання; сприяє закріпленню матеріалу як при роботі на уроці, так і при самостійній роботі; надає цікавий навчальний і

пізнавальний матеріал, викликаючи інтерес до теми; створює належні умови для самостійної роботи; сприяє отриманню більш глибоких знань студентами, які знаходяться в інших країнах і не можуть виходити на уроки за розкладом.

Список використаних джерел:

1. Якісне дистанційне навчання в умовах війни: поради директору школи.
URL: <https://nus.org.ua> › articles (дата звернення: 29.03.2024).

ЩОДО ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО МОВНОГО ПИТАННЯ

Смутьська Алла Василівна

*к.пед.наук, доцент, доцент кафедри державно-правових
дисциплін юридичного факультету*

Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна

e-mail: allasm1@ukr.net

Окрім знань з фаху, глибокі мовні знання є найважливішою вимогою у діяльності будь-якого фахівця. Знання мовних норм, уміння втілювати їх на практиці, здатність диференціювати функціональні стилі сучасної української літературної мови, майстерність публічних виступів, уміння вести перемовини та складати документи, усвідомлення специфіки мови фаху – невід’ємна складова фахової компетенції та загальної інтелектуальної підготовки особистості й запорука конкурентоспроможності фахівця на ринку праці. Отже, цінність мови у практичній діяльності очевидна.

Крім того, мова є головним засадничим принципом консолідації українського суспільства, рушієм змін національної свідомості, інструментом, який гартує і додає сил.

Мовне питання в нашій країні сьогодні, як ніколи, актуальне та гостре. Воно давно вийшло за межі абстрактного асоціювання виключно з чимось книжним – наукою, освітою чи літературою.

Однак тепер це питання стосується кожного громадянина нашої держави, бо повномасштабна війна РФ проти України, горе і втрати, нелюдські катування, яких зазнають українці на рідній землі, спонукають громадян України, які розмовляли російською, якомога швидше перейти на українську мову. І від ставлення кожного до української мови сьогодні залежатиме у подальшому й формування національної солідарності, й становлення висококультурної мовної особистості, й виховання підростаючого покоління, й узагалі, можливо, наше подальше існування як нації, як народу, як країни.

Історія мовного законодавства щодо української мови починається з її заборон у добу бездержавності України в складі Російської імперії та інших держав. З проголошенням незалежності України, здавалося, настануть кардинальні зміни. У 1989 р. Верховна Рада під тиском патріотичних сил УРСР ухвалила Закон УРСР «Про мови в Українській РСР» (був чинним в Україні до 2012 р.) [1], в якому українська мова отримала статус державної, що створило передумови для поступового відродження мови титульної нації як повно цінного засобу спілкування та важливого чинника розвитку соборної Української держави, а згодом (1996 р.) це вже було закріплено в ст. 10 Конституції України [2].

У 1990 р. було прийнято «Державну програму розвитку української мови та інших національних мов в Українській РСР на період до 2000 року», проте через відсутність відповідальності за порушення Закону «Про мови в Українській РСР» та невиконання зазначених вище положень Програми, відбулося їх пасивне руйнування і пряме гальмування, в результаті чого цей Закон і Програма, а також наступні подібні програми, прийняті в 1997 і 2003 рр. відповідно реалізовано не було.

У 2012 році було прийнято Закон України «Про засади державної мовної політики» № 5029-VI від 3 липня 2012 року (втратив чинність Рішенням

Конституційного Суду № 2-р/2018 від 28.02.2018) [3], у якому було визначено перелік 18-ти мов меншин, одна з яких – російська, чим істотно розширилася сфера функціонування російської мови на українських землях, оскільки закон передбачав право офіційного використання регіональних мов одночасно з українською на тих територіях, де кількість їхніх носіїв перевищує 10 %.

Значимими подіями щодо захисту української мови як державної було прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту інформаційного телерадіопростору України» [4], що вимагає від радіо- і телекомпаній надавати 75 % продукту українською мовою на загальнонаціональних та регіональних і 60 % – на місцевих каналах; Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [5], згідно з яким мовою у сфері наукової та науково-технічної діяльності є державна мова; Закону України «Про державну службу» [6], що зобов'язує осіб державних органів та органів місцевого самоврядування під час виконання посадових обов'язків і ведення діловодства користуватися винятково державною мовою; Закону України «Про освіту» [7], відповідно до якого мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова.

Пізніше в часі, досить послідовно відбулася низка подій, а саме – схвалення та набуття чинності нової редакції українського правопису [8], прийняття нового мовного закону [9], оновлення вимог щодо складання документів [10], а тепер ще й у цій страшній війні українська мова вимушена стояти на захисті себе самої й цілої країни, голосно демонструючи свою лексичну потужність.

Надважливою подією стало ухвалення Верховною Радою України закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2018 рік, підписаний Президентом у 2019 році), відповідно до якого українська мова є єдиною державною (офіційною) мовою України. Такий статус української мови означає, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, а також інші сфери суспільного життя (освіта, охорона здоров'я, армія, транспорт, ЗМІ, культура тощо) зобов'язані використовувати її на всій

території країни під час здійснення своїх повноважень. Саме українська мова має виконувати функцію міжетнічного спілкування. Але водночас корінні народи та національні меншини мають право на здобуття дошкільної та початкової освіти рідною мовою. Новаторськими підходами у цьому Законі є введення у правове поле стандартів, зокрема правопису як мовного стандарту та створення окремого органу із забезпечення цих стандартів – Національної комісії зі стандартів державної мови; контроль використання державної мови у публічній площині як мови отримання інформації та послуг у сфері суспільного життя; встановлення відповідальності за невиконання відповідних вимог законодавства, фіксація порушень, система штрафів щодо порушників за допомогою діяльності окремого органу – Уповноваженого із захисту державної мови. Також відповідно до Закону має бути створена мережа державних курсів з вивчення української мови (відповідно до державної Програми сприяння опануванню державної мови) та запровадження системи рівнів володіння українською мовою.

У 2019 році Кабмін затвердив Стратегію популяризації української мови до 2030 року «Сильна мова – успішна держава» з метою підвищення популярності та конкурентоспроможності української мови в Україні та світі, яка узгоджується із Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» й визначає мету, стратегічні цілі та основні завдання, на виконання яких має бути спрямована реалізація державної мовної політики, та охоплює всі сфери суспільного життя [11].

Мовний фронт – це ще один фронт, та не поле битви, а нова можливість відстоювати наші цінності.

Знати та спілкуватися українською – бути висококультурною особистістю, захищати національні інтереси та наближати нашу перемогу! Тож очевидним є той факт, що без мови не може існувати суспільство, без державної мови не може існувати багатонаціональна держава. Мова виконує об'єднуючу функцію, стоїть поруч з поняттями нація і держава.

Список використаних джерел:

1. Закон УРСР «Про мови в Українській РСР» № 8312-XI від 28.10.1989. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T831200>.
2. Конституція України. К. 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Закон України «Про засади державної мовної політики» № 5029-VI від 3 липня 2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17#Text>.
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту інформаційного телерадіопростору України» № 159-VIII від 5 лютого 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/159-19#Text>.
5. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» № 848-VIII від 26 листопада 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
6. Закон України «Про державну службу» № 889-VIII від 10 грудня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.
7. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 5 вересня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
8. Український правопис: Постанова КМУ № 437 від 22 травня 2019 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/%202019.pdf>.
9. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» № 2704-VIII від 25 квітня 2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>.
10. Національний стандарт ДСТУ 4163:2020 «Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів». URL: <https://zakon.help/article/nacionalnii-standart-dstu-41632020-derzhavna?menu=82>.
11. Стратегія популяризації української мови до 2030 року «Сильна мова – успішна держава» з метою підвищення популярності та конкурентоспроможності української мови в Україні та світі <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/596-2019-%D1%80#Text>.

TEACHING ENGLISH FOR DIPLOMACY: INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN EDUCATION

Chaika Oksana

*Associate Professor at Department of Foreign Philology and Translation,
NUBiP Ukraine*

PhD in linguistics, Associate Professor

e-mail: oxana.chaika@yahoo.es

In today's interconnected world, proficiency in English has become increasingly essential for effective diplomacy. Diplomats are required to navigate complex linguistic and cultural landscapes to foster international cooperation, negotiate agreements, and represent their countries on the global stage. However, traditional methods of language education often fall short in adequately preparing diplomats for the multifaceted challenges they encounter in their roles.

This paper aims to explore the integration of innovative technologies in teaching English as an LSP, i.e., an English course specifically tailored for future diplomats. While the importance of language proficiency in diplomacy is widely acknowledged, there exists a significant gap in the literature regarding how emerging technologies can address the unique linguistic and communicative needs of future diplomats.

Innovative technologies offer unprecedented opportunities to revolutionize language education for diplomacy. These technologies have the potential to address various challenges faced by diplomats in acquiring and mastering English proficiency.

Among these are such as complex communication skills, diverse learner needs, real-time and high-quality feedback, access to resource materials, diversity, and equity, etc. Thus, regarding complex communication skills it should be noted that diplomatic communication demands more than linguistic competence. It requires

nuanced understanding of cultural subtleties, effective negotiation tactics, and persuasive rhetoric. Innovative technologies can provide immersive simulations and interactive scenarios to develop these multifaceted skills in a controlled environment.

In terms of diverse learner needs, diplomatic trainees come from diverse linguistic and cultural backgrounds, each with their own learning preferences and challenges. Technology-mediated learning platforms can be customized to cater to individual needs, offering personalized learning experiences that optimize engagement and retention.

The other challenges relate to real-time feedback and access to necessary resources and equity. The former is crucial in teaching English for Diplomacy given that immediate feedback is prerequisite for language learning, particularly in developing speaking and listening skills. Innovative technologies such as speech recognition and chatbots enable real-time assessment and feedback, allowing learners to refine their language proficiency continuously.

The latter, access to resources and equity underscores the teaching value for future diplomats in light of technology-enhanced learning that can bridge geographical barriers and provide access to high-quality education resources for learners worldwide, including those in remote or underprivileged areas. By democratizing access to language education, innovative technologies contribute to fostering a more inclusive and globally connected diplomatic community. Addressing these challenges through the integration of innovative technologies in English language education for diplomacy is not only relevant but imperative for preparing future diplomats to navigate the complexities of global communication effectively.

That in mind and drawing on empirical studies, theoretical frameworks, and practical applications, it is aimed to shed light on the potential of innovative technologies in transforming language education for diplomacy, ultimately equipping diplomats with the linguistic, cultural, and communicative competencies necessary for success in their diplomatic endeavors. Below are the suggests how innovative technologies may empower teaching methodology for the mentioned purposes.

One of these is virtual reality (VR) simulations for diplomatic communication. The relevance lies in VR simulations that offer immersive environments for practicing diplomatic communication skills, providing learners with realistic scenarios. However, limited research exists on the effectiveness of VR simulations in diplomatic language education, warranting further investigation into their impact on language proficiency and cultural competence.

Next is gamification in language learning for diplomats, as gamified language learning platforms can engage learners and enhance motivation and retention of language skills. It should be followed that there is still a need for more empirical studies evaluating the effectiveness of gamification techniques in diplomatic language education, especially regarding long-term skill retention and transferability to real-world contexts.

Socio-cultural perspectives on technology-mediated language learning are important taken that understanding the socio-cultural aspects of language learning is crucial for designing effective technology-mediated educational interventions.

Another innovative way of empowering future diplomats in a course may be through chatbot-assisted language learning. From this standing, chatbots offer personalized language practice opportunities and immediate feedback, facilitating autonomous learning. Despite its relevance further investigation is required to assess the effectiveness of chatbot-assisted language learning in diplomatic contexts, considering factors such as learner engagement, accuracy of feedback, and cultural appropriateness.

To conclude, innovative technologies offer promising avenues for enhancing English language education for diplomacy, yet several gaps persist in research and practice. Addressing these gaps through empirical studies, theoretical frameworks, and practical applications will advance the understanding and implementation of effective technology-integrated language learning approaches tailored to the needs of future diplomats.

Секція 3

ПОЄДНАННЯ НОВІТНІХ І ТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У МОВНІЙ ПІДГОТОВЦІ ОСВІТНІХ МІГРАНТІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

ORGANIZATION OF A NON-NATIVE LANGUAGE REMOTE EDUCATION

Артьомова Ольга Ігорівна

старший викладач кафедри філології та лінгводидактики

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Valentina Vegvary

PhD, Associate Professor

Pech Technological University (Угорщина)

At the core of the education contemporary paradigm lie such notions as personality-centered education, learning activity individualization and differentiation, formation of the acquiring of knowledge motivation, students' self-development etc.

These conceptual ideas of education realize successfully in the modern informational and educational environment.

In this respect the development of remote courses is of great current interest, because the remote learning of the Ukrainian language possesses such features: flexibility (the training platform 'Moodle' meets requirements of the contemporary learning process due to its flexible possibilities); communicativeness; the multimedia training material allows creating more favorable conditions to improve intercultural competence of the students and to improve the quality of different types of speech activity, particularly reading and listening.

In our opinion the usage of remote course at the initial stage of foreign language learning can help considerably to a teacher as well as to a student. The incontrovertible advantage of the remote course is that the student is not limited by time frames and can choose by himself the most comfortable speed to the apprehension, for sure.

The students that understand hardly foreign languages have the possibility to check and listen to the explanation of the new grammar material once again, to pronounce it without the fear to make a mistake and to complete training exercises necessary amount of times.

On other hand the remote course can help the talented students that learn easily the language material. This unsupervised activity with the remote course, fulfilling creative engagements, participating in the discussion of different subjects on the forum conduce the increase of educational motivation of such students and gives the opportunity to receive some new information.

The Philology and linguodidactics department made a remote course, timed for 8 weeks, that is called “Ukrainian language. First level” for the foreign students of the initial stage of learning.

Every theme includes: audio presentation which helps to develop and improve the phonic, auditive and motor memory; grammar tables which help to revise and solidify grammar knowledge; training work (training grammar exercises, educational texts with a complex of tasks to them, exercises on the text comprehension and on control of vocabulary learnt). In order to make these grammar exercises the remote course authors used a program shell “H5P”. The work with cartoon films helps to study a range of subjects.

Thus, the remote courses prepared by the philology department teachers give the possibility to individualize educational process, to adapt educational material according to the students’ needs, and favor the formation of a virtual educational ambience.

Reference list:

1. Кухаренко В.М. Дистанційне навчання: умови застосування. Дистанційний курс : навч. посіб. / за ред. В.М. Кухаренка. 3-тє вид. Харків : НТУ«ХП», «Торсінг», 2002. 320 с.
2. Олійник О.В. Інноваційні технології дистанційного навчання іноземної мови для студентів немовних ВНЗ. *Лінгвістичні дослідження*. 2014. Вип. 38. С. 238-246. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua>
3. Michael Simonson, Sharon Smaldino, Susan Zvacek Teaching and Learning at a Distance, Foundations of Distance Education, sixth edition. Information Age Publishing, Inc., 2015. 345 p.

ПРО ДЕЯКІ ТРУДНОЩІ У НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ІНОЗЕМНІЙ АВДИТОРІЇ

Архипенко Людмила Михайлівна

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри українознавства

і мовної підготовки іноземних громадян Харківського національного

економічного університету імені Семена Кузнеця

e-mail: liudm.arkh@gmail.com

Навчання іноземних студентів є одним із провідних напрямків фахової підготовки Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. Важлива складова навчання іноземних студентів – це мовна підготовка. Розвиток відносин між Україною та Китаєм впливає на збільшення кількості китайських здобувачів освіти на різних напрямках підготовки, що вимагає від викладачів постійного пошуку сучасних ефективних методів та підходів у навчанні китайських студентів. Володіння українською мовою на належному рівні визначальне в процесі здобуття спеціальності у ЗВО та реалізації студентами свого потенціалу упродовж навчання.

Під час вивчення української мови іноземні студенти стикаються з певними проблемами, пов'язаними з освоєнням фонетики та граматики, адже граматика української мови доволі складна, особливо для китайських студентів: українська мова – флективна, а китайська – ізолююча, якій характерна відсутність словозміни, значущість порядку слів у реченні та слабкий розвиток службових частин мови. Для китайського студента на початку вивчення української мови слова не мають «значення», як у китайській мові, через те, що позбавлені образності ієрогліфів – «картинки» слова. Українську мову відносять до складних мов світу, наприклад, порівняно з мовою міжнародного спілкування – англійською. Фонетика української мови для китайських студентів залишається проблемною навіть за умови високого рівня оволодіння граматикою та лексикою.

Сьогодні до основних методів навчання української мови як іноземної відносять комунікативний, мета якого – формування комунікативних компетенцій через вирішення комунікативних завдань, вільне спілкування з носіями мови. Протягом заняття мова засвоюється шляхом природного спілкування, ініціатором та учасником якого є викладач, основне завдання якого – дібрати найсприятливіші шляхи навчання з використанням сучасних традиційних та інноваційних методів, про що ми вже говорили у своїх попередніх доповідях [1; 2]. Викладач має не лише навчити граматики та лексики, а й досягати розуміння інформації та вміння її використовувати, проте й «<...> цілеспрямованість і змотивованість студента настільки важливі у вивченні української мови іноземними студентами, як і наполегливість викладача в поданні якісної, зрозумілої та влучної інформації» [3, с. 156]. Процес навчання має базуватися на принципі взаємності, що стане поштовхом до прогресу в навчанні й основою високого результату після завершення. Основне завдання викладача – сприяти подоланню труднощів у вивченні української мови з урахуванням етнічних особливостей слухачів. Студенти з Китаю – носії східної культури, яка не допускає втрати особистості, припуститися помилки й утратити обличчя, що спричиняє відмову відповідати усно на занятті, висловлюватися прилюдно.

Помилки при вивченні нерідної мови неминучі, але завдання викладача – з максимальною толерантністю виправляти їх й попереджувати нові. У такій аудиторії доволі складно перевести теоретичні знання в розмовну мову. Але китайських студентів вирізняють серед інших посидючість, працелюбність та працездатність. Вони часто бувають повільними, довго усвідомлюють та засвоюють новий матеріал, тому викладачеві варто враховувати такі особливості й відводити додатковий час на занятті для роботи студентів. Окрему увагу потрібно звернути на роботу зі словником, оскільки це один із найважливіших етапів вивчення іноземної мови для китайців. Студенти перевіряють кожне слово в словнику та завчають цілі тексти напам'ять. Зваживши на таку особливість, варто пропонувати якісні словники для навчання та наперед готувати невеличкі словники для заняття. У китайській аудиторії важливо пам'ятати, що студенти вбачають залежність результату навчання від викладача, тому присутність оптимізму та доброзичливого настрою на заняттях – обов'язкова умова.

Список використаних джерел

1. Архипенко Л. М. Про деякі аспекти традиційного та інноваційного навчання писемного мовлення іноземних студентів. *Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції*. Харків: ХНАДУ, 2016. С. 165-171
2. Архипенко, Л. М. Про особливості навчання писемного мовлення в транслінгвальному аспекті. *Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів* : зб. наук. ст. за матеріалами XIV Міжнародної науково-практичної конференції, 23 жовтня 2020 р. Харківський національний автомобільно-дорожній університет. Харків, 2020. С. 9–13.
3. Ключник В. Я. Проблеми вивчення української мови іноземними студентами. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Випуск 79. Том 1. 2021. С.154-157

INTEGRATION OF SOFT SKILLS AT THE FOREIGN LANGUAGE CLASSES

Haidei Kateryna

SMARTY language school Beni-Mellal, Morocco

e-mail: allariana.k@gmail.com

Опришко Наталя Олексіївна

завідувач кафедри філології та лінгводидактики ХНАДУ,

кандидат філологічних наук, доцент

e-mail: nataopryshko21.11@gmail.com

Over the last two decades the attention to the term «soft skills» has grown sharply. The employers nowadays expect the candidates to possess both “hard” and “soft skills”, as it is necessary for the employee to not only have the professional knowledge and skills, but also to be good at social competences.

The change in approach to work and the type of work itself led to the increasing demand for soft skills, such as teamwork, ability to communicate, problem-solving etc. Those have become crucial for employability; however, the researchers acknowledge the lack of soft skills among the young candidates, particularly university graduates [7, p.24]. One of the reasons for that is seen in the low level of connection and synchronization between higher education institutions and employers, theoretical rather than practical courses, which can result in difficulties to apply the knowledge to practice [6, p.25]. However, soft skills are needed not only at the workplace, they are also necessary for students to be able to learn new information autonomously, be able to communicate at educational institutions and socialize. Thus, it is important to implement soft skills development into education the earlier for the students the better and integrate teaching these skills into the curriculum. We will discuss how to do so particularly in foreign language (FL) classes.

First of all, we must define soft skills and identify what exactly is meant by this term. The term «soft skills» was coined in the end of 1960s in the USA Army, while looking for effective training and learning methods for the recruits [see: 1]. Further studies have offered different classifications of soft skills. One of the first researches was made by The World Health Organization which identified the following life skills: decision-making; problem-solving, creative thinking; critical thinking; communication skills; interpersonal skills; self-awareness; empathy; coping with emotions; coping with stress [5, p.3] In 2001 the Swiss Federal Statistical Office launched the program called De.Se.Co (Definition and Selection of Competences), where three categories of critical competencies were identified: 1) interacting in socially heterogeneous groups (which includes the ability to relate well to others, cooperate, and manage and resolve conflicts); 2) acting autonomously (which includes competencies that empower individuals to manage their lives in meaningful and responsible ways by exercising control over their living and working conditions, e.g., the ability to form and conduct life plans and personal projects, and to defend and assert rights, interests, limits and needs); 3) using tools interactively (which includes the ability to use language, symbols, text, knowledge, information and technology interactively) [3, p.26]. Although numerous classifications of soft skills nowadays focus on different perspectives, they mostly repeat the classification above one way or another. However mention should be made of World Economic Forum, where the top 10 skills needed in 2020 were defined as follows: Complex Problem Solving, Critical Thinking, Creativity, People Management, Cognitive Flexibility, Emotional Intelligence, Coordinating With Others, Judgment and Decision Making, Service Orientation, Negotiation. [1]

The next thing that should be discussed is soft skills in higher education. Despite acknowledging the importance of soft skills integration into the academic level, a great number of the subjects is still taught using lectures as the main source of information, and the curriculums, in most cases, do not offer a separate subject or course on any of the skills development [2, p. 965; 6, p. 24]. As practice is known as

one of the best ways to master skills and possess knowledge, it is more efficient to train soft skills while absorbing the hard ones, which means a learner-centered and problem-based approach that includes different educational activities aimed at developing different categories of soft skills mentioned above.

In foreign language classes it is possible to create a fruitful environment for soft skills development, as FL teaching involves development of many competencies and uses numerous activities, both oral and written. It is necessary to mention, that the teacher must be ready to take different roles in the classroom, as well as students, in order to organize the balanced and efficient work. Crucial skills for the teacher in this case are ability to moderate the classroom and to be the evaluator, control over teacher's and students' talking time, empathy and ability to create a safe atmosphere in the classroom. We also would like to mention that the methods described in this article may also be applied in teaching other subjects with necessary correction.

One of the widely used classroom activities is discussion, which requires from students expressing their opinion on some topic, usually quite controversial. Discussion teaches interaction with a group or a partner and develops critical thinking as well as negotiation. However in order to master the discussion students need to get the tools for it – language (e.g. phrases, commonly used to express the opinion, to contradict, to oppose) and idea generating. The teacher's role here is to provide the students with the necessary vocabulary and be ready to guide them gently to different perspectives of the question. The latter might be done through the vocabulary presentation.

For example, the discussion «What is the best place to live – city or the countryside» might be started with presentation of vocabulary, which characterizes both of the places given and should be followed with opinion phrases and the ways to present and opposing arguments.

The importance of role-play in the FL classroom cannot be overstated. It imitates the natural speaking, hence teaches participants to cooperate in a safe environment and react to the real-life situation under the tutor's supervision. Using

the role-play the students are getting prepared for different situations, dealing with emotions and interacting with different interlocutors. In addition, using different scenarios and roles students can develop emotional intelligence, as they have to try to use the perspective of the given role. Also this speaking activity helps students to master standing the ground in a conversation due to necessity to keep on playing the role till they reach the objective. In different scenarios it also improves problem solving skills. Obviously, role play must be also well-monitored and based on strong vocabulary and grammar knowledge.

One of the examples of role-play for reaching a compromise is dealing with hotel problems, where one of the participants is a hotel worker and the other one is a client, who experiences a problem in the room. Students must reach the solution and find the way to satisfy the needs of both participants. For more advanced speakers the conditions might change. E.g., a rude demanding guest and a tactful hotel worker.

Different types of group work are also beneficial for the students. They might be based on decision-making, creative tasks or finding a solution. All of them, provided that students are well-monitored, develop multiple soft skills, such as interaction with a group, relation to group mates, resolving conflicts, problem solution, critical thinking. For example, the students must find the viable way to reduce plastic use.

Lastly, projects and presentations have a great value for soft skills development. This activity, in contrast to the ones mentioned above, is aimed for improving the ability of students to act autonomously, look for information and ability to structure it as well as to speak publically. The preparation for this kind of task is usually quite long, it is reasonable to have it as a final learning stage activity to sum up all the knowledge and skills students gained over a module or a period of studies. A project can also increase student's motivation, as it can be based on extra-curricular topics and be part of creative thinking development. But no matter which topic it is, projects and presentations solve social tasks and make students more prepared for professional contexts. For instance, at a foreign language class student

can prepare a presentation on their hobbies in promotion or advertisement style, which will help students to interact and broaden their image of the other people and to defend and assert their interests.

In conclusion, soft skills are key competences for modern reality. It affects the success of students in studying and their chance to start a successful career. Therefore we must integrate these skills development into the curriculum, which demands changing the classroom roles and a whole teaching paradigm. For soft skills integration into FL classes various group and individual activities might be used.

References:

1. Alex Gray. The 10 skills you need to thrive in the Fourth Industrial Revolution. World Economic Forum. Jan 19, 2016. [Дата звернення: 19 March 2024]. Режим доступу: <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-10-skills-you-need-to-thrive-in-the-fourth-industrialrevolution>

2. Cornalli, Federica. Training and developing soft skills in higher education. *The 4th International Conference on Higher Education Advances (HEAd'18)*, 2018. Vol.1 P.p. 960-972

3. Rychen, D.S., Salganik, L.H. (eds). Definition and selection of key competencies. Gottingen: Hogrefe & Huber Publishers, 2001. 189 p.

4. Tokaruk, L., Vasylieva-Khalatnykova, M., & Muzyka, O. Modern Conditions For Soft Skills Formation Among Students Of Socionomic Professions. *InterConf*, 2021. Pp. 105-115.

5. WHO. Life skills education in schools. Genève: WHO. 1993. 26 p.

6. Молодь на ринку праці: навички XXI століття та побудова кар'єри. Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні. *Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики*. Київ, 2019. 107 с.

7. Тілікіна Н. В., Кримова М. О. Навички XXI століття як умова виходу молоді на ринок праці. *Інвестиції: практика та досвід* № 5-6/2020. С.21-28

РОЛЬ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ЗМІСТОВОГО СКЛАДНИКА В МОВНІЙ ПІДГОТОВЦІ ОСВІТНІХ МІГРАНТІВ

Колган Олена Володимирівна

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови
та літератури ДВНЗ «ДДПУ» e-mail: ovkolgan@gmail.com*

Колган Тетяна Володимирівна

*декан факультету підвищення кваліфікації, доцент кафедри управління
та адміністрування ДонОблІІПО, e-mail: taKolgan@i.ua*

Ревуцький Данило Андрійович

*здобувач вищої освіти філологічного факультету ДВНЗ «ДДПУ»
e-mail: revutski.danil@gmail.com*

В історії української освіти 2014 рік можна сміливо назвати періодом активізації процесу освітньої міграції, коли у зв'язку з бойовими діями на території Донецької області, проведенням АТО, ООС збільшилася кількість освітніх мігрантів, пришвидшився темп цього виду міграції, змінилися причини названого процесу. 24 лютого 2022 року стало новим етапом відтоку освітніх мігрантів, зумовленим повномасштабним вторгненням в Україну.

Але, на жаль, констатуємо, що не менш проблемною виявилася освітня міграція в межах країни, яка виявила болючі місця у сформованості деяких компетентностей здобувачів вищої освіти.

Аналіз публікацій, наявних у вітчизняній науці, доводить, що більшість праць присвячено вивченню питання освітньої міграції за межі країни, проблемам адаптації та інтеграції українських студентів за кордоном. Проте досить мало уваги приділено освітній міграції студентів у межах України.

Серед домінантних чинників, які зумовлюють освітню міграцію, у 2020 році, до початку повномасштабного вторгнення, учені виділяли: «...нерівномірність регіонального та національного розвитку, насамперед у можливостях здобуття якісної освіти; конкурентні ціни на освітні послуги за спеціальнос-

тями, які традиційно вважаються престижними на ринку праці; привабливі умови навчання у різних країнах світу та регіонах; проблеми з працевлаштуванням у країні чи регіоні постійного проживання, особливо, якщо мова йде про сільські території чи депресивні регіони» [1].

На нашу думку, після 24 лютого 2022 року найважливішим чинником освітньої міграції є вимушене переселення й вибір абітурієнтами та студентами ЗВО у відносно безпечних регіонах України.

Не викликає сумнівів необхідність зосередження особливої уваги на мовній підготовці молоді країни, зокрема студентів українських вишів, які є освітніми мігрантами через воєнний стан в Україні. На нашу думку, питання мовної підготовки освітніх мігрантів потребує відповідального ставлення, насамперед, від викладачів української мови в процесі формування спеціальних та загальних компетентностей. Зокрема, великою є роль соціокультурної компетентності в мовній підготовці таких освітніх мігрантів. Адже, як бачимо, ставши вимушеними переселенцями, переїхавши до іншого регіону країни, молодь не має сформованої соціокультурної компетентності, не знає мінімальної інформації щодо нової для неї території своєї Батьківщини, її традицій, особливостей тощо. Усе це призводить до складної адаптації та інтеграції в суспільство. Зважаючи на це, учитель-словесник повинен урахувати це під час підготовки до занять із такою категорією студентів, зокрема підбирати наочний матеріал з метою ознайомлення молоді з конкретним регіоном, його історією, культурою, постатями й под. Це допоможе сформувати не лише необхідні спеціальні компетентності, а й важливу для процесу адаптації освітніх мігрантів соціокультурну компетентність.

Список використаних джерел

1. Беззубко Л., Крістіна Т. Освітня міграція в Україні // Галицький економічний вісник. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu Galician economic journal, № 4 (65) 2020.

USE OF PROJECT METHOD IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Lohinova Olena Vasylivna

senior lecturer of the department of European languages SBTU

e-mail: len4ikl0g@gmail.com

The use of new information and teaching techniques is considered to be the basis of teaching and learning. The essence of today's teaching a foreign language is its communicative approach, that's why there is a growing need in seeking new methods and technologies. When we mention new techniques we mean giving classes with the use of interactive methods, business and role plays, cooperative learning, developing critical thinking, project work, etc.

Implementing the project method is justified by the fact that its using leads to communicative competence development and is aimed at creating a sustainable motivation for learning a foreign language. Interesting and unusual tasks, informal and friendly atmosphere create conditions for successful language learning where students are not just listeners or observers but active participants in educational process.

Project work focuses on applying but not imparting specific knowledge or skills in order to develop independent critical thinking, self-confidence, social responsibility and the so-called "team spirit". This approach forms informational competence which manifests the ability to work independently with reference books, find necessary information in various sources and see links with other branches of knowledge.

The project method requires special skills and training both from students and a teacher. Their roles in learning process change significantly. Teachers should not only give classes in the form of a lecture but need to be flexible, to a certain extent "artistic" and informal.

There are different types of projects. The project's choice is determined by a communicative task. Everything depends on the purpose and tasks that need to be solved in the course of the work. The type of project determines a structure, methods, sources of information and a reporting form. So we can distinguish such types of project work:

1. Group project - research is conducted by a group of students and each student studies a particular aspect of the topic;
2. Mini-project – research consists of conducting interviews;
3. Individual project – research involves the materials interesting for a student's topic and suitable for individual work.

The project to be successful must be based on a definite procedure. The main stages of a project work are:

1. Definition and development of the topic: learning vocabulary, grammatical structures, listening and reading texts on the topic, activating the material in lexical and grammatical exercises.
2. Discussion of the project topic: search for answers to problematic issues.
3. Development of the project plan.
4. Distribution of tasks, roles: the formation of creative groups, each group must be responsible for a certain issue of the topic under discussion.
5. Discovering additional information: search and selection of material in various sources, use of authentic materials for greater reliability of data.
6. Designing the project in Power Point.
7. Project Presentation.
8. Discussion of the project and summarizing: a general discussion according to the plan prepared by the teacher and general conclusions.

One of the most essential constituent of any project is discussion. The ability to organize a discussion is a necessary condition for successful joint project work in small groups. While discussing, students learn to consider the problem from all sides, formulate and express their viewpoints and develop their skills in expressing arguments and counter arguments.

However it's absolutely obvious that the project method cannot exist separately from all other teaching methods. Only in combination with other pedagogical methods and techniques we can achieve high positive results.

ВИКОРИСТАННЯ ІІІ У МОВНІЙ ПІДГОТОВЦІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-ПОЧАТКІВЦІВ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ

Опришко Наталя Олексіївна

завідувач кафедри філології та лінгводидактики ХНАДУ,

кандидат філологічних наук, доцент

e-mail: nataopryshko21.11@gmail.com

Rodriguez Robert

Professor of Texas A&M University-Commerce Texas, US

e-mail: Robert.Rodriguez@tamuc.edu

ІІІ, або штучний інтелект (з англ. «AI, artificial intelligence») – «здатність цифрових пристроїв виконувати ті завдання, властиві розумним істотам» [3, с. 592] – не лише черговий здобуток технічного прогресу початку ХХІ століття. Як і будь-яка сучасна розробка, він може і має використовуватися у всіх сферах життя, включаючи освітню. Але використання такого потужного інструменту відкриває перед викладачем не лише певні перспективи, як-то підвищення мотиваційного компоненту, зацікавленості здобувачів освіти, а в результаті – й підвищення ефективності навчання. Застосовуючи можливості ІІІ в аудиторії, ми можемо стикатися також із непередбачуваними і раніше невідомими викликами.

Дослідники окреслюють три основні складові, що дали поштовх розвитку штучного інтелекту в 10-20-х роках ХХІ століття. По-перше, це велика кіль-

кість оброблених і підготовлених даних (працювати з якими було проблемно раніше), по-друге, складні алгоритми роботи штучного інтелекту, які саме зараз знаходяться на фінальних етапах розробки, по-третє, потужність і обсяг пам'яті комп'ютерів, достатній нарешті для використання першого та другого. Потенціал використання ШІ в освіті доволі широкий: від удосконалення інклюзивного навчання (обслуговування здобувачів освіти з особливими потребами) до підготовки молоді до життя в світі штучного інтелекту, а отже – формування у студентів релевантних знань, умінь і навичок. Важливим елементом такого «навчання для життя» є розробка алгоритмів штучного інтелекту, які «могли б працювати у моделях людського викладання та навчання»[4], тобто не суперечити традиційній системі освіти, а посилювати й удосконалювати її. Відтак, у сучасній структурі освіти повинні взаємодіяти спілкування з викладачем-людиною, використання новітніх гаджетів і мультимедійних технологій, книжкове навчання, практичні заняття, використання роботів/ботів та засоби віртуальної реальності, з допомогою яких можна моделювати навчальне середовище.

Свої перспективи має і використання ШІ в мовній підготовці іноземних громадян на початковому етапі навчання. Сьогодні, коли ще рано говорити про залучення робототехніки та/чи можливостей VR у звичайних аудиторіях, можемо говорити про два основні аспекти використання ШІ та його можливостей: методичний і власне дидактичний. До першого можна віднести програми та засоби, якими може користуватися викладач під час підготовки лекційного (практичного) матеріалу, його презентації, закріплення та контролю набутих знань, умінь і навичок. Адже саме швидкий та надійний алгоритм ШІ, здатний навчатися на основі наданих даних, може забезпечити «підбір навчального матеріалу, оптимального до відповідної аудиторії, навчальної програми курсу, цікавим і корисним, щодо набутої професії» [1, с.18]. Для такого пошуку можна використовувати як звичайні пошукові системи, так і всім відомий *ChatGPT* від OpenAI чи його аналоги *Bing AI*, *Google Bard*, *Notion.so* тощо від різних

розробників. З іншого боку, такий інструмент, як Google-форми, ефективно забезпечує перевірку здобутих знань без додаткових витрат часу викладача із подальшою автоматичною систематизацією результатів [див.: 5].

Попри всю свою складність і досконалість, ІІІ є нічим іншим, як надпотужною системою віднаходження та складення відповідей, або *pattern-matching* (Р. Лакін), «інтелектуальною лише в певному аспекті» [4], ми можемо використовувати цей потенціал із суто дидактичною (освітньо-навчальною) метою, у тому числі й у мовній підготовці студентів. Наразі вже отримали поширення різноманітні чат-боти, програми на основі штучного інтелекту, створені для покращення навичок комунікації іноземною мовою (наприклад, застосунок *character.ai* та його аналоги). Як зазначає І.Візнюк, «Чат-боти можна вважати багатообіцяючим інструментом, оскільки можуть супроводжувати кожного слухача індивідуально, відповідно за його рівнем і обраним темпом засвоєння матеріалу» [1, с.19]. Поруч із ними давно і успішно використовуються численні мобільні застосунки для вивчення іноземних мов (наприклад, *Duolingo*), які пропонують тренування повного спектру мовленнєвих умінь і навичок (читання, письмо, говоріння, аудіювання, використання мови, у тому числі й української як іноземної). Їх основна перевага у «персоналізованому підході до здобуття знань» [2, с. 80], що сприяє підвищенню продуктивності розумової праці здобувача освіти. Доцільною та ефективною є робота на навчальних платформах, створених на основі алгоритмів ІІІ, як, скажімо, *MyEnglishLab* від Pearson's, де є можливість реалізувати основні функції мовної підготовки на підготовчому відділенні: пізнавальну, розвиваючу, тренувальну, діагностичну та комунікативну [див.: 2].

Проте яким би чином і ким із учасників освітньому процесу не використовувався б штучний інтелект, справжнім викликом залишається етичний бік його використання. Його квазі-креативні можливості необмежені, а це може призвести до порушення академічної доброчесності, причому стандартні програми перевірки на плагіат не спрацьовують, якщо йдеться про згенерова-

ний з допомогою ШІ текст. Відтак навчання здобувачів освіти етичних питань, пов'язаних із використанням штучного інтелекту має посідати чільне місце поряд із розумінням природи ШІ та технічними аспектами його застосування. Саме цей спектр питань є актуальним сьогодні як для розробників різних програм і сервісів на основі ШІ, так і освітян усього світу. Лише разом науковці та практики цих двох напрямків зможуть створити ефективне, інклюзивне, мотивуюче навчальне середовище, яке працюватиме за принципами академічної доброчесності.

Список використаних джерел:

1. Візнюк І.М., Буглай Н.М., Куцак Л.В., Поліщук А.С., Киливник В.В. Використання штучного інтелекту в освіті. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Випуск 59. 2021. С. 14-22
2. Зубенко О.В. Штучний інтелект і вивчення іноземної мови. Закарпатські філологічні студії. Випуск 27. Том 2. 2023. С. 80-85
3. Краснопольський В.Е., Пахомова Т.О., Курилова Ю.Р. Навчальний потенціал штучного інтелекту для організації самостійної роботи студентів у процесі вивчення іноземної мови. Актуальні питання у сучасній науці. № 7(13). 2023. С. 587-599
4. Gresham College. AI and Education: The Reality and the Potential [video lecture]. YouTube. 09 April 2019 [Дата звернення: 11 March 2024]. Режим доступу: [https://www.youtube.com/watch?v=-28gv8W8B0s&ab_channel=Gresham College](https://www.youtube.com/watch?v=-28gv8W8B0s&ab_channel=Gresham+College)
5. Hamilton I. Artificial Intelligence In Education: Teachers' Opinions On AI In The Classroom. Forbes. Dec 5, 2023 [Дата звернення: 15 March 2024]. Режим доступу: <https://www.forbes.com/advisor/education/it-and-tech/artificial-intelligence-in>

ВИКОРИСТАННЯ КОУЧИНГУ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

Приходько Станіслава Олександрівна

доцент кафедри філології і лінгводидактики ХНАДУ,

кандидат педагогічних наук, доцент

e-mail: morgan.sa92@gmail.com

Дистанційний формат навчання, що сьогодні є основним в українських університетах, вимагає визначити такі ресурси освіти, що будуть адекватними інструментами організації продуктивної роботи в цифровому середовищі та забезпечать реалізацію повноцінного освітнього процесу. Нажаль, певна кількість викладачів не акцентують увагу на важливості інтерактивної взаємодії зі студентами, формування в них навичок самостійного здобуття знань, обмежуючись навчанням за найпростішою схемою «надання нового матеріалу – контроль». Цей спосіб навчання не може бути ефективним у роботі з іноземними студентами на початковому етапі навчання, оскільки далеко не всі студенти мають високий рівень мотивації та навички самоорганізації. Іноземні студенти потребують навчальної співпраці з викладачем, а для цього викладачеві потрібно бути ще й консультантом, мотиватором, коучем.

Коучинг можна визначити як педагогічну методику, що спрямована на розкриття потенціалу студента для досягнення ним максимального результату у навчанні. Ця методика спрямована більш на допомогу студенту у самонавчанні, ніж на навчання. Викладач-коуч створює креативну атмосферу, спрямовує процес самостійного отримання студентом нового досвіду, знань, формування необхідних компетенцій. Його завданням є організація продуктивного діалогу, сприяння вдосконаленню і максимально ефективному використанню особистісних якостей студента, стимулювання самостійного усвідомлення накопиченої інформації.

Впровадження технології коучингу до освітнього процесу з іноземними студентами потребує зміни певних принципів педагогічної взаємодії, що належать до професійної компетенції викладача. Коучинг є роботою не у форматі «викладач – група», а, скоріше, в консультативному форматі «викладач-наставник – окремий студент». Основою професійних навичок коуча є компетентність у сфері особистих якостей (уміння бачити сильні сторони та перспективи розвитку кожного студента, вміння створити довірчі відносини, вміння організувати діяльність для досягнення результатів тощо); компетентність у постановці навчальних цілей та завдань (здатність залучати студентів до постановки цілей та завдань навчання, створення бачення найкращого результату навчання та шляхів його досягнення); компетентність у сфері мотивації (уміння відчувати можливі психологічні проблеми студента, допомогти йому в адаптації, знайти мотивуючі фактори саме для нього, створити умови для активізації його творчих можливостей студента та ін.).

У педагогічній технології коучингу як ні в одній іншій виховні аспекти є невід’ємно пов’язаними з навчанням. Оволодіння знаннями організоване таким чином, що бар’єри психологічного характеру (страх граматичних помилок, страх бути незрозумілим або не зрозуміти співрозмовника, ситуації неуспіху у запам’ятовуванні нової лексики чи провалу на іспиті) можна усунути, пропонуючи студенту ставитись до отримання знань і умінь як до фрагментів, що розвиваються.

Успішним використання коучингу у мовній підготовці іноземців може бути лише за умов усвідомлення студентами існування різниці між тим, хто вони є і тим, ким хотіли б стати; готовності думати і діяти новим, незвичним для них способом, здійснювати зміни та вживати відповідні для цього дії. І, найголовніше, розуміння того, що за результат відповідають саме вони, а не викладач-коуч.

Доречним для розвитку у студентів навчальної мотивації та навичок самопрезентації стане використання таких сучасних методів навчання, як метод

створення ситуації пізнавального диспуту, метод проектів, аналіз «кейсів», створення портфоліо як форми оцінювання.

Педагогічна технологія коучингу відкриває широкі перспективи для мотивації іноземних студентів до вивчення мови, формування в них вміння самостійно формулювати цілі та обирати ефективні стратегії їх досягнення, брати на себе відповідальність за результати навчання.

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ РОБОЧОГО ЗОШИТА З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

В.В. Тараненко

ст. викл. кафедри філології та лінгводидактики ХНАДУ

Важливою складовою успішної підготовки іноземних громадян до вступу в заклади вищої освіти України є вивчення української мови. Фактором успішності навчального процесу може стати вдале поєднання навчальної інформації з можливістю випробувати її на практиці на загальній платформі. Такою платформою може стати методично грамотно створений робочий зошит. Нині багато фахівців працюють над цим питанням, зокрема І. Драч, Г. Іванишин, Л. Красовська, Л. Куплевацька, О. Палінська, У. Соловій та інші.

Обґрунтуванням доцільності створення робочого зошита займалися О. Литвин, Н. Лисенко, О. Палінська, К. Дегтярьова та інші. Зокрема К. Дегтярьова відзначає, що робочий зошит вирішує проблему індивідуального підходу, особливо до гіперактивних учнів з розсіяною увагою. [1, с.55]

До переважних дидактичних можливостей робочих зошитів належать наступні:

- наявність теоретичної навчальної інформації, яка може супроводжуватись багатим наочним матеріалом;

- індивідуалізація подачі теоретичного навчального матеріалу;
- оперативне пред'явлення студентам завдань на закріплення теоретичної інформації, а також рекомендацій і вказівок для виконання вправ, в окремих випадках підказок;

- наявність завдань для самостійних і контрольних робіт. [2, с.3]

В умовах обмеженості строків навчання необхідний методично доцільний і оптимальний набір завдань, які є основою робочого зошита. В цьому випадку важлива поетапність вправ від простого до складного, в яких з кожною наступною вправою відпрацьовуються нові навички мовлення або граматичні правила.

Велика кількість різноманітних завдань сприяє розвитку вміння самостійного пошуку довідкового матеріалу, самоаналізу і самоконтролю, формує увагу, спостережливість. Для того, щоб досягти цих компетенцій, зміст робочого зошиту повинен відповідати дидактичним і методичним вимогам, а саме: структурованості подачі навчального матеріалу; чітким формулюванням завдань; наявності якісних зразків, за якими необхідно виконати вправу; наданням коректних однозначних наочних зображень.

Особливе місце в робочому зошиті відводиться роботі з текстом. Тематичний підбір текстів дають можливість іноземним студентам ознайомитися з українською культурою, історією, побутом, умовами сучасного життя. [3, с.18] Такий текстовий матеріал обов'язково супроводжується яскравим ілюстративним матеріалом, який можна використовувати не лише як супровід до тексту, а і з його допомогою створювати цікаві завдання.

Зошит може містити такі розділи, як довідкові матеріали, словники и навіть ключі до завдань з самостійної роботи. Для вдосконалення різних видів мовленнєвої діяльності можуть бути включені вправи на сприйняття та аналіз висловлювання, продукування і вдосконалення власного висловлювання. Це можуть бути пошукові, аналітичні або творчі завдання, ігри тощо. Такий вид роботи доцільно виконувати в малих групах або парах.

Таким чином, робочий зошит може стати незамінним навчальним посібником, в якому використано усі сучасні надбання методики викладання української мови як іноземної.

Список використаних джерел:

1. Гейна О. В. Дидактичний апарат робочого зошиту з мови спеціальності. *Лінгвокультурний дискурс у парадигмі професійної освіти: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф.* Київ, 5 берез. 2015 р. Київ: КНЕУ, 2015. С. 259-265.
2. Дегтярьова К.В. Робочий зошит з української мови як іноземної в системі навчальних засобів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elib.umsa.edu.ua/jspui/bitstream/umsa/7142/1/Robochiy_zoschit.pdf.
3. Дерба С.М. Робочий зошит з української мови як іноземної як складова частина комплексу підручників. // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Том 32 (71) № 1 Ч. 1 2021.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ФОРМУВАННЯ ДІЯЛЬНІСНОГО АЛГОРИТМУ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА-ПОЧАТКІВЦЯ

Артюмова Ольга Ігорівна

старший викладач кафедри філології та лінгводидактики ХНАДУ

e-mail: olechka.artiomova@gmail.com

Ушакова Наталія Володимирівна

старший викладач кафедри філології та лінгводидактики

e-mail: ushakova_natali@ukr.net

Використання сучасних мобільних додатків у навчальному процесі не тільки урізноманітнює дидактичні засоби, але й сприяє формуванню

діяльнісного алгоритму самостійної роботи того, хто навчається, з новими лексичними одиницями, залучаючи студента до виконання завдань, що сприяють розвитку як лексичних, письмових та аудитивних навичок, так і особистісної цілеспрямованості та наполегливості у досягненні результату, самовідповідальності, підвищенню впевненості у власних силах [1]. До дидактичного потенціалу сервісу Quizlet належить можливість створювати навчальні модулі студентами за індивідуальними потребами: лексичний матеріал для таких модулів добирається студентом у разі необхідності активізувати набуті раніше власні лексичні навички (повторити, надолужити певні лексичні одиниці тощо) або створити завдання для студентів групи. Такий вид роботи також сприяє позитивному ставленню до навчання, особистісному самовдосконаленню [2].

Quizlet являє собою зручний сервіс, за допомогою якого можна сформувати та поліпшити лексичні навички студентів. Тому його використання є важливим саме для іноземного студента-початківця: завдяки широкому спектру інструментів, готових до використання в будь-якому місці і в будь-який час, гнучкості і простоті конструкції студенти отримують нагоду вивчати українську мову у зручному, мобільному, популярному та сучасному форматі, миттєво отримувати результати навчання, а за потребою – спонукання до виконання додаткових вправ. Порядок виконання завдань послідовно просуває користувача до більш складного рівня: тестових завдань з пошуком відповідностей зображення, письмові завдання (диктант з зоровою та аудитивною опорою). На завершальному етапі пропонується участь у грі, під час якої передбачається написання вивчених лексичних одиниць на швидкість. Такі можливості спрямовані на підтриманні високої вмотивованості студента на досягнення успішності.

Означені переваги сервісу сприяють формуванню лексичних навичок студентів та підвищенню мотивації студентів до самовдосконалення, надають викладачеві ефективний методичний інструмент, але звернімо увагу на

наявність платного контенту та реклами в безкоштовній версії додатку, яка негативно впливає на сконцентрованість у роботі. Слід зауважити, що застосування інтернет-сервісу Quizlet у навчальному процесі хоча прискорює формування лексичних навичок студентів-початківців, але не може повною мірою задовільнити спрямованість навчання на формування комунікативної компетенції, яка, як відомо, формується у комунікативній діяльності: чи то в штучних умовах спілкування на заняттях, чи то у мовному середовищі. Застосування викладачем сучасних методичних інструментів має на меті створити необхідне мовне середовище для іноземця-початківця та задіяти максимально можливі канали сприйняття задля залучення його у активну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання // [наук. ред. українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва]. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Смоліна С.В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції / С.В. Смоліна.– Іноземні мови – №4. – 2010. – С. 16-23.

Секція 4

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ: ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ЗВО

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК КРЕАТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ПРОЦЕСІ МОВНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Альохіна Світлана Василівна

к. філол. н., доцент кафедри слов'янських мов

Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

e-mail: s.v.alok@ukr.net

Сучасний процес навчання іноземних студентів української мови передбачає підвищений інтерес до мовної особистості студента-іноземця як, суб'єкта навчальної діяльності, до його індивідуальних якостей та резервних можливостей; створення відповідних сприятливих умов для особистісно-соціального зростання й самореалізації студента в іншомовному середовищі; міжкультурну взаємодію і творчу співпрацю між студентами та викладачами.

Найближчим часом, за прогнозами дослідників, від молодих фахівців очікуватимуть володіння такими ключовими компетенціями, як емоційний інтелект, когнітивна гнучкість при розв'язанні складних завдань, вміння критично та оригінально мислити, ефективно спілкуватися, працювати в команді, самовдосконалюватися тощо. Цього, відповідно, вимагає від інофонів і вища школа: активну когнітивну діяльність, здатність сприймати нове, адаптивність, готовність самотійно вчитися, упевненість, ініціативність. Однак далеко не всі

іноземні студенти готові до інноваційного навчання. Все це зумовлює пошук та системне використання викладачами найбільш дієвих засобів, форм, прийомів, що стимулюють креативність студентів під час опанування мови вже на початковому етапі; розробку сучасних навчально-методичних матеріалів, які відповідають вимогам інноваційної освіти та дозволяють виявляти креативність і творчий підхід до вивчення мови «в ситуаціях дефіциту лінгвістичних ресурсів» [1, с. 57].

На початковому етапі студенти залучаються до розважально-ігрової діяльності, що поєднує гру з навчанням, інтенсифікує її. Використовуються розробки цікавих комунікативних завдань, що моделюють різні життєві ситуації, в яких можуть опинитися учні: соціально-рольові діалоги, інтерв'ю, ток-шоу, групові дискусії тощо.

Зміст та наповнення ігрових завдань мають відповідати реаліям сьогодення, інтересам студентів, давати поштовх для їхньої уяви, фантазії, творчості. Заняття проводяться в сприятливій невимушеній атмосфері доброзичливості, емоційної активності, натхнення, змагання.

Добре зарекомендували себе у нашій практиці проектні роботи для групової та самостійної навчально-пізнавальної діяльності, що виконуються в команді та індивідуально: створення електронних повідомлень, презентацій на одну із соціокультурних розмовних тем («Моя країна», «Моє рідне місто», «Свята» тощо); оформлення колажів, поздоровлень зі святами; випуск газет, фото-відеозвітів про екскурсії, концерти, зустрічі та інші події студентського життя; підготовка доповідей, виступів та їхні презентації на уроках, студентських конференціях, олімпіадах з мови.

З інтересом студенти виконують проекти, що розкривають і реалізують їхній креативний потенціал та евристичні здібності, розвивають творчу активність у процесі опанування мови. Так, серед профорієнтаційних заходів, що допомагають інофонам професійно визначитися й вибрати спеціальність для подальшого навчання в університеті, можна назвати створення реклами

університету, підготовчого відділення, окремих спеціальностей, розробку різноманітних логотипів, символіки. Це досить показові приклади тренування творчої уяви учнів, генерації оригінальних ідей та нестандартних рішень.

Безумовно, створення креативного освітнього середовища для іноземців-початківців передбачає широке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій: мультимедійних засобів у форматі аудіо, відео, флеш-анімації, інфографіку, що унаочнює навчально-виховний процес, робить його емоційно привабливим, зацікавлює, підтримує увагу, сприяє успішному формуванню та саморозвитку креативної особистості.

Список використаних джерел

1. Ушакова Н. І. Викладання української мови як іноземної іноземним студентам: теорія і практика, традиції та інновації: монографія / [под ред. Н. І. Ушакової]. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 391 с.

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Богиня Лариса Вікторівна

Керівник навчально-наукового центру з підготовки іноземних громадян

Полтавського державного медичного університету

e-mail: bogynia@gmail.com

Міжкультурна комунікація – це спілкування, що здійснюється за умов значних культурно обумовлених відмінностей, і ці відмінності істотно впливають на успіх чи невдачу комунікативної дії. Міжкультурна комунікація характеризується тим, що її учасники під час прямого контакту використовують

спеціальні мовні засоби, відмінні від тих, якими вони користуються під час спілкування всередині їх культури.

Проблеми міжкультурної комунікації є особливо актуальними у викладанні іноземних мов іноземним студентам.

Розглянемо історію міжкультурної комунікації. Термін «міжкультурна комунікація» у вузькому значенні виник у літературі у 1970-х роках [1]. На той час сформувався і науковий напрям, основою якого стало вивчення комунікативних невдач та його наслідків у ситуаціях міжкультурного спілкування. До 1972 р. сформувався і науковий напрямок, основою якого стало вивчення комунікативних невдач та їх наслідків у ситуаціях міжкультурного спілкування. Згодом сталося розширення поняття міжкультурної комунікації на такі галузі, як теорія перекладу, навчання іноземних мов, порівняльна культурологія та ін.

Головне завдання навчання іноземних мов як засобу комунікації між представниками різних народів та культур полягає в тому, що мови повинні вивчатися у нерозривній єдності зі світом та культурою народів, які розмовляють цими мовами.

Максимальний розвиток комунікативних здібностей – ось основне, перспективне завдання, яке постає перед викладачами української мови як іноземної.

Для її вирішення необхідно освоїти нові методи викладання, спрямовані на розвиток навичок володіння мовою, і принципово нові навчальні матеріали, за допомогою яких можна навчити іноземних студентів ефективно спілкуватися. У зв'язку з цим потрібно кардинально змінити погляд на викладання української мови як іноземної з урахуванням більшої уваги та ухилу на лінгвістику та міжкультурну комунікацію.

Основне завдання викладання української мови як іноземної у закладах вищої освіти у сучасній Україні – це навчання функціональній стороні мови та більш практичне її застосування іноземними студентами.

Вирішення цієї прагматичної задачі можливе лише за однієї умови, якщо буде створена досить міцна фундаментальна теоретична база. Для її створення необхідно передусім:

- застосувати результати теоретичних праць з філології до практики викладання іноземних мов;
- теоретично осмислити та узагальнити величезний практичний досвід викладачів української мови як іноземної.

Отже, завданням вищої освіти є формування широко освіченої людини, яка має у своєму арсеналі фундаментальну підготовку не лише за вузькими спеціалізаціями, а й у широкому плані, наприклад, як вивчення української мови як іноземної без орієнтирів на обрану професію, тобто технічні фахівці повинні володіти не тільки і не стільки технічною українською мовою, а й вміти її застосовувати, перш за все, з подібними ж фахівцями.

Саме останнім часом, коли інтернет завойовує все більший простір у спілкуванні, проблема міжкультурних комунікацій постає настільки гостро, і такою нагальною стає необхідність культурних досліджень у процесі викладання української мови як іноземної. Вивчення української мови є чудовим засобом ознайомлення з культурою іншого народу та виховання поваги та любові до неї.

Список використаних джерел

1. Snow M.A. Content-based and immersion models for second and foreign language teaching. Boston, MA: Heinle&Heinle. 2004.

THE ROLE OF PERSONAL RESOURCES AS AN IMPORTANT FACTOR FOR THE SUCCESSFUL INTERCULTURAL ADAPTATION OF FOREIGN STUDENTS IN THE COUNTRY OF THEIR EDUCATION

Borisova Alina Oleksiivna

Associate professor, Department of Psychology, Pedagogy and Philology

Kharkiv State Academy of Culture PhD in Psychology, PhDr.

e-mail al.boris@ukr.net

The ascending dynamics of the number of foreign students in Ukrainian higher education institutions testify to certain achievements of the national education system on its way to integration into the European and world educational space. The competitiveness of Ukrainian educational services at the global level is ensured by such factors as economic accessibility of education, a wide range of the proposed areas of training bachelors and masters, powerful scientific, pedagogical and professional potential of the teaching staff, implementation of modern forms and methods of teaching, appropriate to European methods and standards. At the same time, foreign students' preparation provides high results of training future specialists. The problem of social and psychological adaptation of foreign students who come to a new country to get higher education is of particular importance nowadays. A foreign student is a bearer of specific experience, values, traditions, attitudes, stereotypes, beliefs, habits, behaviors and attitudes, different from the common ones in a new society. Relocation is associated with the necessity of undergoing a complex process of intercultural adaptation, which is taken as "a complex process in the case of successful completion of which a person achieves compatibility with the new cultural environment, accepting its traditions as own, and acting in accordance with them".

The situation in which a foreign student finds himself in the process of intercultural adaptation in the country of study, fully corresponds to the features of

the so-called "difficult life situations" by its psychological characteristics. success of the process of adapting to the new cultural and socio-economic conditions requires actualization of students' personal resources to overcome various difficult life situations.

The "resources" concept is defined as "functional potential, which provides high level of the realization of his activity, performance of work tasks, achievement of a set of indicators within a certain time ... personal qualities and attitudes that influence the behavior regulation". Based on the analysis of theoretical material and results of the research, we can distinguish universal components of the phenomenon of "personal resources of intercultural adaptation": vitality (hardiness), ability to constructively copy, personal dynamism, tolerance for uncertainty.

The success in the process of adapting to new cultural and socio-economic conditions requires actualization of students' personal resources to overcome difficult life situations. In the structure of personal resources of intercultural adaptation, universal and ethno-specific resources can be identified. Universal resources include personal characteristics, which ensure the success of coping with difficult life situations: vitality (hardiness), coping, personal dynamism, tolerance for uncertainty. Ethno-specific resources include positive ethnic identity and ethnic tolerance. Coping is a behavior that allows a person to "get through stress or a difficult life situation".

As a necessary component, personal resources of intercultural communication should also include tolerance for uncertainty – the ability to take important decisions, make plans, and implement them without knowing the possible outcome when the necessary information is lacking.

The development of these personal resources that help overcome difficult life situations is a prerequisite for the success of intercultural adaptation of foreign students in the country of study. Programs of social-psychological and pedagogical support of foreign students in higher educational establishments of Ukraine should include diagnostics and timely correction of psychological phenomena that determine the specifics of their integration into Ukrainian society during the learning process.

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ІНОЗЕМНОГО ФАХІВЦЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ОСВІТНЬОГО ІНТЕРНЕТ-КОНТЕНТУ

Варава Ірина Миколаївна

старший викладач кафедри іноземних мов

Харківського національного університету міського господарства

імені О.М. Бекетова, e-mail: i.varava@gmail.com

У відповідь на виклики часу в системі освіти у всьому світі проходять значні трансформації, впроваджуються нові методи та технології, зокрема онлайн технології, змінюється наповнення освітнього середовища, щоб воно повністю відповідало вимогам сучасного суспільства. Підвищення якості підготовки фахівців для зарубіжних країн з метою набуття статусу конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг – одна з основних проблем сучасної української вищої освіти.

Сучасного студента важко мотивувати до пізнавальної діяльності, до власного пошуку шляхів у науковому полі інформації і комунікації. І тут може стати у нагоді Smart-освіт, за допомогою якої вважаємо необхідним формувати соціокультурну компетенцію іноземних студентів – майбутніх фахівців. Освітній інтернет-контент є важливим джерелом знань, а поняття «Smart» є головним призначенням розвитку освітніх систем. Smart-освіта передбачає модернізацію всіх освітніх процесів.

Можливості використання онлайн-ресурсів дуже широкі. За допомогою веб-ресурсів можна впроваджувати матеріали з мережі у зміст уроку; здійснювати самостійний пошук інформації у межах поставленого завдання; розвивати вміння та навички читання, використовуючи матеріали будь-якого ступеню складності, навички аудіювання на основі звукових текстів; поповнювати словниковий запас новою лексикою; вивчати культуру української мови, а

отже, розглядаючи актуальні, інноваційні технології, слід зупинитися на темі використання Інтернет-ресурсів у формуванні соціокультурної компетенції майбутніх іноземних фахівців у процесі навчання української мови.

Формування комунікативної компетенції, що є основною метою мовної підготовки у процесі навчання майбутніх іноземних фахівців, нерозривно пов'язане з соціокультурними та країнознавчими знаннями.

Соціокультурна компетенція – широке поняття, яке містить різні компоненти: соціолінгвістичний, культурологічний, лінгвокраїнознавчий, соціально-психологічний компоненти [1, с. 98].

Для здійснення діяльності з формування соціокультурної компетенції застосовуються автентичні тексти та відеоматеріали. Тексти можуть бути тематичними, країнознавчими, художніми, також можна використовувати діалоги та монологи, вірші, пісні, листи, інтерв'ю, аудіотексти бесід із носіями мови тощо.

У процесі мовної підготовки вважаємо найбільш доцільним користування Національною платформою з вивчення української мови Міністерства культури та інформаційної політики України, де зібрані в одному місці ефективні онлайн та офлайн ресурси, а також мобільні додатки з вивчення української мови.

У результаті впровадження Smart-освіти, що передбачає високий рівень використання інноваційних технологій, навчання стане доступним скрізь.

У зв'язку з розширенням міжнародних контактів, розвитком суспільства та освіти зростає потреба у комунікації, а відсутність навичок соціокультурної компетенції помітно ускладнює спілкування та взаємодію у сучасному мультикультурному світі.

Список використаних джерел:

1. Мойсеєнко Р.М. Активізація пізнавальної діяльності майбутніх фахівців засобами активних методів навчання в умовах університетської освіти. *Наукові записки. Серія «Педагогічні науки»*. Вип. 159. 2017. С. 97-103.

2. Хома Т.В. Активні методи навчання в педагогіці вищої школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2020. Вип. № 69. С. 149-152.

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ

Завгородня Вікторія Вікторівна

викладач кафедри лінгводидактики

Національного університету «Одеська політехніка»

e-mail: zav.vv@ukr.net

Сучасного іноземного студента досить важко мотивувати до пізнавальної діяльності, до пошуку шляхів в сучасному полі інформації і комунікації. Відбувається це тому, що він часто відчуває значні труднощі в сприйнятті навчального матеріалу. Необхідним є навчитися самостійному пошуку, обробці, організації інформації, створенню своїх інформаційних об'єктів. І вагомим чинником стає як раз недостатньо високий рівень розвитку мислення, особливо творчого [1, с. 35]. Це стосується і вивчення української мови як іноземної.

Саме викладач дає іноземним студентам необхідну модель творчої поведінки. Його ціннісне ставлення до творчих здібностей студентів полягає в справжньому бажанні допомогти відкрити і розвинути ці здібності, тобто він прагне навчити навичкам творчого і критичного мислення, особливостей і етапів творчого процесу, а також створити сприятливе середовище для розвитку.

Існує безліч вправ, за допомогою яких можна розвинути творче мислення. Одною з основних цілей таких вправ, або інтелектуальних ігор виявляється генерування нових ідей, які потім можна оцінити і відібрати з них найбільш

корисні. Студенти в свою чергу теж сприяють розвитку творчого досвіду викладача, зокрема в області цифрових технологій, в яких вони більш компетентні.

Гра є одним з ефективних засобів виховання і навчання. Гра на уроці – важливий елемент у розвитку особистості, оскільки сприяє реалізації освітніх, розвиваючих та виховних завдань. За допомогою гри формуються, розвиваються і удосконалюються різні позитивні якості індивіду, від здатності до логічного мислення, прояви предметних знань у колективній діяльності або індивідуально, до підвищення мотивації до пізнавальної діяльності, розвитку креативності та самореалізації особистості. Грою також забезпечується створення невимушеної, позитивної атмосфери, що піднімає настрій [3].

Здатність до творчості – це навичка, яку необхідно розвивати. І це мають робити не тільки ті, хто вирішив займатися творчою діяльністю професійно. Одна з інструментальних і системних компетенцій інженера – саме здатність до творчості.

Розглянемо завдання методик розвитку творчого мислення, це:

- точне формулювання проблеми;
- збір вихідних даних;
- вироблення критеріїв для структурування вихідних даних;
- структурування вихідних даних;
- всебічне вивчення вихідних даних;
- розширення галузі проблематики;
- формулювання декількох точок зору на проблему та максимальної кількості рішень;
- вироблення критеріїв відбору перспективних ідей або рішень;
- руйнування ментальних блоkad;
- прискорення процесу генерації ідей;
- відбір дійсно вигідних і оригінальних варіантів рішення [3, с. 55].

Цілеспрямована робота з розвитку творчих здібностей іноземних студентів у процесі їх навчання надзвичайно важлива, оскільки допомагає їм доцільно

і правильно користуватися мовними засобами для вираження своїх думок нерідною мовою, що і є кінцевою метою мовної підготовки.

Список використаних джерел:

1. Грень Л. М. Розвиток мотиваційної сфери студентів як основа досягнення успіху в майбутній професійній діяльності. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків : УПА, 2010. № 28/29. С. 35-38.

2. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід : методичний посібник / Автор.-укл. : О. Пометун, Л. Пироженко. Київ : А.С.К., 2002. 136 с

3. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. Київ : Академвидав, 2014. 456 с.

INCORPORATING VISUALIZATION INTO TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Korniienko Tetiana

Senior Lecturer, Zhytomyr Ivan Franko State University

e-mail: kornienkots@gmail.com

The use of visual aids for all stages of learning Ukrainian as a foreign language is constantly expanding. In modern conditions, we are increasingly talking about visualization tools, which are based on the creation of various ways of processing and arranging of semantic elements. However, despite the widespread use of visual aids, their use in the language training of foreigners is insufficiently studied in the scientific literature, and the application in practice is often unsystematic and chaotic. Therefore, we propose to systematize a

set of fragmentary visual aids necessary for the formation of Ukrainian-language communicative competence, which should improve the quality of teaching Ukrainian to foreign students.

The basis of the methodology of this study is the analysis and generalization of the results of scientific research by leading Ukrainian and foreign scientists, which express currently relevant ideas of approaches to learning using visualization (Kushnir, 2022).

We chose the following means of visualization for teaching the Ukrainian language to the modern generation of foreign students, namely: infographics, word clouds, mental maps, memes etc.

Experimental studies have shown that in order for productive speech to occur, the teacher only needs to offer the student a number of speech patterns, commenting on the options for their use, and explaining the intentions associated with these patterns.

Visualization tools should be used at all stages of teaching Ukrainian language to foreign students, namely: during the presentation and explanation of new material; during repetition; during consolidation of knowledge; during control and systematization; for homework activities; in individual work of students.

Observing the learning process, we can see that the most common intentions are as follows:

- 1) describe observations;
- 2) express disagreement/ doubt;
- 3) prove a point.

The chosen means of visualization really encouraged students to engage in communicative interaction. In the educational process of students, the visual channel is activated. Subsequently, a communicative intention emerges, which is embodied in replicas. As we can see, a foreign language teacher can organize productive speech training with minimal resources.

Foreign students actively study, communicate enthusiastically, help each other and listen attentively during their communication with partners; therefore, the teacher only manages the educational process.

We believe that when choosing the most effective methods of teaching Ukrainian as a foreign language, it is necessary to focus on the above-described specificity of foreign students' perception and learning of educational material. Also necessary components of successful training with the help of visualization are: brevity, schematic and visualized form of educational information; focus on the pragmatic potential of educational material; dynamism of cognitive activity.

Such consolidation of information in temporal and spatial dimensions makes it possible to intensify the educational process by visualizing educational information in contrast to the linear presentation of educational material. Therefore, visual means of language learning can be considered the most acceptable form.

Literature

1. Kolodii O., Kovalchuk I., Syvak O. (2017) The Impact of Visualization Techniques on Student's Learning Vocabulary. *International Journal of New Economics and Social Sciences*, 6(2).

2. Kushnir I., Zozulia I., Hrystenko. O., Uvarova T., Kosenko I. (2022). Means of Visualization in Teaching Ukrainian as a Foreign Language to Modern Students with Clip Way of Thinking. *International journal of computer science and network security*. 22 (5), pp.55-60.

СОЦІОКУЛЬТУРНА СКЛАДОВА В ОПАНУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Коцюбовська Ганна Анатоліївна

доцент кафедри філософії та політології

Інституту промислових та бізнес технологій

Українського державного університету науки і технологій

e-mail: koc.aa@ukr.net

Інтеграція України до світової спільноти, піднесення престижу і зміни суспільної свідомості створюють інтерес до вивчення іноземцями української мови. На підготовчих відділеннях багатьох українських ЗВО започатковано мовні курси, на яких студенти-іноземці мають змогу опановувати українську мову на рівні B1, як це передбачено Державним стандартом 2018 р., або ж студенти навчаються на основних факультетах ЗВО, вивчаючи додатково дисципліну «Українська мова як іноземна» чи «Українська мова за професійним спрямуванням». У зв'язку з цим методика викладання української мови як іноземної активно розвивається.

Останнім часом в українській мовознавчій науці з'явилася низка наукових досліджень і прикладних розробок із питань викладання української мови як іноземної, однак істотними проблемами залишаються організація навчального процесу під час вивчення мови як іноземної, загальні методичні принципи, психолого-соціолінгвістичні основи, комунікативні підходи тощо.

Потрапивши в Україні в інше мовне, культурне і релігійне середовище, здобувачі освіти з інших країн здебільшого опиняються не тільки перед мовленнєвим бар'єром, але й у соціокультурному вакуумі, оскільки вони психологічно не готові до сприйняття нового буття. Тому на початковому та середньому етапах навчання української мови, коли вони повинні навчитися розуміти на слух повільне мовлення на основі обмеженого мовного матеріалу, читати

короткі навчальні тексти, розмовляти й розуміти на слух тексти на навчально-побутові теми, читати адаптовану літературу, наукові, публіцистичні, газетні тексти, ознайомлюватися з основними структурними типами стилів української мови, гостро постає питання мотивації до вивчення іноземцями української мови, моральної підтримки й заохочення, добору методів та прийомів навчання.

Мова передає надбання національної культури, тому її вивчення є невіддільним від ознайомлення зі сталими елементами культури України, національними традиціями, звичаями, обрядами, стравами, деталями поведінкових і мовленнєвих норм перебування в громадських місцях, етикетом, тобто тим, що становить автентичні особливості кожної нації. Застосування в навчальних ситуаціях автентичних текстів (уривки з художньої прози, статті з журналів та газет, автентичні діалоги, вірші, пісні) з лінгвокраїнознавства як однієї з основних навчально-методичних одиниць, як однієї з важливих форм комунікації полегшує іноземним студентам процес адаптації до нового мовно-культурного середовища, формує та підтримує інтерес до вивчення іноземної мови. Перегляд телепередач, документальних і художніх фільмів українською мовою також сприятиме розширенню обізнаності студентів у всіх сферах життєдіяльності, залученню до діалогу іншомовної та рідної культур.

У позанавчальних ситуаціях можливе опрацювання відповідних обраних тематиці ситуативних вправ як варіантів поведінки, а також проведення екскурсій до супермаркету, поліклініки, спільне приготування українських страв, участь у культмасових заходах тощо. При цьому важливо залучення до цих заходів як студентів іноземних, так і українських.

Отже, викладання української мови як іноземної передбачає не тільки спеціальні методи та підходи, але й психологічну адаптацію та мотивацію, а також ознайомлення із соціокультурними особливостями. Важливим у вивченні української мови як іноземної є формування країнознавчої та лінгвокультурологічної компетенції студентів-іноземців, що полягає в зануренні в соціокультурний простір носіїв мови, передусім, як національно-культурне джерело етносу.

LANGUAGE TEACHING OF FOREIGN STUDENTS IN A MULTILINGUAL EDUCATIONAL AND SOCIAL ENVIRONMENT

Kruusmaa Karoliina

Scientific director – PhD in Media and Communication Margit Keller

University of Tartu, Estonia

The use of more than one language – polylingualism – is becoming an increasingly widespread phenomenon in the educational and social environment. This issue is increasingly attracting the attention of scientists and linguists, not to mention specialists working in the field of education.

Multilingualism is a common phenomenon, first of all, in those places where more than one ethnic group lives, or in regions that are located on the border with a foreign-speaking country. As a rule, we are talking about countries that have one official language. But the situation with two or more state languages is also common.

Also, a multilingual environment arises in large cities, where people from different countries and regions have come to study and work. Therefore, a person immerses himself in such an environment where he hears up to 5 different languages every day and communicates in several international languages, if he knows them (for example, English, Spanish or French).

This is how a situation arises when a foreign student uses one language in everyday life, and another during studies. Or one language can be used during study and during communication in official institutions, the second - during communication with people on the street and with other students, and the third - in everyday life. Against the background of such multilingualism, certain personalities of language learning of foreign students arise.

The multilingual learning environment in European schools is the subject of research by foreign researchers: M. Byram, C. Baker, H. Beardsmore, C. Garrust, D. Elsner, J. Lehmann, G. Meyer, R. Peary, T. Tinsley, J. Trim, P. Good and others.

In Estonia, scientists became interested in the problem of multilingualism and the concepts of multilingual education at the end of the last century. This was due to the emergence of new socio-economic realities, the desire to meet the modern requirements of the educational process, as well as an attempt to integrate into a single European educational space. The researchers got acquainted with foreign experience and began to study the possibilities of its application in domestic education.

Today, the deepening immersion of education in a multilingual environment affects the language education of teachers, as scholars critically examine, identify and eliminate the deep-rooted influences of monolingualism, especially English, in language education. Multilingual, multicultural education should be developed and supported, as linguistic diversity is crucial to the maintenance of cultural diversity and promotes the active exchange of knowledge and understanding resulting from different cultures.

Knowing two or more languages gives people many advantages in life. Multilingual people have the advantage of knowing more cultures, they are able to communicate with more people and receive possible economic benefits in the future. Conducted research even demonstrates the advantages of bilingual thinking. When teaching foreign students to master the Estonian language as an academic discipline, there must be a practical goal, especially in a bilingual or multilingual environment.

It is necessary to bring the specific content of professional disciplines as close as possible to the content of the Estonian language curriculum for foreign students, as well as the textbooks and manuals compiled in accordance with it, to focus on the study of the professional component, in particular, special terminology within the framework of the "Estonian language for foreign students" course, as well as to develop appropriate special courses in order to expand the opportunities of mastering the Estonian language for foreign students in an intercultural environment.

Despite the fact that multilingual education has certain disadvantages, it can be concluded that it has more advantages. This is evidenced by the research of

psychologists who claim that bilinguals have better mental abilities, they are more inventive, have creative thinking, better memory than monolinguals and have a flexible mind. They are characterized by rational thinking, they learn foreign languages better, socialize more easily, and are more open to different cultures.

WAYS OF PRESENTING THE PHRASEOLOGICAL MINIMUM OF FOREIGN MEDICAL STUDENTS

Kushnir Iryna

PhD in Pedagogy, Associate Professor

Department of Slavic languages Istanbul University

e-mail: irina.kushnir.83@gmail.com

Foreign students of Ukrainian medical HEIs receive education in a foreign language (Ukrainian), which acquires an instrumental and ideological function in communicative interaction with a foreign linguistic and cultural environment and in educational and cognitive activities.

Therefore, proficiency in a foreign (Ukrainian) language is a crucial factor, and the construction and organisation of the Ukrainian language teaching system acquires the function of language education.

Along with mastering the phonetic, lexical, grammatical, and syntactic levels of the Ukrainian language, foreign medical students should master the speech skills of using phraseological units, as the professional language of medicine is figurative and metaphorical. In the process of teaching the Ukrainian language, it is necessary to develop foreign medical students' knowledge of a certain number of phraseological units (according to the level of mastery of Ukrainian as a foreign language), as well as the ability to use such linguistic and cultural units in situations of scientific, academic and educational and professional communication interaction.

The phraseological minimum has not yet been distinguished from the lexical minimum, but only complements it. To determine the content of the phraseological minimum required in teaching Ukrainian as a foreign language, it is advisable to take into account the cognitive, structural-semantic, functional-communicative parameters of phraseological units.

Consideration of the national-cultural, functional-pragmatic and mental-cognitive parameters of phraseological units is necessary for the selection of the phraseological minimum of medical discourse.

The following criteria are traditionally used in the selection of the Ukrainian phraseological minimum for foreign communicators: "linguistic and communicative value, accessibility, normativity, connection with grammatical and lexical minimums, the ability to interpret the phrase in brief and familiar words, transparent internal form, availability of a counterpart in the native language, exoticism, orientation towards modern reality" [1, p. 83].

When selecting the phraseological units necessary for teaching Ukrainian to foreign medical students (according to the level of language proficiency from B1 to B2), it is necessary to take into account the linguistic and cultural potential of phraseological units, their exoticism, and their connection with grammatical and lexical minimums.

Taking into account the cognitive, structural-semantic, functional-communicative parameters of phraseological units will allow creating an effective presentation of the content of the professionally oriented phraseological minimum of medical discourse for foreign students learning Ukrainian as a foreign language from B1 to B2.

The analysis of the language material has shown that it is advisable to choose the nested presentation and the linguistic illustrative presentation, which demonstrates the imagery of medical term metaphors on the basis of associative correlation with linguistic, cultural and mental-cognitive realities.

The speech and etiquette clichés of medical discourse should be divided according to the communicative and functional features of linguistic therapy and

suggestiveness. The question of the volume of the Ukrainian phraseological minimum remains open, which is a prospect for further scientific research.

References

1. Kuz H. Do problemy formuvannia frazeologichnoho minimumu. Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi. 2013. Vyp. 8. S. 122–129.

РОЗВИТОК В ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Любецька Вікторія Валеріївна

доцент кафедри української мови та мовної підготовки іноземців

Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

кандидат філологічних наук, доцент

e-mail: hour.mir.gorod@gmail.com

Роль міжкультурної комунікації у сучасному світі є дуже важливою. Економічні, політичні та соціальні події впливають на активну міграцію людей, перед якими відкриваються нові можливості для працевлаштування і навчання. Успішна інтеграція у нове суспільство залежить насамперед від взаєморозуміння та поваги до культури партнерів по комунікації. У нових умовах особливого значення набуває усвідомлення проблем міжкультурної комунікації для викладання іноземних мов та, як наслідок, перегляд і вдосконалення методики викладання. Для всебічного розвитку особистості набуває неабиякої актуальності вивчення особливостей буття інших народів, соціокультурних відмінностей, мови як культурного коду нації.

Упродовж багатьох років Україна надає освітні послуги громадянам іноземних держав. Одне із завдань сучасної освіти полягає в перетворенні

багатства мов із перешкоди у спілкуванні на засіб пізнання та взаємозбагачення. Тому закономірно постає необхідність розвитку компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців як важливого чинника в оволодінні не лише мовою, а й культурними цінностями народу. Пріоритетні напрями розвитку освіти, визначені в законодавчих та нормативних документах України, передбачають розвиток та виховання гармонійно розвиненої, високоморальної особистості, здатної до цивілізованої і успішної взаємодії в усіх сферах життя. Особливої актуальності у процесі комунікації набувають знання мовної системи, мовленнєвої поведінки носіїв мови, соціокультурної інформації та здатності використовувати їх у конкретних життєвих ситуаціях. Тому розвиток компетентностей міжкультурної комунікації стає сьогодні неохідною умовою вивчення української мови іноземними студентами як головним засобом повноцінної взаємодії в поліетнічному середовищі.

Звісно, що всі мовні компетентності (загальна, комунікативна, соціолінгвістична) компетентності є важливими, як і компоненти освіти, що спрямовані на формування компетентностей, необхідних для продуктивної діяльності особистості. Такі риси, як мобільність, самостійність, конструктивність і готовність до міжкультурної взаємодії, характеризують сучасну особистість, тому сучасна освіта має такі пріоритети: навчити навчатися, сформувати потребу в навчанні упродовж життя; використовувати отримані знання у своїй діяльності (професійній, громадській чи побутовій); забезпечити формування компетентної особистості, яка усвідомлює свою належність до, європейської цивілізації, орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, здатна застосовувати знання в нестандартних ситуаціях, приймати відповідальні рішення.

Перебуваючи у країні навчання, студенти-іноземці завжди є учасниками процесу міжкультурної комунікації, що відрізняється від того, яким вони послуговуються всередині власної культури. Отже, мета навчання української мови як іноземної полягає не тільки в ознайомленні студентів з правилами уживання мовних одиниць, а і в їхній підготовці до міжкультурних контактів.

Завданнями для повноцінного міжкультурного та міжособистісного спілкування стає навчання розуміти культурну різноманітність, опановування нової культури за допомогою мови. У структурі міжкультурної компетентності можна виділити наступні складники: комунікативний, мовленнєвий і культурний. У сукупності ці складники передбачають наявність комплексу вмінь та навичок, які дозволяють оцінювати комунікативну ситуацію та правильно вибирати вербальні і невербальні засоби спілкування. Відтак постає завдання удосконалення підходів до навчання української мови як іноземної, спрямованих на оволодіння мовою в лінгвістичному та соціокультурному контекстах, удосконалення навичок для професійної діяльності, розвиток особистості готової до міжкультурного діалогу.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ СЕРЕД ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Моргунова Надія Сергіївна

завідувач кафедри мовної підготовки ХНАДУ,

кандидат психологічних наук, доцент

e-mail: morgan.ns777@gmail.com

Академічна доброчесність в Україні визнається одним з головних принципів освітньої діяльності. У Законі «Про освіту» воно сформульовано як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та проведення наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [1]. Поняття «академічна доброчесність» відносно іноземних студентів включає усвідомлення ними цінності здобуття професійної освіти, відповідальне, самостійне

виконання усіх академічних завдань та чесне проходження академічного контролю.

Прсилення проявів академічної недоброчесності серед студентів під час навчання потребує знаходження шляхів вирішення цієї проблеми. Мова йде про такі явища, як списування, перефразування чужих думок, пряме запозичення деяких частин чужих робіт з інтернет-сайтів без посилання на них та без вказівки джерел у бібліографічному списку; переклад текстів іноземною мовою і навпаки, щоб видати їх за свою роботу тощо. Недоброчесне відношення студентів до навчання знижує якість та ефективність вищої освіти, перетворюючи освітній процес на його імітацію. Проблема академічної доброчесності є актуальною і в процесі навчання іноземних студентів, причому у цьому випадку вона має певну специфіку.

У якості шляхів підвищення академічної доброчесності серед іноземних студентів результативним, на нашу думку, буде впровадження їх педагогічного супроводу у процесі навчання в університеті, який повинен відбуватися з урахуванням етнопсихологічних і національно-культурних особливостей, відмінностей між системами вищої освіти держав.

Також важливо пам'ятати, що значна кількість іноземних студентів, які зараз навчаються в українських ЗВО, мають низкий, а інколи недостатній рівень володіння мовою навчання з об'єктивних причин (перехід на онлайн-навчання та пов'язана з цим недостатня комунікативна активність іноземних студентів, складність у встановленні міжособистісних відносин з представниками університету).

Конкретними кроками на шляху реалізації такого проєкту повинні стати і науково-методичні семінари з підготовки викладачів до безпосередньої роботи з іноземними студентами, на яких обговорюватимуться питання щодо специфіки, методів реалізації педагогічного супроводу. Необхідною є й організація семінарів для іноземних студентів, під час яких їм необхідно надавати інформацію про основні положення академічної доброчесності, пояснювати, що

прояви академічної нечесності можуть призвести до академічного покарання, наводити приклади правильного використання та цитування наукової літератури, звязку цінностей їхньої майбутньої професії з проблемами академічної доброчесності тощо.

Важливим є формування навичок застосування принципів академічної доброчесності у практичній науковій діяльності та професійної самореалізації іноземних студентів. Такою практикою може стати їх участь у наукових студентських конференціях.

Престиж закладу вищої освіти, його авторитетність засновані не тільки на кількісних показниках, як в інших сферах діяльності людей, а й на якості підготовки випускників, їх глибоких знаннях, на унікальних освітніх традиціях, наукових школах, що дозволяє не лише передати фундаментальні знання, а й сформувати високоморальну особистість, яка прагне до саморозвитку і самовдосконалення.

Вирішення цієї проблеми стане можливим лише за умови вдоюконалення педагогічного керівництва навчальною, дослідницькою діяльністю студентів, виховання в них відповідального, сумлінного ставлення до навчально-професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ТА КУЛЬТУРИ: СУЧАСНІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ

Муляр Ірина В'ячеславівна

доцент кафедри перекладу та лінгвістичної підготовки іноземців

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

кандидат філологічних наук, e-mail: myliar@ukr.net

Розширення та якісні зміни характеру міжнародних зв'язків нашої держави, інтернаціоналізація усіх аспектів суспільного життя роблять українську мову реально необхідною в різних сферах діяльності іноземців.

Мова точно і яскраво ілюструє менталітет народу, особливості його культури, психологічні особливості. Існує кілька шляхів одночасного викладання мови та культури. Розглянемо найефективніші методи.

1. Рольові ігри. Дуже популярна методика, коли учні виступають у ролі представника іншої національності і, намагаючись зберегти особливості його культури та мови, розігрують сценки на певну тему.

2. Підготовка індивідуальних повідомлень, що містять цікаві факти на тему заняття, наприклад, особливості вищої освіти в одній із країн Європи або Японії.

3. Групові повідомлення або діалоги, в яких порівнюються та аналізуються культурні особливості різних країн у певній галузі життя (відповідно до теми заняття).

4. Презентації на тему. Будь-який публічний виступ – це презентація, для якої існують свої правила. Вони можуть бути спільними для всіх, але мати деякі особливості у різних країнах та культурах. Мова тіла, темп промови, способи залучення та утримання уваги аудиторії дещо відрізняються у різних країнах.

5. Домашнє читання. Студенти отримують завдання на місяць, наприкінці якого на одному із занять обговорюють особливості роботи, описаної у певному художньому творі.

6. Контакти з представниками інших культур (за допомогою веб-камери, особистого спілкування; запрошення представників іншої культури на заняття та імпровізована прес-конференція з ними). На заняттях студенти діляться особистим досвідом спілкування з однолітками, розповідають про своїх друзів, їх уподобання, сімейні традиції.

7. Гра: «Інструктаж туристів перед поїздкою до тієї чи іншої країни». Темі попередньо розподіляються між студентами, і на занятті кожен «інструктор» розповідає про обрану ним країну та відповідає на запитання аудиторії.

8. Загальне обговорення культурних особливостей тієї чи іншої країни з урахуванням особистого досвіду студентів, знань, отриманих із засобів, книжок, журналів. Цей вид роботи використовується в кінці модуля або року.

9. Домашні твори на тему. Цей вид роботи дуже ефективний вивчення граматики, особливостей писемного мовлення, розвитку умінь ретельного і структурованого викладу інформації.

Таким чином, використання засобів міжкультурної комунікації сприяє посиленню активності іноземних студентів у вивченні навчального матеріалу, підвищенню ефективності його засвоєння, формуванню вміння самостійно, систематично та методично правильно розширювати отримані знання, формуванню потреби у читанні літератури за фахом. Представлене дослідження не вичерпує всього кола питань, пов'язаних із міжкультурною комунікацією та проблемами навчання іноземних студентів нефілологічних спеціальностей, викликає необхідність подальших досліджень виділеної проблеми та розробки методичних рекомендацій щодо одночасного викладання мови та культури.

Список використаних джерел

1. Wesche M. B. Discipline-based approaches to language study: Research issues and outcomes. M. Krueger & F. Ryan (Eds.) Language and content: Discipline- and content-based approaches to language study. Lexington, MA: D.C. Heath, 1993.

МІСЦЕ НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ В ОСВІТНЬОМУ ІНШОМОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Нуршаіхова Жанар Азілханівна

*професор кафедри мовної та загальноосвітньої підготовки іноземців
Казахського національного університету імені аль-Фарабі,
доктор філологічних наук, e-mail: zhanara26n@gmail.com*

На сучасному етапі розвитку світового суспільства, коли змішання народів, мов, культур досягло небаченого розмаху, і як ніколи гостро постала проблема виховання толерантності до інших культур, пробудження інтересу та поваги до них, подолання в собі почуття роздратування від несхожості інших культур, необхідно привернути загальну увагу до питань міжкультурної, міжнародної комунікації, сприяти прагненню та готовності до міжкультурного діалогу. Розширення міжнародних зв'язків, інтернаціоналізація всіх сфер суспільної, політичної та економічної діяльності Казахстану викликає значний інтерес в усьому світі. Під час трансформації казахстанського суспільства, пошуку своєї соціокультурної ідентичності, коли наша країна прагне створити ефективну систему соціальної організації, потреба у дослідженні проблем міжнародної комунікації зростає. У Казахстані проживає понад сто етносів та безліч культурних груп, що дотримуються різних віросповідань, культурних традицій та звичаїв.

Вміння бути толерантними, безумовно, пом'якшує спілкування представників різних культур, а інтолерантність провокує агресію та доводить ситуацію до конфлікту. Наведемо у якості прикладу два полярні випадки, пов'язані з казахською традицією подавати за обідом гостеві на знак поваги спеціальним чином приготовлену баранячу голову. До однієї відомої казахської поетеси приїхали письменники з Німеччини. Стіл за традицією ломився від частування. І ось кульмінація – німецькому поетові подають баранячу голову. Німець, не приховуючи гидливості, запитує: «Ви що, їсте голови тварин?» Наша господ-

диня, ображена. До іншого відомого у культурному середовищі казаха приїхав у гості американець. Коли йому подали, знову ж таки на знак поваги, баранячу голову, він запитав: «Що мені з нею робити?» Мабуть, досвідчений у між культурній комунікації господар відповів: «Поцілуй та передай іншому». Не менш досвідчений у політкоректній поведінці американець так і вчинив – поцілував та передав іншому. За столом продовжували панувати гумор та миролюбність. Якщо ми потрапляємо в іншу країну, з іншою мовою та іншою культурою, то й у цьому випадку виникає безліч моментів, пов'язаних із розбіжністю нашої та чужої ментальності та з різним ставленням до вчинків та подій, що відбуваються навколо нас.

Однак насправді шлях від реальності до слова (через поняття) є складним, багатоплановим. Засвоюючи чужу, нову мову, людина одночасно засвоює чужий, новий світ. З новим іноземним словом вона транспонує у свідомість, у свій світ поняття з іншої культури. Таким чином вивчення іноземної мови супроводжується своєрідним роздвоєнням особистості. Необхідність перебудови мислення, перекроювання власної, звичної, рідної картини світу за чужим, незвичним зразком є однією з основних труднощів (зокрема і психологічних) оволодіння іноземною мовою. Інтерференція рідної культури ускладнює комунікацію анітрохи не менше за рідну мову. Той, хто вивчає іноземну мову, проникає в культуру носіїв цієї мови і піддається впливу закладеної в ній культури. На первинну картину світу рідної мови та рідної культури накладається вторинна картина світу мови, що вивчається. Стає необхідним співвивчення нової мови та культури, вироблення як мовної, так і комунікативно-культурологічної компетенції особистості.

Особливий інтерес для практики викладання іноземних мов мають технології, що забезпечують ефективні умови для формування міжкультурної комунікативної компетенції інофонів: ігрові та проектні технології, технологія розвитку критичного мислення, евристичний метод, нейропсихологічні прийоми та вправи та ін. В умовах зацікавленості сучасної мовної освіти проблемами

діалогу культур необхідно вміти орієнтуватися в широкому спектрі сучасних інноваційних технологій, напрямів, які дозволяють по-новому конструювати поле нашої діяльності.

ВИКОРИСТАННЯ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Руснак Юлія Маноліївна

доцент кафедри суспільних наук та українознавства

ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет»

кандидат філологічних наук, e-mail: jrusnak@bsmu.edu.ua

Проблема формування особистості звучить особливо актуально в сучасних умовах демократизації та інтеграції суспільства. Відповідальність викладача-філолога за становлення особистості студента-іноземця і зразкового студентського колективу демократичного типу важко виміряти й переоцінити. Призначення особистісно-орієнтованих технологій полягає в тому, щоб підтримувати та розвивати природні якості майбутнього медика, індивідуальні здібності, допомагати у становленні його суб'єктності, соціальності, культурної ідентифікації, творчої самореалізації.

Наша мета – з'ясувати особливості викладання української мови як іноземної шляхом використання особистісно-орієнтованого підходу. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю висвітлення проблем викладання української мови як іноземної за допомогою різноманітних педагогічних методів і форм. Особистісно-орієнтоване навчання – це навчання, у центрі якого особистість: її мотиви, цілі, неповторний психологічний склад. Ураховуючи інтереси особистості, рівень її знань і умінь, викладач визначає мету знань і коригує освітній процес, керуючись розвитком особистості [2, с. 37].

Оскільки метою особистісно-орієнтованого навчання є не просто передавання досвіду у вигляді знань, умінь і навичок, а й формування ціннісних орієнтацій особистості, її світогляду, набуття нею особистого досвіду діяльності, здатності адекватно діяти в проблемних ситуаціях, задовольняти індивідуальні потреби, відповідати на виклики часу і здійснювати свій життєвий проект, то можна стверджувати, що воно є компетентнісним за своєю сутністю. Принципи особистісно-орієнтованого навчання передбачають, що перед викладом нового матеріалу викладач урахує рівень і спосіб сприйняття інформації студентом і передбачить незрозумілі, нецікаві моменти. Відповідно до цього викладач коригує матеріал для найкращого засвоєння до рівня розвитку студентів.

Окрім того, ураховуються мотиви та інтереси навчання студента, акцентується увага на вивченні матеріалу, необхідного для розвитку його майбутніх професійних якостей (вивчення лексичних тем, пов'язаних із психологічними, моральними, професійними, якостями лікаря). Перед вивченням нової теми необхідно обґрунтувати студенту її актуальність, тоді навчальні цілі сприйматимуться як власні.

Використання нових технологій у викладанні української мови для іноземних студентів є одним із найважливіших аспектів удосконалення й оптимізації навчального процесу, збагачення арсеналу методичних засобів і прийомів. «Сьогодні в педагогічній літературі вже не дискутується питання щодо використання в навчальному процесі такого підходу. Він є офіційно визнаним і йому надається перевага в середовищі викладачів української мови як іноземної. Головним в особистісно-орієнтованому процесі є оволодіння українською мовою як іноземною, тобто максимальне врахування особистісних здібностей та інтересів студентів, а не сам процес викладання» [1, с. 89].

На сучасному етапі, на нашу думку, особистісно-орієнтований підхід у процесі навчання української мови як іноземної є одним із найбільш актуальних для практичного втілення розвитку комунікативних здібностей та оволодіння мовою студентами-іноземцями.

Список використаних джерел

1. Дьолог О. Інноваційний підхід до викладання курсу «Українська мова як іноземна». Проблеми та перспективи мовної підготовки іноземних студентів: матеріали. X Міжнародної науково-практичної конференції (1-2 жовтня 2015 р.). Харків : ХНАДУ, 2015. С. 89-94.
2. Педагогічні технології: теорія та практика: навчально-методичний посібник. За ред. проф. М.В. Гриньової. Полтава, АСМІ: 2006. 238 с.

РОБОТА З ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ В БАГАТОКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ОСНОВНІ ТРУДНОЩІ ДЛЯ ВИКЛАДАЧА

Рязанцева Дар'я Володимирівна

доцент кафедри мовної підготовки ХНАДУ

кандидат філологічних наук, доцент

e-mail: nannyhelp24@gmail.com

Залучення до вітчизняних закладів вищої освіти іноземних студентів є важливим напрямом розвитку та розбудови системи вищої освіти сучасної України. Основною формою навчання іноземних студентів у вищих навчальних закладах України, в тому числі й у практиці навчання української мови як іноземної, є групова форма навчання. Групи іноземних студентів є багатоетнічними, формуються зі студентів з різних країн світу в різному кількісному співвідношенні, тому викладач працює в багатоетнічній навчальній групі [1, с. 43].

Як показують результати співпраці з іноземними студентами, проблема готовності до навчання в багатоетнічній групі є дуже актуальною. Аналіз науково-педагогічної літератури підтверджує, що порушене питання розгля-

далося фрагментарно й досі залишається дискусійним. Іноземні студенти в цілому позитивно налаштовані на навчання в багатокультурному середовищі, але стикаються з певними труднощами.

По-перше, це – мовні труднощі. У студентів із різних країн виникають різні труднощі в освоєнні фонетичної системи української мови. Викладач, як мінімум, повинен мати уявлення про особливості того чи іншого національного контингенту. Залежно від складу групи можна використовувати національно орієнтовані вступні фонетичні курси, що враховують труднощі вимови певних звуків. Крім того, необхідно враховувати фонетичні прояви проблем між культурної комунікації: неблагозвучні для сприйняття іноземними студентами поєднання в українській мові, неблагозвучні поєднання в рідних мовах учнів, вживання яких слід уникати в українському мовному середовищі.

Граматична система української мови так само вимагає пильної уваги: носії різних мовних систем стикаються з різними проблемами під час вивчення граматичних категорій української мови. Викладачеві бажано залучати зіставлення мовних явищ в рідних мовах студентів, що дозволить як розширити лінгвістичні знання студентів, так і формувати толерантне ставлення до інших мов і культур, позитивне сприйняття один одного.

По-друге, під час роботи викладач стикається з труднощами, що пов'язані з культурно-ціннісним аспектом: особливої уваги потребують питання релігії, конфесійних відмінностей, системи гендерних ролей, інститутів шлюбу та сім'ї, стереотипів вербальної і невербальної комунікативної поведінки в рідних культурах студентів.

По-третє, є труднощі, що пов'язані із сприйняттям навчального процесу, адже у кожного іноземного студента, існує стереотип навчального процесу, структури взаємин між викладачем і студентом, між членами колективу, звичка до певного педагогічного стилю.

Таким чином, навчання у багатоетнічних групах викликає певні труднощі у кожного іноземного студента. Роль викладача як організатора стає дуже

важливою для подолання студентами всіх проблем міжкультурної комунікації та м'якої адаптації. Його завдання – об'єднати, уникнути конфліктних ситуацій, адаптувати іноземних студентів до української освітньої системи, налагодити взаєморозуміння і доброзичливі відносини між студентами групи, що сприятимуть її ефективній діяльності, тому вивчення культурних особливостей різних країн є дуже важливою ланкою підготовки сучасних викладачів.

Список використаних джерел

1. Бей Л.Б. Проблеми викладання української мови різним категоріям іноземних студентів. *Вісник Харківського Національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2008. № 12. С. 42-49.

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ У ПРАКТИЦІ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Саденова Айгуль Ескермесівна

доцент кафедри мовної та загальноосвітньої підготовки іноземців

Казахського національного університету імені аль-Фарабі,

доктор філологічних наук, e-mail: sadenova@gmail.com

У сучасному світі мовна підготовка іноземних студентів обумовлена кількома факторами: економічними, суспільно-політичними та культурними. Сьогодні у методиці викладання мов активно розробляються ідеї інтегрування культури у теорію і практику навчання. Результатом такого навчання є формування як комунікативної, так і соціокультурної компетенції, що забезпечує використання мови за умов певного культурного контексту з урахуванням діалогу культур.

Міжкультурне навчання спричинене життєво необхідними чинниками. Різниця мов та культур перешкоджає діалогу між представниками різних народів. Принцип багатомовності та полікультурності дозволяє вести цей діалог, усвідомити, що кожна людина є не лише представником свого народу, а й суб'єктом полікультурної світової цивілізації.

Мовна підготовка іноземних студентів передбачає розвиток особистості студента на основі міжкультурної комунікації, пізнання чужої для нього дійсності та сприйняття іншої культури. Для викладача, працюючого з іноземцями, важливо використовувати різноманіття мов і культур як фактор взаємного розуміння та збагачення, що допомагає творчому розвитку соціально активної та самостійної особистості. Формування та розвиток особистості відбувається не за допомогою накопичення фактів, а за допомогою засвоєння та розуміння певного змісту.

Міжкультурне навчання спрямоване на формування толерантності щодо представників інших культур. Міжкультурне навчання – це освітньо-розвивальний процес, де обидві культури (рідна та іншомовна) відіграють істотну роль.

Процес оволодіння мовою є освітнім процесом, зміст якого – культура країни мови, що вивчається. Таким чином, іншомовна культура – це те, що є джерелом іншомовної культурної освіти у 4 аспектах: пізнавальному, розвивальному, виховному та навчальному. У пізнавальному плані основою навчання є діалог культур як зіставлення фактів у сфері художньої творчості народів (ідеї, теми, проблематика, моральні та естетичні цінності) та способу життя носіїв мови.

У виховному плані акцент робиться на виявленні загальних моральних орієнтирів життя народів та існуючих між ними відмінностей. Одне із завдань навчання – формування стійкої мотивації вивчення мови та іншомовної культури. Навчальною метою є формування комунікативної та соціокультурної компетенції.

Досвід роботи в іноземній аудиторії показує, що опанувати повністю мову та культуру може не кожен студент. Це часто залежить від загальної освіти студента, його характеру, працездатності та бажання досягти успіхів. Студентів потрібно вчити зіставляти рідну та нерідну повсякденну культуру. Опанувати міжкультурні знання студентам мають допомогти лінгвокраїнознавчі та культурологічні коментарі, представлені у підручниках та підготовлені викладачем спеціально для окремої групи.

Аудіовізуальні засоби дозволяють багато побачити, розширити кругозір, головним же у роботі викладача має бути вміння підібрати різноманітні матеріали, які становлять загальну картину світу. Одним із напрямів міжкультурної комунікації є функціонально-поведінковий вираз національної культури, вміння мовно-поведінкової спроможності в різних сферах спілкування.

Мовна освіта, що базується на міжкультурній парадигмі дозволяє не тільки використовувати досвід рідної мови та культури, а й усвідомити цінність творчості, цінність розвитку особистості в світі, що динамічно змінюється. Міжкультурна комунікація має формуватися у студентів спеціально. Викладач повинен вміло вчити студентів взаєморозумінню партнерів зі спілкування, що не менш важливо, ніж виключення мовних помилок. Таким чином студенти, спираючись на свої лінгвокультурні знання, поступово, крок за кроком, успішно опановують систему нерідної мови та чужу культуру.

ЗАХОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Семененко Інга Євгеніївна

*доцент кафедри мовної підготовки ХНАДУ,
канд. пед. наук, email: inga.semenenko@ukr.net*

Професійна підготовка іноземних студентів має певну специфіку: наступність (врахування попереднього досвіду), надання студентам-іноземцям знань, які дозволятимуть їм набувати умінь самостійної роботи, поетапне ознайомлення студента-першокурсника зі змістом фахової діяльності; міжпредметна координація дисциплін загальноосвітнього циклу з урахуванням індивідуальних знань; диференційований підхід до навчального процесу з боку ЗВО до навчання іноземних студентів; взаємодія викладачів фахових дисциплін з викладачами української мови для створення нового навчального матеріалу, що сприятиме комфортному засвоєнню навчальної інформації; полікультурна компетентність викладацького складу.

Усі заходи щодо підвищення якості професійної підготовки іноземних студентів можна, на наш погляд, об'єднати за напрямками: дидактичні, організаційні, аудиторні, позааудиторні.

Дидактичними заходами визначаємо використання навчального матеріалу, що сприяє формуванню фахової комунікативної компетентності іноземних студентів, корегування навчальних планів фахових дисциплін з навчальним планом з української мови, упровадження у зміст навчальних дисциплін прийомів та способів, спрямованих на підвищення рівня фахової підготовки, вибудовування викладачем фахової дисципліни спільно з куратором індивідуальної траєкторії навчання, контроль куратором просування за цією траєкторією.

До організаційних заходів належать: розробка системи збирання та аналізу даних про успішність і відвідуваність занять на факультеті з метою складання рейтингу успішності студентів факультету підготовки іноземних громадян, ознайомлення студентів з цим рейтингом; перевірка знань і оцінка готовності студентів 1-го курсу до освоєння вищої математики та української мови за вимогами навчального плану професійної підготовки.

Організація та проведення (у разі необхідності) додаткових занять з вищої математики та української мови; проведення не менше двох разів протягом навчального року аналізу результатів успішності студентів і відвідуваності занять на Вченій раді факультету з проектом пропозицій щодо поліпшення успішності; регулярне доведення до відома викладачів і студентів рекомендацій з проведення заходів з метою підвищення успішності, прийнятих Вченою радою факультету; розробка та виконання комплексу заходів щодо підвищення успішності студентів на факультеті (додаткові заняття, консультації, організація самостійної роботи); пошук шляхів підвищення успішності іноземних студентів у тісній взаємодії з усіма факультетами і кафедрами університету, поєднуючи контроль за навчально-дисциплінарної діяльністю студента і вдосконалення системи надання допомоги в навчально-професійній діяльності.

Важливими аудиторними заходами підвищення якості професійної підготовки іноземних студентів вважаємо організацію їхньої рефлексивної діяльності та надання їм потрібної інформації у різних формах викладання та навчання.

Підвищувати рівень професійної підготовки слід також у межах спланованої роботи за межами навчальної аудиторії. Особливо важливим вважаємо акцентування уваги на зв'язку змісту позааудиторних заходів із вихованням у іноземних студентів особистісних якостей, а також формуванням знань та умінь, які мають визначну роль у професійній реалізації. Так, зокрема можна проводити конкурси професійної спрямованості, у межах яких визначати кращих за професійною підготовкою іноземних студентів.

Список використаних джерел:

1. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник /В.В. Каплінський. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.
2. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Вид. друге, доп. Академвидав, Київ, 2014. 456 с.

ІНТЕРАКТИВНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ЯК УМОВА ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Соколова Галина Павлівна

*ст. викладач кафедри базової мовної та загальнонаукової підготовки іноземних
громадян ХНУМГ імені О.М. Бекетова
e-mail: galasokolovadudova@gmail.com*

Перед сучасною системою української освіти стоять певні виклики: усунути основні недоліки традиційних форм і методів навчання майбутніх кваліфікованих робітників та підвищити якість підготовки професійних кадрів з урахуванням вимог роботодавців у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання.

Професійна освіта, яка переорієнтована на інноваційну діяльність, є найважливішим інструментом у забезпеченні конкурентоспроможності випускників на ринку праці. Заняття, що проводяться в інтерактивних формах, повинні становити не менше 20 відсотків аудиторних занять у навчальному процесі.

У порівнянні з традиційними формами ведення занять, в інтерактивному навчанні змінюється взаємодія викладача і студентів: завданням педагога стає створення умов для їх ініціативи. В ході діалогового навчання студенти вчаться

критично мислити, вирішувати складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, зважувати альтернативні думки, приймати продумані рішення, брати участь в дискусіях, спілкуватися з іншими людьми. З цією метою на заняттях організується парна і групова робота, застосовуються дослідні проекти, рольові ігри, ведеться робота з документами та різними джерелами інформації, використовуються творчі роботи.

Педагог не дає готових знань, але спонукає учасників до самостійного пошуку і виконує функцію помічника в роботі. Інтерактивні форми проведення занять: пробуджують інтерес; заохочують активну участь кожного в навчальному процесі; звертаються до почуттів кожного в аудиторії; сприяють ефективному засвоєнню навчального матеріалу; надають багатоплановий вплив на особистість; здійснюють зворотний зв'язок (відповідна реакція аудиторії); формують життєві навички; сприяють зміні поведінки.

Сучасна педагогіка має багато інтерактивних підходів, серед яких можна виділити такі: творчі завдання; робота в малих групах (особливо важливо для іноземних студентів); навчальні ігри (рольові ігри, імітації, ділові ігри); використання суспільних ресурсів (запрошення фахівця, екскурсії); соціальні проекти та інші позааудиторні методи навчання (змагання, інтерв'ю, фільми, вистави, виставки); вивчення і закріплення нового матеріалу (інтерактивна лекція, робота з наочними посібниками, відео- і аудіоматеріалами, «кожен навчає кожного», мозаїка (ажурна пила), використання запитань, Сократичний діалог); тестування; розминки; зворотній зв'язок; дистанційне навчання; обговорення складних і дискусійних питань і проблем (займи позицію, шкала думок, ПОПН-позиція, обґрунтування, приклад, наслідок формула); вирішення проблем («дерево рішень», «мозковий штурм», «аналіз казусів», «сходи і змійки»); тренінги.

Одним із основних методичних принципів інтерактивного навчання є інтенсивне використання індивідуальних різнорівневих завдань (домашні та контрольні завдання самодіагностичного або творчого характеру).

Використання інтерактивних форм, засобів і методів навчання в навчальному процесі у ЗВО дає можливість конкретній особистості придбати досвід активного засвоєння змісту майбутньої професійної діяльності у взаємозв'язку з практикою та розвиток особистісної професійної рефлексії.

Список використаних джерел:

1. Романова Ю.Я., Зембицька М.В. Теоретичні аспекти застосування когнітивних технологій у процесі навчання: *Інноваційна педагогіка*: науковий журнал. Одеса: Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, 2019. Вип. № 10 (т.3). С. 52-55.

2. Хома Т.В. Активні методи навчання в педагогіці вищої школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2020. Вип. № 69. С. 149- 152.

ДО ПИТАННЯ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНСЬКИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Уварова Тетяна Юріївна

доцент кафедри мовної підготовки ХНАДУ,

кандидат педагогічних наук, e-mail: uvarova_hnadu@ukr.net

У сучасному світі, що постійно змінюється, університети опинилися перед викликом глобалізації освіти і науки. Одним із факторів середовища, що глобалізується, стало домінування англійської мови – спільної мови сучасної науки та освіти. На шляху України до глобалізації, англійська мова була визнана ключовою компетентністю в умовах інтеграції та глобалізації економіки,

інструментом міжнародного спілкування та засобом приєднання до європейського освітнього, наукового та професійного простору.

Широке поширення англійської мови призводить до появи поколінь, які розмовляють англійською. У багатьох країнах лідери освіти закликають до поширення англійської освіти з метою залучення іноземних студентів і створення міжнародного середовища навчання для місцевих студентів. Якщо раніше англійською були здебільшого програми магістратури, то тепер англійською все більше навчають уже на рівні бакалаврату.

Але, крім безперечних переваг в інтенсифікації вживання англійської мови в сфері освіти, потрібно не забувати про певні недоліки навчання англійською мовою.

Попри те, що багато хто заохочує наявність англійської мови як інструменту міжнародного спілкування, дехто вважає, що англіфікація освіти вносить дисонанс в освітній простір. Так існує страх втрати культурного капіталу, загроза національним мовам. Проблемою стає ризик втрати якості освіти з використанням англійської як мови навчання у зв'язку з недостатнім рівнем володіння нею як у студентів, так і у викладачів.

Вважається, що навчання іноземною мовою сприяє виникненню між культурної компетентності тих, хто навчається, або «культурної гібридизації» в середовищі університету. Однак навчання англійською мовою далеко не завжди веде до цього.

Дослідники кажуть, що англійська мова в тому вигляді, в якому її використовують у міжнародній освіті та науці, залишиться лише інструментом комунікації та засобом отримання знань, а не носієм культури. Багато хто з дослідників вказує на те, що викладання англійською мовою місцевим студентам збільшує розрив між університетом і суспільством і не сприяє готовності випускників до роботи в рідній країні та рідною мовою.

З вищесказаного очевидно, що в середовищі університетів, які прагнуть інтернаціоналізації, виникає іншомовний вимір. Видається, що зростає роль

іноземних мов загалом, і, безсумнівно, англійської зокрема, у компетентнісному портреті студентів, викладачів та адміністративного персоналу університету. Але не слід забувати, що не менш ніж мова навчання важлива мова країни, де це навчання відбувається. Дослідники підкреслюють, що в міру зростання володіння мовою країни навчання зростає і задоволеність студентів від здобуття освіти. Видається, що культурна установка університету має бути спрямована на формування культури полімовного, мультикультурного спілкування.

Україна і до сьогоднішнього дня мала великий досвід залучення іноземних студентів до навчання в українських вишах. Також у багатьох навчальних закладах навчання за деякими профілями відбувалось англійською мовою. Але саме знання мови країни навчання, тобто української, сприяло культурній та соціальній адаптації та інтеграції іноземців.

Знаходження в україномовному соціальному просторі передбачає володіння українською мовою хоча б на елементарному рівні. Дуже важко знаходитись у мовному вакуумі та жити повноцінним життям. Також для українських студентів навчання англійською в Україні сприяє відчуженню від власної культури та від власної мови.

Використання англійської в українському освітньому середовищі має відбуватись у межах розумного. Тобто українські ЗВО мають використовувати її у викладанні з причин змістовної, а не комерційної властивості та приділяти більше уваги вивченню інших мов, і в першу чергу – рідної.

ДИСЦИПЛІНА «МІЖНАРОДНИЙ ДІЛОВИЙ НАУКОВИЙ ЕТИКЕТ» У ПІДГОТОВЦІ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Ушакова Наталія Ігорівна

завідувач кафедри мовної підготовки ХНУ імені В.Н. Каразіна

доктор педагогічних наук, професор, e-mail: ushakova@karazin.ua

Сучасні тенденції навчання упродовж життя потребують здатності особистості здійснювати самоосвіту, самоорганізацію власної навчальної, дослідницької діяльності, адекватного оцінювання особистих досягнень, розроблення індивідуальної траєкторії професійного розвитку. Підготовка іноземних здобувачів наукового ступеня доктора філософії вимагає вмінь комунікативно доцільного спілкування, зокрема в ситуації ділової, професійної і наукової мовної взаємодії, що є необхідним для вирішення завдань дослідження в обраній галузі, професійної самореалізації.

Підґрунтям комунікативної компетентності майбутніх докторів філософії є загальні компетентності, що дозволять здійснювати професійну комунікацію в усній та письмовій формах відповідно до норм етикету спілкування в академічному середовищі, норм професійної етики, академічної доброчесності, загальнолюдських цінностей. Вміння взаємодіяти в ситуаціях освітньо-наукової комунікації, демонструвати в усній та письмовій формі результати власних наукових пошуків мають формуватися в системному опануванні відповідної навчальної дисципліни «Міжнародний діловий науковий етикет». Методологічними засадами розроблення такої навчальної дисципліни вважаємо аксіологічний, акмеологічний і компетентнісний підходи сучасної освітньої парадигми. Вирішувати проблеми доцільно навчати із застосуванням принципів проблемного підходу. А формування вмінь спілкування має спиратися на здобутки комунікативно-діяльнісних стратегій.

Актуальність навчання міжнародного ділового етикету вже визнана науковцями, педагогами, викладачами-мовниками, фахівцями в галузі психології спілкування, зокрема між носіями різних мов і культур. Утім такий актуальний напрям професійної і мовної підготовки як міжнародний науковий етикет залишається на периферії наукових і методичних пошуків. Ми б хотіли наголосити, що знання не тільки виражається і передається засобами мови, мова є головним інструментом отримання знання. Для іноземних здобувачів вищої освіти мова навчання є не тільки навчальною, а й освітньою дисципліною.

Крім вербального спілкування велике значення має володіння невербальними засобами комунікації. Такі засоби виконують функцію регулювання особистісної взаємодії завдяки здатності невербальних механізмів заміщати спілкування за допомогою слів, регулювати діяльність, посилювати вплив вербальних засобів за допомогою жестів, міміки, поз, сили звуку тощо. Аналіз невербальних засобів спілкування, які можуть використовуватися в науковому дискурсі, є актуальною лінгводидактичною проблемою особливо під час комунікації носіїв різних мов і культур. Правильна інтерпретація таких засобів є запорукою досягнення освітньої, комунікативної мети.

Завдання дисципліни «Міжнародний діловий науковий етикет» для здобувачів наукового ступеня доктора філософії, полягають, на нашу думку, в оволодінні інофонами певним етикетним, можна назвати його протокольним, набором міміки, жестів, поз, які б сприяли створенню у партнерів із комунікації позитивного іміджу. До цього набору доцільно включити знання про такесіку (наука про торкання), окулістику (контакт очей), проксеміку, хронеміку (використання часу в комунікативних процесах, його культурно та національно обумовлену цінність), вимоги до зовнішнього вигляду учасника наукової комунікації (одягу, його кольору) тощо.

Актуальним напрямом лінгвометодичних досліджень вважаємо створення для іноземних здобувачів вищої освіти навчального тлумачного словника-довідника, який буде структурований відповідно до основних комунікативних ситуацій академічного дискурсу і містити роз'яснення соматичних висловів, що актуальні для невербальної академічної комунікації.

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГУМАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Чернявська Світлана Миколаївна

завідувачка кафедри української мови НТУ «ХПІ»

кандидат історичних наук, доцент, e-mail: kurmpl@ukr.net

Немерцова Олена Євгенівна

старший викладач кафедри української мови НТУ «ХПІ»

e-mail: kurmpl@ukr.net

В організації навчально-пізнавальної діяльності студентів особистість викладача займає головне місце. Педагогічна діяльність як особливий вид висококваліфікованої розумової праці має свої особливості, які зумовлюють специфіку їх структури. Реалізація у комплексі структурних компонентів педагогічної діяльності сприяє гуманізації навчального процесу. Головними структурними компонентами педагогічної діяльності виступають:

- змістовний компонент, який охоплює відбір певного навчального змісту інформації, форм і методів навчання з урахуванням специфіки предмета, рівня підготовленості студентів; операційно-діяльнісний компонент, що вимагає підготовки необхідних засобів навчання, дидактичних матеріалів, залучення студентів до окремих занять, відбір навчально-методичної літератури та ін.; мотиваційно-цільовий компонент, який забезпечує чітку постановку мети, завдань у процесі навчання, стимулювання активності студентів на заняттях; діагностичний компонент, що вимагає від викладача вивчення студентів, наприклад, їх пізнавальних інтересів, якості знань, ставлення до предметів; оціночний компонент забезпечує здійснення контролю за ходом навчально-пізнавальної діяльності, внесення корективів у організацію викладання, здійснення аналізу ефективності засвоєння навчального матеріалу; конструктивний компонент передбачає планування навчально-пізнавальної діяльності – своєї і студентів, складання чітких планів з курсів, що викладаються, відбір необхідних посібників, моделювання структури й ходу занять, прогнозування можливих характерних утруднень, визначення певних вимог до організації роботи на потоці, в групі.

Педагогічна діяльність, у свою чергу, повністю залежить від наявності у викладачів педагогічних здібностей, які розкриваються у відповідних уміннях і навичках:

- дидактичні здібності проявляються у вмінні викладача передавати студентам навчальний матеріал доступно, ясно, зрозуміло, організувати самостійну пізнавальну роботу студентів;
- академічні здібності – це здібності у відповідній галузі наук, що передбачають не тільки знання в обсязі навчального курсу, а й значно ширші і глибші, спроможність вести науково-дослідні роботи;
- перцептивні здібності пов'язані з вмінням викладача спостерігати за студентами, розуміти їх психічний стан;
- мовні здібності проявляються у вмінні ясно, чітко, переконливо, образно, логічно висловлювати свої думки, почуття;
- організаційні здібності – це вміння організувати студентський колектив, планувати, контролювати навчально-виховний процес;
- сугестивні здібності (авторитарні) передбачають здібності без посереднього емоційно-вольового впливу на студентів;
- комунікативні здібності забезпечують вільний спосіб спілкування з молоддю, вміння знаходити правильний підхід до неї, встановлювати оптимальні взаємовідносини зі студентами і колегами, педагогічний такт.

Таким чином, гуманізація навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах як створення умов для свідомого засвоєння універсальних цінностей загальнолюдської та національної культури, усвідомлення єдності людського роду і себе як його неповторної частки, а також прагнення до оволодіння способами самовиховання, самовдосконалення, вимагає від викладача певних морально-вольових якостей і рівня професійної підготовки.

Список використаних джерел:

1. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання. – Харків, 2011.

**«ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ І МЕТОДИКА
ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ»**

**Матеріали Всеукраїнської
науково-методичної конференції з міжнародною участю**

(Лист ІМЗО № 21/08-57 від 12 січня 2024 року)

18 квітня 2024 року

Відповідальний за випуск *Н.П. Книшенко*

В авторській редакції